

Lillesand kommune

LILLESAND KOMMUNE

Årsberetning 2018

Vedtatt av bystyret 15.05.2019

Etter noen krevende år økonomisk sett, har Lillesand kommune nå opplevd tre år med solide overskudd som gjør det mulig å bygge opp en økonomisk reservekapital. I 2018 fikk kommunen et netto driftsresultat på 9,4 mill. kr. Det utgjør 1,0 % av brutto driftsinntekter, og er lavere enn kommuneplanens mål på 2 %. Årsakene til det gode resultatet er blant annet en god skatteinngang, lavere finanskostnader og høyere statlige overføringer enn budsjettet.

De høye skatteinntektene i 2016, 2017 og 2018 var ekstraordinære og en effekt av omlegging av skattesystemet. Denne effekten vil ikke vare; derfor er det viktig å sette av midler på fond for å møte økonomisk vanskelige tider og ha en reserve ved uforutsette hendelser. Ved utgangen av 2018 var kommunens frie disposisjonsfond på ca. 31 mill. kr. Rådmannen foreslår at det regnskapsmessige overskuddet på 13,5 mill. kr. avsettes til fond. Det betyr at disposisjonsfondet vil være ca. 45 mill. kr. og vil utgjøre ca. 5 % av brutto driftsinntekter, som tilsvarer målet i kommuneplanen på 5 %.

Kommunens lånegjeld er fortsatt høy; ved utgangen av 2018 var den på ca. 1,3 mrd. kr. Kommunen bruker derfor en større andel av sine inntekter til renter og avdrag enn de fleste andre kommuner. Den høye lånegjelden gjør oss også sårbare for fremtidige renteøkninger og for endringer av reglene for minimumsavdrag.

Lillesand er fortsatt en attraktiv kommune å bosette seg i. Vi passerte nesten 11 000 innbyggere i 2018. Ved utgangen av 2018 bor det 10 990 innbyggere i kommunen, og befolkningsveksten var på 1,1 % dette året. Befolkningsveksten i Lillesand er nesten dobbelt så høy som veksten på landsbasis og skyldes i hovedsak netto innflytting. Den høye veksten er positiv for kommunen, men gir også en del utfordringer, særlig innen grunnskolen. En så stor vekst over tid gir behov for utvidelser av flere skoler.

Det har også vært en stor økning i de eldre aldersgruppene. Gjennom arbeidet med ny helse- og omsorgsplan og kommunens deltakelse i prosjektet med statlig finansiering av omsorgstjenester (SIO-prosjektet), legges grunnlaget for å ruste kommunen for å håndtere behovene innen helse- og omsorg. SIO hadde oppstart i april 2016 og skulle i utgangspunktet vare ut april 2019. Stortinget vedtok i 2018 å utvide forsøksprosjektet til og med 2022. Prosjektet er også utvidet med antall kommuner. Lillesand kommune søkte om og fikk godkjent videre deltakelse i prosjektet. Erfaringene fra prosjektet er positive og gir helse- og omsorgssektoren muligheter for å utvikle sine tjenester.

Ny kommuneplan for perioden 2019-2030 ble vedtatt i desember 2018 og flere overordnede mål og strategier gir retning for målrettet satsning og videreføring av igangsatte prosesser for sikre god samhandling mellom sektorer, og involvering av kommunens innbyggere når lokalsamfunnet skal utvikles. I tråd med kommuneplanens prioriteringer har Lillesand kommune i 2018 arbeidet med en helhetlig satsing på tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid for målgruppen barn og unge.

Rådmannens lederteam har i 2018 hatt fokus på lederutvikling for alle ledere med personalansvar og det er innført et nytt system for oppfølging av politiske vedtak hvor det rapporteres i forbindelse med tertialrapporteringen. Det er satt i gang et arbeid med å forbedre budsjettprosessen. Videre er det vedtatt nye rutiner for varsling. Bystyret vedtok i 2018 nye politivedtekter som innebar opphevelse av tiggerforbudet i Lillesand. I april 2018 overtok IT-tjenesten driftsansvaret fra KR-IKT og det ble etablert et vertskommunesamarbeid med Birkenes kommune. Det er utarbeidet en digitaliseringsstrategi og tilhørende handlingsplan. I 2018 ble det inngått avtale om bredbåndsutbygging til de fleste husstandene i Høvåg

Innen Sektor for helse og kultur er tilbudet til unge styrket. Det er økt stillingsressurs som ungdomskontakt og ungdom har fått et nytt tilholdssted i Sjøsportbygget med plass til bl. a. skateanlegg. Det er satt i gang et prosjekt for å skape heltidskultur i kommunen. Det er utarbeidet en kulturminne- og museumsplan. Bystyret vedtok også kommunedelplan for idrett samt friluftsliv og fysisk aktivitet. Videre er det arbeidet med en ny helse- og omsorgsplan og en boligsosial handlingsplan. Det er inngått et interkommunalt samarbeid om håndtering trygghets- og varslingsteknologi med Kristiansand som vertskommune. Bystyret har vedtatt å si opp samarbeidsavtale med Kristiansand om kommunal øyeblikkelig hjelp fra 2020. Lillesand kommune arbeider for å etablere et tilbud i egen kommune eventuelt i samarbeid med andre.

Bystyret har vedtatt en digital strategi for Lillesandsskolen. Prosjektet Bedre tverrfaglig innsats rettet mot barn og unge ble videreført i 2018. Det samme gjelder prosjektet Helsefremmende barnehager og skoler. Det har blitt nye retningslinjer for skoleturer.

Teknisk sektor ble omorganisert fra 01.01.2018 med tre nye enheter. Sektor for tekniske tjenester har arbeidet med å forberede større byggeprosjekter som utvidelse av Lillesand ungdomsskole, utvidelse av Borkedalen skole/ny skole i sentrum, ny turnhall, ny gymsal Tingsaker skole, utbygging av boliger med heldøgns omsorg på Dovre, riving av den gamle ungdomsskolen på Fagertun mv. Et annet krevende prosjekt har vært omlegging av vann og avløp i Jernbanegata i sentrum. Det har blitt innført en ny prosjektmetodikk i Lillesand kommune basert på DIFIs prosjektveiviser. Det har blitt gjennomført salg av Møglestu gård (Husmorskolen). Det er satt i gang et arbeid for å utarbeide en handlingsplan for utvikling av Lillesand sentrum. Videre har rettsaken om kunstgressbanen i Holta tatt mye fokus. Kommunen tapte rettsaken, men dommen er vedtatt anket.

Jeg vil gi honnør til kommuneorganisasjonens ledere og ansatte, for det engasjement som legges ned for brukere og innbyggere i alle aldre, skal oppleve en god forvaltning, et godt tjenestetilbud, og at Lillesand skal være et godt og trygt sted å bo.

Geir Jensen
Fung. rådmann

INNHOLDSFORTEGNELSE

Rådmannens forord	2
Innholdsfortegnelse	4
1. OVERORDNET DEL	8
1.1 Kommuneplanen	8
Kommuneplanens mål og strategier	9
1.2 Samfunnsutvikling i Lillesand i 2018	14
Areal og befolkning	14
Folkehelse og sosiale forhold	17
Arbeidsmarkedet og næringsstruktur	21
Utdanning	24
Klima og miljø	26
Lillesand kommune i regionen	29
2. Organisasjonen vår	30
2.1 Organisasjonsmodell	30
2.2 Kommunalt eierskap	30
2.3 Mål 3.1 Kommuneplanen: Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggenes behov i Fokus	32
2.4 Mål 3.2 kommuneplanen: Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere	33
2.5 Personalstatistikk	35
2.6 Sykefravær og oppfølging	38
2.7 Lønnspolitikk og forhandlinger	40
2.8 Pensjon	41
2.9 Mål 3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet	42
2.10 Kontroll og styring	42
3. DRIFTSREGNSKAPET	46
3.1 Hovedtrekk	46
3.1.1 Utvikling siste 7 år	46
3.1.2 Gjeld	47
3.1.3 Fond	48
3.1.4 Økonomiske oversikter	49
3.1.5 Regnskapsskjema 1 B – Rammeområdene	51
3.1.6 Rammeområde 0 utgifter til fordeling og 1 felles utgifter	52
3.2 Folkevalgte	53
3.3 Rådmannens stab	55
3.3.1 Rådmann	55
3.3.2 Administrative fellesfunksjoner	56
3.3.3 Økonomiavdelingen	57
3.4 Sektor for helse og kultur	58
3.4.1 Kommunalsjef helse og kultur	58
3.4.2 Folkehelse – sektorovergrepene	62
SLT - en samordningsmodell for lokale, forebyggende tiltak mot rus- og kriminalitet	63
3.4.3 Enhet for tjenestetildeling	64
3.4.4 Enhet for psykisk helse og rus	66
3.4.5 Enhet for tverrfaglig helse	67
3.4.6 Enhet for omsorg Høvåg	68
3.4.7 Enhet for omsorg sentrum	70
3.4.8 Enhet for habilitering	70
3.4.9 barneverntjenesten	72
3.4.10 NAV	73
3.4.11 Enhet for kultur og bibliotek	74
3.5 Sektor for skole og barnehage - Skole	78
3.5.1 Felles skole	78
3.5.2 Pedagogisk psykologisk tjeneste	82
3.5.2 Kulturskolen i Birkenes og Lillesand	84

3.5.3 Høvåg skole.....	85
3.5.4 Borkedalen skole	85
3.5.5 Brentemoen skole	86
3.5.6 Tingsaker skole	87
3.5.7 Lillesand ungdomsskole.....	87
3.5.8 Enhet for voksenopplæring	88
3.6 Sektor for skole og barnehage	89
3.6.1 Barnehage felles	89
Spesialpedagogisk Team.....	92
3.6.2 Framsyn barnehage	92
3.6.3 Prestholt barnehage	93
3.6.4 Borketun barnehage.....	93
3.6.5 Blåbæråsen barnehage.....	94
3.7 Sektor for tekniske tjenester	95
3.7.1 Enhet for teknisk forvaltning (etf)	99
3.7.2 Enhet for teknisk drift (ETD)	100
3.7.3 Enhet for teknisk prosjekt (Etp).....	101
3.7.4 Felles tekniske tjenester- Lillesand og Birkenes kommuner.....	102
4. INVESTERINGSREGNSKAPET.....	104
4.1 Hovedtrekk	104
4.2 Økonomiske oversikter.....	104
4.3 Finansiering av investeringsprosjektene	108
4.4 Investeringer i anleggsmidler	109
4.5. Om prosjektene	111

Tabelloversikt

Tabell 1 Befolknings sammensetning.....	15
Tabell 2 Befolkning pr grunnkrets	16
Tabell 3 SSBs likestillingsindeks (SSB 09292).....	18
Tabell 4 Lovbrudd anmeldt per 1 000 innbyggere (årlig gjennomsnitt) Kilde SSB 08487	19
Tabell 5 Inntekt etter skatt, median (kr.) (SSB 06944)	19
Tabell 6 Fordeling av husholdninger etter inntekt (SSB 07183).....	20
Tabell 7 Andel husholdninger (SSB 06070)	20
Tabell 8 Boliger 2017-2018 (SSB 06265)	21
Tabell 9 Arbeidsmarkedsstatistikk (Kilde: NAV)	21
Tabell 10 Utpendling fra Lillesand (SSB 03321).....	22
Tabell 11 Innpendling til Lillesand (SSB 03321).....	22
Tabell 12 Sysselsatte i næringsgrupper i Lillesand kommune (SSB 12539).....	23
Tabell 13 Utdanningsnivå (SSB 09429).....	24
Tabell 14 Frafall videregående skole (SSB 10972).....	24
Tabell 15 Standpunkt karakterer 10. årstrinn (Skoleporten)	25
Tabell 16 Elevundersøkelsen 2018-2019 (Skoleporten).....	25
Tabell 17 Elevundersøkelsen 2018 – 2019 (Skoleporten)	26
Tabell 18 Klimagassutslipp 2009-2017 tonn CO2 ekv. (Miljødirektoratet)	27
Tabell 19 Klimaregnskap 2017 Lillesand kommune	27
Tabell 20 Energikostnader kommunale bygg	28
Tabell 21 Oversikt over kommunens eierskap	31
Tabell 22 Antall årsverk innen ulike grupper pr 31.12.	35
Tabell 23 Fordeling av årsverk for engasjementer/prosjekter pr. 31.12	35
Tabell 24 Fordeling av årsverk for vikariater pr 31.12.	35
Tabell 25 Årsverk pr rammeområde pr. 31.12 – faste og foreldrepermisjon	36
Tabell 26 Kjønnfordeling ansatte i organisasjonen som helhet	36
Tabell 27 Kjønnfordeling innen ledelse (rådmannens ledergruppe og enhetsledelse).....	36
Tabell 28 Gjennomsnittlig stillingsprosent for fast ansatte	37
Tabell 29 Antall fast ansatte i deltidsstillinger	37
Tabell 30 Antall fast ansatte i deltidsstillinger fordelt på sektor	37
Tabell 31 Gjennomsnittsalder fast ansatte pr sektor.....	37

Tabell 32 Gjennomsnittsalder fast ansatte menn og kvinner	37
Tabell 33 Aldersgruppering fast ansatte	38
Tabell 34 Antall ansatte 56+ pr sektor	38
Tabell 35 Vernerunden.....	38
Tabell 36 % sykefravær pr tertial	38
Tabell 37 Differensiert % sykefravær	39
Tabell 38 % sykefravær fordelt mellom kvinner og menn pr tertial	39
Tabell 39 Meldte personskader	39
Tabell 40 Lønnsstigning.....	40
Tabell 41 Fra aktivt arbeid til pensjoner	41
Tabell 42 Sykepleiere fra aktivt arbeid til pensjoner.....	41
Tabell 43 Uttak pensjoner, pedagogisk personell	41
Tabell 44 Netto driftsresultat 2011-2017.....	46
Tabell 45 Kostraoversikt regnskap	47
Tabell 46 Gjeldsutvikling i 1000 kr.	47
Tabell 47 Fondsavsetninger i 1000 kr.....	48
Tabell 48 Økonomisk oversikt – drift	49
Tabell 49 Regnskapsskjema 1A	50
Tabell 50 Regnskapsskjema 1B, drift pr. rammeområde	51
Tabell 51 Folkevalgte.....	53
Tabell 52 Kostrafunksjoner politisk styring	53
Tabell 53 Oversikt over politiske utvalg	53
Tabell 54 Rådmann med stab.....	55
Tabell 55 Kostrafunksjoner administrasjon.....	57
Tabell 56 Sektor for helse og kultur	59
Tabell 57 Netto driftsutgifter Kostrafunksjoner Helse og omsorg.....	60
Tabell 58 KOSTRA-analyse helse og omsorg	61
Tabell 59 Innsatsområde 2.9 Folkehelse, livsmestring og tilhørighet.....	62
Tabell 60 Vedtakstimer og antall henvendelser.....	66
Tabell 61 Opphold døgn nødboliger	66
Tabell 62 Antall deltakere på Dagsen.....	66
Tabell 63 Nøkkeltall Enhet for omsorg Høvåg.....	69
Tabell 64 Nøkkeltall Enhet for omsorg sentrum	70
Tabell 65 Oversikt over utvikling 2015 - 2018 BPA	71
Tabell 66 KOSTRA-analyse barnevern	72
Tabell 67 KOSTRA-analyse sosialtjeneste.....	74
Tabell 68 Netto driftsutgifter pr funksjon kultur.....	74
Tabell 69 KOSTRA-analyse kultur	76
Tabell 70 Kostraoversikt kirke	77
Tabell 71 Sektor for skole og barnehage - skole og PPT.....	80
Tabell 72 Netto driftsutgifter pr funksjon grunnskole	80
Tabell 73 KOSTRA-analyse grunnskole.....	81
Tabell 74 Elever i kommunale grunnskoler (kilde: Skoleporten)	81
Tabell 75 Kulturskolen.....	84
Tabell 76 Netto driftsutgifter pr funksjon barnehage.....	89
Tabell 77 Sektor skole og barnehage - Barnehage.....	90
Tabell 78 KOSTRA-analyse barnehage	90
Tabell 79 Antall barn pr alder barnehage i 2018.....	91
Tabell 80 Utvikling i antall barn.....	91
Tabell 81 Saker behandlet etter plan- og bygningsloven	96
Tabell 82 Sektor for tekniske tjenester	97
Tabell 83 Netto driftsutgifter pr funksjon Teknisk.....	98
Tabell 84 KOSTRA-analyse plan og bygg	98
Tabell 85 Sakstyper vedtak byggesaksavdelingen.....	99
Tabell 86 Antall vedtatte planer.....	100
Tabell 87 Selvkostgrad	100
Tabell 88 KOSTRA-analyse eiendomsforvaltning	101

Tabell 89 Prosjekter i 2018 ETP	101
Tabell 90 Økonomisk oversikt investering	105
Tabell 91 Regnskapsskjema 2A – investering.....	106
Tabell 92 Regnskapsskjema 2B - fordeling av investeringer i anleggsmidler	107
Tabell 93 Finansiering av prosjektene.....	108
Tabell 94 Finansiering av prosjekter med merforbruk.....	109
Tabell 95 Forslag til overføring av bevilgning fra 2018 til 2019	110
Tabell 96 Prosjekter med nedtrekk i 2019	110
Tabell 97 IKT hovedprosjekt.....	112

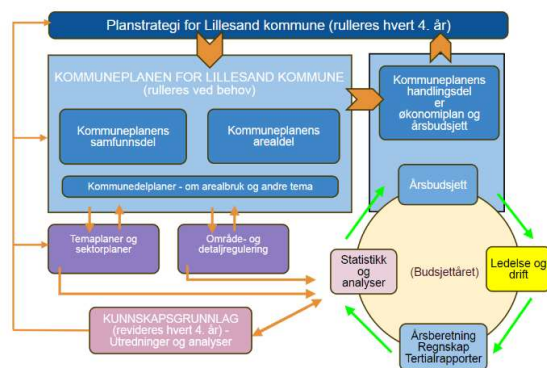
Figuroversikt

Figur 1 Plansystemet i Lillesand kommune	8
Figur 2 Årlige befolkningsendringer	14
Figur 3 De vanligste årsakene til uføretrygd nasjonale tall pr 2014. Kilde NAV.....	18
Figur 4 Utvikling av anmeldte lovbrudd i Lillesand	19
Figur 5 Driftsinntekt fordelt på inntektsart	46
Figur 6 Driftsutgifter fordelt på utgiftsart	46
Figur 7 Fordeling fast lån og flytende lån	48

1. OVERORDNET DEL

1.1 KOMMUNEPLANEN

Kommuneplanen er det viktigste styringsdokumentet for kommunens politiske og administrative ledelse. Kommuneplanen skal vise hvordan kommunen vil håndtere utfordringer knyttet til samfunnsutviklingen på lang sikt, og gjennom handlingsdelen også på kort sikt.

Figur 1 Plansystemet i Lillesand kommune

Kommuneplanens samfunnsdel ble revidert i 2017-2018 og vedtatt av bystyret i desember 2018. Lillesand kommunes visjon er "Unik, trygg og skapende.

Visjonen er ikke uttrykk for en målbar størrelse, men skal si noe om hva vi beveger oss mot. For å komme dit, arbeider vi i samsvar med strategiene, og innfrir målene underveis. Vi kan dermed si at visjonen beskriver tilstanden når målene er innfridd.

Visjonen skal likevel gjenspeile noe av virkeligheten i kommunen og være gjenkjennelig.

Vi ønsker at «Unik, trygg og skapende» bidrar til økt tilhørighet, identitetsfølelse og finner gjenklang hos innbyggerne i kommunen vår. Lillesand kommunes visjon er godt forankret i organisasjonen og brukes i mange sammenhenger.

Unik Kultur og identitet kommer til uttrykk gjennom innbyggerne og kommunens historiske miljø, natur og kysthistorie.

Trygg Trygghet skapes gjennom forutsigbarhet, inkluderende fellesskap og tilhørighet.

Skapende Lillesand er en fremoverlent kommune i utvikling.

Organisasjonens verdier er: åpenhet, respekt og humor.

Åpenhet Vi ivaretar at Lillesand er en åpen kommune

Respekt Vi viser respekt overfor alle.

Humor Vi bruker humor, i kombinasjon med åpenhet og respekt.

I kommuneplanen har vi tre hovedsatsingsområder:

Identitet og bærekraftig utvikling

Lillesands tydelige identitet er det historiske bysentrum, kysten, Blindleia, uthavnene og omkringliggende heier. Vi er attraktiv, fremoverlent og næringsvennlig, og er en aktiv og viktig aktør i en større bo- og arbeidsmarkedsregion.

Vi vil videreutvikle Lillesand som bysentrum og ta vare på kommunens unike kvaliteter. Vi sikrer nødvendig kompetanse og tar vår del av klimaansvaret innenfor bærekraftige økonomiske rammer.

Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Lillesand kommune skal være en sosial bærekraftig kommune hvor innbyggerne opplever livsmestring, trygghet og fellesskap. Et inkluderende samfunn hvor alle føler tilhørighet, føler seg nyttige og opplever mening, er viktig for trivsel, livskvalitet og helse for hver enkelt. Vi skal være en kommune med gode oppvekstvilkår, som er et

godt sted å bo for alle og med inkluderende møteplasser uansett interesse og alder. Dette samfunnet skaper vi i fellesskap med innbyggerne, frivillige organisasjoner og næringslivet.

Organisasjon for fremtiden

Lillesand kommune er til for innbyggerne. Vårt samfunnsoppdrag er å levere gode tjenester og å sikre god samfunnsutvikling. Innbyggernes forventninger til kommunens tjenesteleveranser vil trolig øke mer enn kommunens inntekter. For å løse fremtidens utfordringer og sikre godt omdømme må vi ha en organisasjon som er innovativ, opptatt av forbedring og har kompetente medarbeidere. Verdiane åpenhet, respekt og humor er styrende for de ansattes arbeid.

KOMMUNEPLANENS MÅL OG STRATEGIER

1. Identitet og bærekraftig utvikling

1.1 Lillesand kommune har en tydelig identitet med unike kvaliteter

- Vi satses på Lillesand som helårsby med et levende og attraktivt sentrum; samtidig som at vi ivaretar det historiske preget
- Vi tar vare på og utvikler uthavner og Blindleia med tanke på rekreasjon, formidling av kystkultur og bevaring av kulturmiljø
- Vi utvikler Høvågs og Justøyas egenart
- Vi satses på et aktivt kulturliv for å styrke identiteten og bidra til næringsutvikling
- Vi forvalter og benytter kommunens naturkvaliteter på en god måte og tilrettelegger for friluftsliv for alle

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Lillesand kommune er en attraktiv kommune å bo og arbeide i. I 2018 var befolkningsveksten på 1,1 %. Dette er høyere enn veksten på landsbasis. Veksten er i hovedsak netto innflytting til kommunen.
- I 2018 er det satt i gang et arbeid med å utarbeide en handlingsplan for Lillesand sentrum. Det er vedtatt helårs gågate i sentrum.
- Kommunen bruker store ressurser til å tilrettelegge for bruk av friluftsområder og drifte disse, også i skjærgården. I 2018 fikk Skjærgårdstjenesten ny båt.

1.2 Lillesand kommune er en attraktiv arena for næringsutvikling med grønn og bærekraftig næringsvirksomhet

- Vi legger til rette for varierte og gode bomiljøer
- Vi sikrer attraktive og tilgjengelige næringsarealer
- Vi deltar aktivt i regionalt og nasjonalt samarbeid med tanke på kompetanse og næringsutvikling
- Vi arbeider for å ligge i forkant med digitalisering og med en godt tilrettelagt teknisk infrastruktur
- Vi arbeider for å være en innovasjonsarena
- Vi sikrer rask og forutsigbar utøvelse av offentlig myndighet; særlig i plan- og byggesaksbehandling
- Vi stimulerer til miljøvennlige løsninger for all næringsvirksomhet både ved etablering og tilrettelegging
- Vi jobber aktivt for å opprettholde en levende kyst og bærekraftige marine næringer

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Kommunen tilrettelegger for næringsutvikling gjennom å opparbeide attraktive næringsarealer. I 2018 ble det solgt flere tomter på Gaupemyr.
- Kommunen har stort fokus på internkontroll og saksbehandlingstid med tanke på myndighetsutøvelse, spesielt innen plan- og byggesaksbehandling.
- Kommunen følger anbefalinger med tanke på areal- og transportplanlegging som tilsier økt tetthet og bygging langs transportakser.
- Lillesand kommune ble i 2018 medlem i Blå Vekst Agder som arbeider for å utvikle bærekraftige marine næringer.

1.3 Lillesand er grønn kommune som er pådriver for klimatilpasning og omstilling til lavutslippssamfunnet

- Vi jobber for at innbyggere har frisk luft, og sikrer rent vann
- Vi tilrettelegger for miljøvennlig transport
- Vi bygger tett og sikrer høy arealutnyttelse i senterområder og nær kollektivaksene
- Vi er pådrivere for klimavennlig bygging, og tre skal fortrinnsvis brukes i alle kommunale prosjekter
- Vi jobber for økt kompetanse om klimautfordringene og vi klimatilpasser infrastrukturen i kommunen

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Lillesand kommune er med Klimapartner og utarbeidet i 2018 et klimaregnskap for kommunen.
- Kommunen ble i 2018 medlem av KIMO og Blå Vekst Agder
- I våre byggeprosjekter vurderer vi klimavennlig bygging, og da fortrinnsvis i tre.
- El-biler utgjør 10 % av alle personbiler i Lillesand. Lillesand har sammen med Kristiansand størst andel el-biler på Agder. Det er en økning i antall el-biler på 23 % fra 2017.
- Lillesand kommune har de siste årene gjennomført betydelige Enøk-tiltak i sine bygg. Energiutgifter pr. m² kommunalt eide bygg ligger i 2018 27 % under landsgjennomsnittet

2. Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv

- Vi sikrer tidlig innsats i alt vi gjør og for alle livsfaser
- Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet
- Vi har enkeltindividets styrke, målsetting og muligheter i fokus

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Deltakelse i SIO-prosjektet gir muligheter til å sette enda større fokus på kompetanseheving, heltidskultur og styrke arbeidet med å rekruttere nødvendig fagkompetanse innen helse og omsorg.
- SIO-prosjektet har gitt mulighet til å satse på tidlig innsats på flere områder innenfor helse- og omsorgstjenesten, bl.a. innsatsteam, oppsøkende hjemmebesøk og dagsentertilbud for demente
- Prosjektet og satsningen på å bli sertifisert som «Livsgledehem» innen omsorgstjenesten har fokus på å tilrettelegge for aktiv deltakelse gjennom fysisk, sosial og kulturell aktivitet.
- Kommunen legger stor vekt på tidlig innsats rettet mot barn og unge gjennom forsterket innsats både på helsestasjon, i barnehager, skole og overfor familier.
- Gjennom NAV-sosial, er det etablert en rekke virkemidler for å motvirke sosial ulikhet og utjevne levekårsforskjeller. Arbeidsfellesskapet Tjenesten er styrket med økt bemanning, og gir et tilbud til ungdom som har sosial stønad og gått uvirksom.
- BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) er innført som samarbeidsmodell, noe som vil sette kommunen i bedre stand til tidlig å identifisere og igangsette tiltak for sårbare barn og unge. Det er utarbeidet digital handlingsveileder med maler og rutiner, som vil standardisere samarbeidet rundt barn og unge for alle involverte tjenester.
- Kommunen er med i den nasjonale satsingen, Program for folkehelsearbeid i kommunene 2017-2027. I Lillesand jobbes det med *Helsefremmende barnehager og skoler*, hvor målsetningen er å fremme psykisk helse og livskvalitet blant barn og unge.

2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet

- Vi jobber aktivt for å motvirke sosial ulikhet og bidrar til utjevning av levekårsforskjeller
- Vi arbeider for at innbyggere som faller utenfor de formelle, etablerte støtteordninger identifiseres og blir tatt vare på.
- Vi tilrettelegger for gode fysiske, sosiale og kulturelle møteplasser som fremmer deltakelse og fellesskap
- Vi sikrer god informasjon om våre tjenester og tilrettelegger for åpne og inkluderende medvirkningsprosesser
- Vi jobber for at alle kan få mulighet til å delta i frivillig arbeid etter eget ønske og interesse
- Vi satser på inkludering, og for å motvirke utenforskap arbeider vi for at alle er inkludert i fritid og i arbeid

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Kommunen tilrettelegger for gode fysiske møteplasser for å sikre at innbyggerne kan opprettholde sitt sosiale liv, men også sitt aktive liv. Dette gjelder for innbyggere i alle aldre; fra lekeplasser til turstier.
- Kommunen bidrar til livsmestring gjennom å tilby oppgaver og arbeid til mennesker som har falt utenom ordinært arbeidsliv en periode av livet. Det gir dem mestringsfølelse og arbeidserfaring.
- Frivilligsentralen har gjennom sin satsning bidratt til å utvikle fellesskap, sosial og meningsfylt frivillig aktivitet for og blant enkeltpersoner og grupper.
- Det er opprettet en tverrfaglig arbeidsgruppe (knutepunktfunksjon) som skal arbeide med å ha oversikt over, og bidra til å koordinere det frivillige og offentlige arbeidet i kommunen som er rettet mot barn i lavinntektsfamilier.
- Ved opprettelse av «Opplevelseskort» i 2018 ble arbeidet med å identifisere barn og unge som faller utenfor styrket ved at NAV og Familiesenteret kan gi ut Opplevelseskortet til barn i lavinntektsfamilier slik at de får "likere" muligheter for deltakelse i aktiviteter uavhengig av foreldrenes inntekt.

2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i

- Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser
- Vi arbeider for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge, uten betydelige økonomiske terskler for deltakelse
- Vi jobber for at barn som vokser opp under svake økonomiske og sosiale kår får muligheter til å bidra og delta i fellesskapet
- Vi sikrer nulltoleranse mot krenkelser og mobbing, og forebygger vold i nære relasjoner
- Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning
- Vi jobber for å redusere bruk av rusmidler

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- I regi av kulturenheten og SLT, har det vært jobbet tett med ungdom for å utvikle arenaer som ungdom selv kan bidra med å styre og utvikle. Lillesand kommune vedtok i 2018 å leie Sjøsportbygget til ungdomshus.
- Lillesand kommune har eget mobbeombud
- Enhet for psykisk helse og rus har etablert tiltak og arenaer som har fokus på samskaping med innbyggere og brukere, bla gjennom Dagsen.

2.4 Innbyggerne har kompetanse som samsvarer med fremtidens behov

- Vi sikrer god utdanning og fremmer muligheter for livslang læring for alle
- Vi arbeider for at alle får muligheten til å fullføre videregående skole
- Vi sikrer økt arbeidsdeltakelse blant unge

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Lillesand kommune hadde ved utgangen av 2018 1,5 % helt arbeidsledige. Dette er en nedgang på 32 % fra samme tid i 2017 og ledigheten er under landsgjennomsnittet
- Lillesand er en av kommunene på Agder med høyest utdanningsnivå, men vi har lavere andel med lang universitets- og høyskoleutdanning enn landsgjennomsnittet.
- Frafallet i videregående skole for elever bosatt i Lillesand har økt, men er fortsatt under fylkes- og landsgjennomsnittet.
- Standpunktkarakterene for 10. trinn i Lillesand er i 2017-2018 på nivå med landet. Det er en nedgang i karakternivået fra 2016-2017 til 2017-2018.

3.0 Organisasjon for fremtiden

3.1 Lillesand kommunes politikere og medarbeidere har innbyggernes behov i fokus

- Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss
- Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard
- Vi sikrer likestilling, inkludering og mangfold

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- I 2018 ble ny kommuneplan for Lillesand kommune utarbeidet og vedtatt.
- Lillesand kommune jobber kontinuerlig for at alle ansatte skal ha like arbeidsvilkår, og ikke forskjellsbehandles på bakgrunn av kjønn, religion og livssyn, seksuell orientering eller etnisitet.
- I planstrategien er det vedtatt at alle relevante planer skal ivareta likestilling, inkludering og mangfold.

3.2 Lillesand kommune er en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver med tydelig ledelse og godt kvalifiserte medarbeidere

- Vi vektlegger en fremtidsrettet arbeidsgiverpolitikk
- Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse
- Vi arbeider i nært samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten
- Vi sikrer felles forståelse for og forpliktelse av hvordan en helhetlig, tydelig og strategisk ledelse utøves
- Vi har en utstrakt bruk av delegering og beslutninger tas på lavest mulig nivå
- Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling
- Vi utvikler en heltidskultur og høy grad av nærvær
- Vi arbeider for å tilby flere lærling- og praksisplasser

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Rådmannens lederteam har i 2018 hatt fokus på lederutvikling for alle ledere i kommunen med personalansvar.
- Kommunen har satt i gang et prosjekt for å fremme en heltidskultur i kommunen.
- Rådmannen møter tillitsvalgte og hovedverneombud hver måned. I tillegg er hovedtillitsvalgte representert i arbeids- og prosjektgrupper som etableres.
- Det holdes interne kurs hvor ansatte styrker sin kompetanse i bruk av fagsystemer og rutiner. Ansatte har deltatt i eksterne kurs, samt etter- og videreutdanning i tråd med enhetenes behov.
- Ved etablering av IT-tjenesten for Birkenes og Lillesand ble det inngått 2 nye lærlingavtaler. Kommunen har dermed 11 lærlinger.
- Lillesand kommune har i 2018 et sykefravær på 7,7 % som er det samme som i 2017.

3.3 Lillesand kommune har fremtidsrettede tjenester av høy kvalitet

- Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har
- Vi etterlever en helhetlig internkontroll
- Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Rutiner for varsling av kritikkverdige forhold er revidert i 2018 og varslingsgruppe etablert. Det er særlig oppmerksomhet knyttet til hvordan saksbehandlingen skal ivaretas til akseptable forhold er gjenopprettet.
- Kommunen opprettet i et personvernombud i henhold til ny lov om behandling av personopplysninger.
- Revisjon av kommunens helhetlige ROS-analyse er startet opp.
- Fylkesmannen gjennomførte i 2018 tilsyn med beredskapsarbeidet i Lillesand kommune.

3.4 Lillesand kommune benytter ressursene smart og bærekraftig

- Vi satser på digitalisering og innovasjon for å oppnå optimal oppgaveløsning
- Vi samarbeider med innbyggerne, frivilligheten og næringslivet om gode løsninger
- Vi sikrer bærekraftig økonomisk utvikling og handlefrihet gjennom god økonomisk planlegging og styring. Med bærekraftig økonomi mener vi et netto driftsresultat på 2 %, et disposisjonsfond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 120 % av brutto driftsinntekter
- Vi legger til rette for innovative løsninger ved offentlige anskaffelser
- Vi vektlegger miljøvennlige løsninger og unngår sosial dumping ved offentlig anskaffelser

Viktige tiltak og resultater i 2018:

- Lillesand kommune etablerte i samarbeid med Birkenes kommune en felles IT-tjeneste fra april 2018.
- Det ble utarbeidet en digitaliseringsstrategi med tilhørende handlingsplan.
- Det ble inngått avtale om utbygging av fiber i Høvåg-området.
- Lillesand kommune har i 2018 et netto driftsresultat på 1 %, et disposisjonsfond på 5 % og en langsiktig gjeld utenom pensjonsforpliktelser på 135 % av brutto driftsinntekter.
- I 2018 har kommunen forberedt bytte av innkjøpsamarbeid fra Kristiansandsregionen til «Offentlige fellesanskaffelser Agder (OFA). Kommunen har styrket sin kapasitet og kompetanse på innkjøp.
- Lillesand kommune har i 2018 innført ny prosjektmetodikk for prosjekter i regi av kommunen. Metodikken kan brukes på store byggeprosjekter, men også mindre prosjekter.

AREAL OG BEFOLKNING

Areal

Lillesand kommune består av 190 km², hvorav 10 km² er ferskvann og 5,2 km² er tettsteder. Lillesand er den nest minste kommunen på Agder arealmessig. 7,3 km² er vernet som naturreservat eller landskapsvernområde.

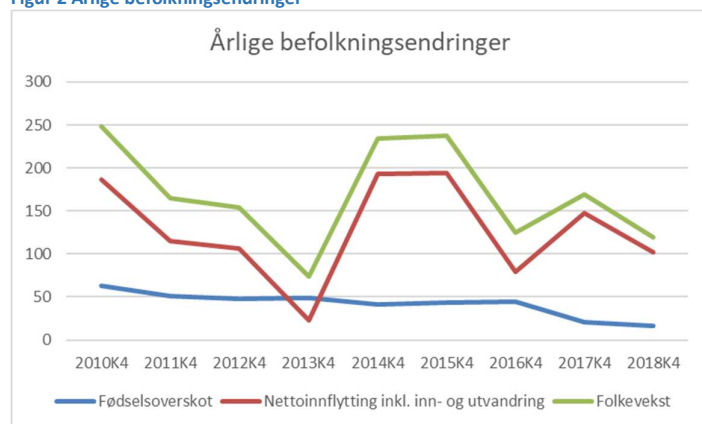
I 2018 bor det 57,8 innbyggere pr km² mot 57,2 i 2017. I 2018 bor 8128 personer, eller 75 % av innbyggerne i tettsteder (Lillesand og Høvåg). Det er en økning på 2 % fra 2017. I 1990 bodde 62 % av befolkningen i tettsteder.

Det er 1 681 fritidsbygninger i kommunen. Det er en nedgang på 1 fritidsbygning sammenlignet med 2017. De fleste fritidsboliger er nær kysten.

Befolkning**Befolkningsvekst**

Pr 31.12.2018 har Lillesand 10 990 innbyggere; 119 flere innbyggere enn samme tid i 2017. Det utgjør 1,1 % befolkningsvekst. I 2017 var befolkningsveksten på 169 personer, eller 1,6 %. På landsbasis økte befolkningen med 0,6 %. Kommunens vekstmål er en årlig befolkningsvekst på inntil 1,3 %. Dette er en befolkningsvekst som normalt vil være håndterbar for tjenesteområdene uten at det skal gå på bekostning av kvalitet og tilbud. De senere år har den årlige befolkningsveksten vært betydelig høyere.

Figur 2 Årlige befolkningsendringer

Befolkningsveksten i 2018 kan forklares med 13 % fødselsoverskudd og 87 % nettoinnflytting. Figuren viser at fødselsoverskuddet har vært relativt stabilt de senere år, men i avtok i 2017 og 2018. I 2018 ble det født 104 personer mot 98 i 2017. Det ga et fødselsoverskudd på 16 personer. I 2017 var fødselsoverskuddet på 21 personer.

Det som i hovedsak forklarer endringene i befolkningsveksten er netto innflytting til kommunen med 102 personer. I 2018 bestod nettoinnflytting av netto innvandring 50 personer og netto innenlandsk innflytting 52 personer. I 2017 var netto innflytting på 148 personer.

Befolknings sammensetning

Tabell 1 Befolknings sammensetning

Aldersgruppe	2017	2018	%-endring Lillesand	%-endring Lands-basis	Andel Lillesand	Andel landsbasis
0 år	103	107	3,7 %	-2,8 %	1,0 %	1,0 %
1-5 år	687	653	-5,2 %	-1,6 %	5,9 %	5,6 %
6-12 år	1098	1138	3,5 %	0,4 %	10,4 %	8,5 %
13-15 år	379	383	1,0 %	1,1 %	3,5 %	3,5 %
16-19 år	582	572	-1,7 %	-1,1 %	5,2 %	4,8 %
20-44 år	3272	3291	0,6 %	0,2 %	29,9 %	33,4 %
45-66 år	3088	3129	1,3 %	1,0 %	28,5 %	27,9 %
67-79 år	1243	1286	3,3 %	2,9 %	11,7 %	10,9 %
80-89 år	336	351	4,3 %	1,7 %	3,2 %	3,4 %
90 år eller eldre	83	80	-3,8 %	0,6 %	0,7 %	0,8 %

Tabellen viser at Lillesand kommune har en relativt ung befolkning sammenlignet med landet som helhet. Vi har en større andel i aldersgruppene 6-12 år og 16-19 år. Lillesand har også en større andel i aldersgruppen 67-79 år, men en lavere andel i aldersgruppen 20-44 år.

Aldersgruppen 80-89 år har størst vekst fra 2017 til 2018 med 4,3 %. Det er en vesentlig større prosentvis vekst enn landsgjennomsnittet som var på 1,7 %. Aldersgruppen 67-79 år har også en stor økning med 3,3 %, og aldersgruppen 6-12 år med 3,5 %. Kommunen har derimot en nedgang i aldersgruppen 1-5 år (-5,2 %). På landsbasis er det også en nedgang i denne aldersgruppen med -1,6 %. På landsbasis er det aldersgruppen 67-79 år som øker mest med 2,9 %.

Den høye veksten i aldersgruppen 6-12 år har også i 2018 skapt spesielle utfordringer innen grunnskolen. På Borkedalen skole måtte skolen etablere midlertidige brakker for å håndtere elevveksten.

Kostnader knyttet til veksten i de eldste aldersgruppene håndteres innen SIO-prosjektet og skaper derfor ingen umiddelbare økonomiske utfordringer, men den høye veksten i 2018 og utviklingen videre vil skape behov for nye omsorgsplasser i årene som kommer.

SSBs befolkningsfremskrivning viser at vi får størst vekst i aldersgruppene 80-89 år, 90 år og eldre, og 6-12 år. Fra 2020 vil aldersgruppen 13-15 år øke betydelig på grunn av tidligere vekst i aldersgruppen 6-12 år.

Ser man på de enkelte grunnkretsene i Lillesand kommune, er veksten prosentvis størst fra 2017 til 2018 i Lillesand 5 (11,6 %), Luntevik/Bergshaven (11,3 %), Brekkestø (10,3 %) og Stykkene/Tingsaker (10,2 %). Størst relative nedgang har Moen/Persbekk (-9,2 %) og Lillesand 1 (-6,3 %). Den geografiske fordelingen av befolkningsveksten har betydning for lokalisering av det kommunale tjenestetilbudet.

Tabell 2 Befolkning pr grunnkrets

	2000	2010	2015	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	Prosent
Kvåse	216	202	212	225	209	215	6	2,9 %
Hæstad	337	364	395	394	381	373	-8	-2,1 %
Ribe/Ulvøysund	293	293	274	270	269	264	-5	-1,9 %
Skottevik/Hellenes	104	87	84	85	93	93	0	0,0 %
Nedre Høvåg	205	355	346	348	383	366	-17	-4,4 %
Øvre Høvåg/Åkerøya	285	370	383	381	385	382	-3	-0,8 %
Trøde	172	164	171	178	180	187	7	3,9 %
Østre Vallesverd	92	90	87	94	86	86	0	0,0 %
Brekkestø	118	92	117	120	117	129	12	10,3 %
Mebø	227	247	252	256	266	254	-12	-4,5 %
Fjeldal	125	104	106	112	115	112	-3	-2,6 %
Sangereid	409	405	423	421	438	438	0	0,0 %
Luntevik/Bergshaven	301	269	308	317	381	424	43	11,3 %
Grøggårdsmyr	274	314	300	303	303	301	-2	-0,7 %
Furulia/Borkedal	248	239	234	237	244	245	1	0,4 %
Rosenberg/Sandsnes	328	351	381	375	389	397	8	2,1 %
Solgård/Bellevue	375	395	436	446	448	427	-21	-4,7 %
Vesterskauen	373	364	385	395	404	401	-3	-0,7 %
Lillesand 1	105	118	108	107	111	104	-7	-6,3 %
Lillesand 2	94	110	122	113	120	129	9	7,5 %
Lillesand 3	154	123	150	141	138	141	3	2,2 %
Lillesand 4	203	234	231	239	229	235	6	2,6 %
Lillesand 5	284	350	354	369	346	386	40	11,6 %
Øvreberg/Fagertun	206	281	334	337	348	344	-4	-1,1 %
Lofthus/Møglestu	366	506	653	646	640	639	-1	-0,2 %
Solheim/Ørving/Bergstø	523	568	588	632	664	671	7	1,1 %
Stykkene/Tingsaker	341	449	491	500	566	624	58	10,2 %
Flørenes/Langedal	75	89	89	96	99	97	-2	-2,0 %
Heldal/Gitmark	300	370	726	756	763	756	-7	-0,9 %
Tingsaker/Ålebekk/Gaupemyr	177	166	205	222	245	255	10	4,1 %
Moen/Persbekk	135	117	124	129	131	119	-12	-9,2 %
Eikeland	140	147	159	151	152	155	3	2,0 %
Tunveien	366	338	352	363	355	350	-5	-1,4 %
Hestheia	279	255	239	243	222	228	6	2,7 %
Engkjerr	548	510	507	558	636	648	12	1,9 %
Uoppgitt grunnkrets	38	29	14	18	15	15	0	0,0 %
Sum	8816	9465	10340	10577	209	215	6	2,9 %

Inkludering og mangfold

92,0 % av befolkningen i Lillesand kommune har norsk statsborgerskap. 1,5 % har statsborgerskap i et av de øvrige nordiske landene, 3,2 % har bakgrunn i øvrige Europa, 2,4 % har asiatisk bakgrunn, mens 0,6 % av befolkningen har statsborgerskap i et afrikansk land. Danmark, Syria, Tyskland, Polen og Afghanistan, er de nasjonene som utgjør størst andel. Størst økning fra 2017 til 2018 hadde norske, syriske og afghanske statsborgere.

Folkehelse

Lillesands befolkning har generelt sett god folkehelse, men med noen utfordringer. Gjennom de siste tiårene har vi opplevd forbedret helse og økt levealder i befolkningen. Den økte levealderen fører til en demografisk endring hvor vi om noen år får en betydelig økning i antall eldre. De fleste eldre vil være friske og selvhjulpne, men de med hjelpebehov vil skape økt etterspørsel etter kommunale tjenester.

Gjennomsnittlig levealder i Lillesand i perioden 2003-2017 var 79,7 år for menn og 83,7 år for kvinner. Dette er blant de høyeste i kommunene på Agder. Landsgjennomsnittet var på 79,1 år for menn og 83,3 år for kvinner. Levealderen har de siste ti år økt med 1 år og øker mest for menn. Det er 5,7 års forskjell i forventet levealder basert på utdanningsnivå for innbyggere med grunnskole som høyeste utdanningsnivå og for innbyggere med videregående opplæring eller høyere. Dette er 0,7 år mer enn landsgjennomsnittet.

Ifølge Folkehelseinstituttets folkehelsebarometer for 2019 (basert på tall hovedsakelig fra 2017) har Lillesand følgende signifikante positive indikatorer sammenlignet med landsgjennomsnittet:

- Høyere andel av befolkningen 30-39 år som har videregående skole eller høyere utdanning
- Lavere andel av barn som bor i lavinntektshusholdninger
- Lavere andel av befolkningen som bor trangt
- Lavere andel barn 0-17 år med enslig forsørger
- Bedre drikkevannsforsyning med hensyn til E. coli og stabil drikkevannsforsyning
- Høyere andel elever i ungdomsskolen som er medlem av en fritidsorganisasjon
- Høyere andel av elever i ungdomsskolen som er fornøyd med treffsteder

De signifikante negative indikatorene er:

- Høyere andel elever i 5. trinn på laveste mestringsnivå i lesing og regning
- Høyere andel av befolkningen 15-29 år med psykiske lidelser og symptomer, som er brukere av primærhelsetjenesten

Noen av indikatorene i folkehelsebarometeret endres fra år til år slik at disse ikke er sammenlignbare med tidligere år. Enkelte indikatorer som f.eks. unge uføre er ikke med i 2017.

Positive endringer i folkehelseindikatorer fra forrige måling til 2018 er:

- Lavere andel barn i lavinntektshusholdninger
- Lavere andel 20-29 år med stønad til livsopphold
- Lavere andel ungdomsskoleelever som opplever mobbing
- Lavere andel unge som er lite fysiske aktive
- Høyere andel elever i ungdomsskolen som er medlem av en fritidsorganisasjon
- Mindre frafall i videregående skole
- Lavere andel kvinner som røyker

Negative endringer fra forrige måling til 2018 er

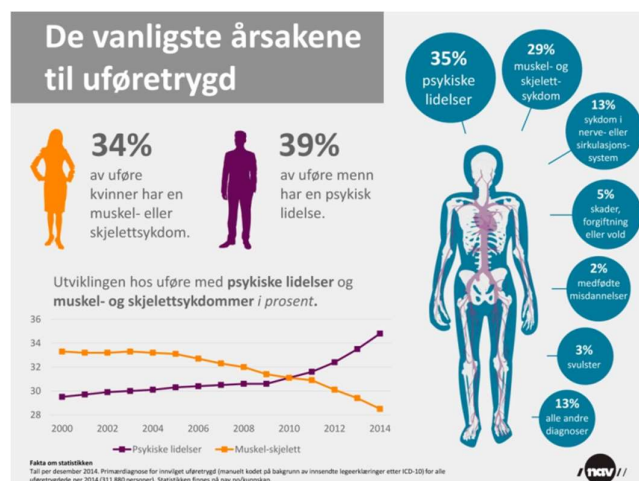
- Større andel elever på ungdomsskole som opplever ensomhet
- Større andel 0-17 år som bor i lavinntektshusholdninger
- Større andel barn av enslige forsørgere

Uføreandel

Det er spesielt den høye andelen uføre som er bekymringsfull. I perioden 2015-2017 var det gjennomsnittlig 743 mottakere av uføretrygd i Lillesand kommune. Det er en økning på 2,3 % fra perioden 2014-2016. 10,6 % av befolkningen 18-66 år i Lillesand mottar varig uføretrygd. Landsgjennomsnittet er på 9,1 % og 12,4 % i Aust-Agder. Lillesand er blant kommunene i Aust-Agder med lavest uføreandel.

Andelen uføre øker med alderen. I aldersgruppen 18-44 år er andelen uføre på 4,3 %. I denne aldersgruppen er det liten forskjell på menn og kvinner. I aldersgruppen 45-66 år øker andelen til 18,1 % hvor andelen uføre kvinner er 22,9 % mot 13,4 % for menn.

De viktigste årsakene til uførhet er psykiske lidelser, og muskel- og skjelettsykdommer. I de senere år har andelen psykiske lidelser økt. Hos kvinner øker andelen muskel- og skjelettsykdommer med alderen, mens uførhet på grunn psykiske lidelser er høyest blant unge menn. Nesten 60 % av nye uføretilfeller i aldersgruppen 18-29 år skyldes psykiske lidelser.

Figur 3 De vanligste årsakene til uføretrygd nasjonale tall pr 2014. Kilde NAV

Likestilling

Tabell 3 SSBs likestillingsindeks (SSB 09292)

Indikator	Lillesand 2016	Lillesand 2017	Endring 2016-17	% av Landet
Andel barn 1-5 år i barnehage	0,88	0,89	1,1 %	97,8 %
Kjønnfordeling blant kommunestyrerepresentanter	0,67	0,67	0,0 %	85,9 %
Forholdet mellom kvinner og menn med høyere utdanning	0,79	0,77	-2,5 %	97,5 %
Forholdet mellom kvinner og menn i arbeidsstyrken	0,91	0,93	2,2 %	98,9 %
Forholdet mellom menn og kvinners bruttoinntekt	0,65	0,67	3,1 %	97,1 %
Forholdet mellom menn og kvinners deltidsarbeid	0,31	0,30	-3,2 %	93,8 %
Andel fedre som tar hele fedrekvoten eller mer av foreldrepengeperioden	0,70	0,75	7,1 %	107,1 %
Grad av kjønnsbalansert næringsstruktur	0,56	0,55	-1,8 %	91,7 %
Kjønnbalanse i offentlig sektor	0,58	0,57	-1,7 %	95,0 %
Kjønnbalanse i privat sektor	0,72	0,70	-2,8 %	95,9 %
Kjønnfordeling blant ledere	0,63	0,64	1,6 %	88,9 %
Grad av kjønnsbalanserte utdanningsprogram i videregående skole	0,67	0,67	0,0 %	100,0 %
Gjennomsnitt skår	0,67	0,68	0,5 %	96,0 %

Kommuneplanen sier at Lillesand kommune skal ligge på eller over landsgjennomsnittet for likestilling og Lillesand befinner seg i midtsjiktet blant kommunene i Norge. I oversikten fra SSB for 2017 er Lillesand rangert plass nr. 113 når det gjelder å være best på likestilling. I 2016 var Lillesand rangert som kommune nr. 148. Fra 2016 til 2017 har Lillesands gjennomsnittlige skår gått fra 0,67 til 0,68.

De områdene Lillesand skårer dårligst på sammenlignet med landsgjennomsnittet er «kjønnfordeling blant kommunestyrerepresentanter», «kjønnfordeling blant ledere» og «grad av kjønnsbalansert næringsstruktur».

De områdene som Lillesand skårer best på relativt sett, og på nivå med landsgjennomsnittet er «andel fedre som tar hele fedrekvoten eller mer av foreldrepengeperioden» og «grad av kjønnsbalanserte utdanningsprogram i videregående skole».

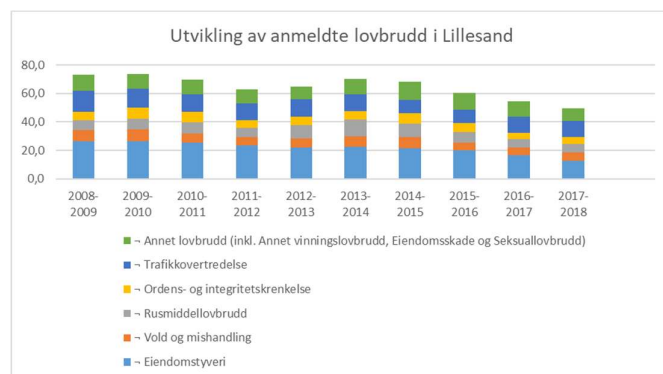
De likestillingsindikatorerne som har endret seg mest negativt fra 2016 til 2017 er «forholdet mellom menn og kvinners deltidsarbeid», «kjønnsbalanse i privat sektor» og «forholdet mellom kvinner og menn med høyere utdanning». Mest positiv utvikling har indikatorerne «andel fedre som tar hele fedrekvoten eller mer av foreldrepengeperioden» og «forholdet mellom menn og kvinners bruttoinntekt».

Kriminalitet

Tabell 4 Lovbrudd anmeldt per 1 000 innbyggere (årlig gjennomsnitt) Kilde SSB 08487

Lovbrudd anmeldt per 1 000 innbyggere (årlig gjennomsnitt)	2016-2017	2017-2018	Endring	Landet 2017-2018	Andel landet
Alle lovbruddsgrupper	54,4	49,6	-9 %	58,2	85 %
Eiendomstyveri	16,4	12,5	-24 %	16,4	76 %
Vold og mishandling	5,7	6,3	11 %	6,9	91 %
Rusmiddellovbrudd	5,7	5,5	-4 %	8,7	63 %
Ordens- og integritetskrenkelse	4,8	5,0	4 %	6,7	75 %
Trafikkovertrerdelse	11,3	11,4	1 %	8,5	134 %
Annet lovbrudd (inkl. annet vinningslovbrudd, eiendomsskade og seksuallovbrudd)	10,6	9,0	-15 %	10,9	83 %

Andel anmeldte lovbrudd med gjerningssted i Lillesand har gått ned med 9 % fra 2016-2017 til 2017-2018. Nedgangen er størst når det gjelder Eiendomstyveri og Annet lovbrudd. Kategorien Vold og mishandling har derimot økt med 11 %. Nivået på andel anmeldte lovbrudd ligger under landsgjennomsnittet med unntak av kategorien «Trafikkforseelser». Det henger sannsynligvis i stor grad sammen med at E18 går gjennom kommunen.

Figur 4 Utvikling av anmeldte lovbrudd i Lillesand

Inntektsforskjell

Tabell 5 Inntekt etter skatt, median (kr.) (SSB 06944)

Inntekt etter skatt, median (kr.)	2016	2017	% endring
Alle husholdninger	546 000	558 000	2,2 %
Aleneboende	277 000	285 000	2,9 %
Par uten barn	616 000	632 000	2,6 %
Par med barn 0-17 år	791 000	805 000	1,8 %
Enslig mor/far med barn 0-17 år	397 000	405 000	2,0 %

Medianinntekt etter skatt for husholdninger i Lillesand er 558 000 kr i 2017. Det er økning på 2,2 % fra 2016. Inntektsnivået i Lillesand er det høyeste på Agder etter Sirdal og Hægebostad. Størst økning fra 2016 har Aleneboende med 2,9 %.

Tabell 6 Fordeling av husholdninger etter inntekt (SSB 07183)

	2016	2017
Samlet inntekt under 150 000 kr., prosent	2	2
Samlet inntekt 150 000 - 249 999 kr., prosent	6	6
Samlet inntekt 250 000 - 349 999 kr., prosent	10	10
Samlet inntekt 350 000 - 449 999 kr., prosent	9	9
Samlet inntekt 450 000 - 549 999 kr., prosent	10	9
Samlet inntekt 550 000 - 749 999 kr., prosent	17	16
Samlet inntekt 750 000 kr. og over, prosent	46	47

I Lillesand har 7,1 % av innbyggerne i husholdninger inntekt under 60 % av nasjonal medianinntekt. På landsbasis er andelen 9,2 %. Forskning viser at det er en sammenheng mellom inntektsnivå og helsetilstand. Lav inntekt øker sannsynligheten for dårlig selvopplevd helse, sykdom og for tidlig død. Birkenes og Lillesand er de kommunene i Aust-Agder med lavest andel husholdninger med lavinntekt. Inntektsfordelingen målt i den såkalte «gini-koeffisienten» i Lillesand er på samme nivå som landet for som helhet.

Familiesituasjon

Tabell 7 Andel husholdninger (SSB 06070)

Husholdninger	Antall 2017	Antall 2018	Endring 2017-18	Andel 2018	Landet
Aleneboende	1415	1487	5,1 %	33 %	39 %
Par uten hjemmeboende barn	1186	1184	-0,2 %	26 %	24 %
Par med små barn (yngste barn 0-5 år)	506	479	-5,3 %	11 %	10 %
Par med store barn (yngste barn 6-17 år)	564	591	4,8 %	13 %	11 %
Mor/Far med små barn (yngste barn 0-5 år)	65	57	-12,3 %	1 %	1 %
Mor/Far med store barn (yngste barn 6-17 år)	156	156	0,0 %	3 %	4 %
En-familiehusholdninger med voksne barn (yngste barn 18 år og over)	368	399	8,4 %	9 %	7 %
Fler-familiehusholdning uten barn 0-17 år	103	104	1,0 %	2 %	4 %
Fler-familiehusholdning med små barn (yngste barn 0-5 år)	34	35	2,9 %	1 %	1 %
Fler-familiehusholdning med store barn (yngste barn 6-17 år)	25	27	8,0 %	1 %	1 %
Andre husholdninger	0	0	0,0 %	0 %	0 %
Sum	4422	4519	2,2 %	100 %	100 %

I 2018 var det 4 519 husholdninger i Lillesand. 1 487 eller 33 % av disse husholdningene bestod av aleneboende. Det vil si at ca. 14 % av befolkning i Lillesand bor alene. Dette er en av de laveste andelene blant kommunene på Agder. I 2018 bor det i gjennomsnitt 2,34 personer i hver privathusholdning i Lillesand mot 2,17 personer på landsbasis.

Størst økning fra 2017 har det vært i En-familiehusholdninger med voksne barn (yngste barn 18 år og over) med 8,4 %, samt Fler-familiehusholdning med store barn (yngste barn 6-17 år). Størst nedgang har Mor/Far med små barn (yngste barn 0-5 år) med -12,3 %.

26 % av husholdningene var par uten hjemmeboende barn. 11 % var par med yngste barn under 5 år, mens 13 % var par med yngste barn mellom 6-17 år.

Fordelingen mellom de ulike husholdningstypene har holdt seg relativt stabilt fra 2017. Lillesand ligger under landsgjennomsnittet når det gjelder aleneboende og en litt over for par med store barn. For de andre husholdningstypene ligger vi nokså likt landsgjennomsnittet.

38,5 % av innbyggerne i Lillesand i 2018 er gifte, mens 47,6 % er ugifte. Dette tallet inkluderer samboere. 24,6 % er skilte eller separerte. Andelene har nokså stabile de senere årene.

Boliger

Tabell 8 Boliger 2017-2018 (SSB 06265)

	2017	2018	Endring	Prosent	Andel 2018
Enebolig	3487	3519	32	0,9 %	72 %
Tomannsbolig	360	359	-1	-0,3 %	7 %
Rekkehus, kjedehus og andre småhus	427	428	1	0,2 %	9 %
Boligblokk	364	432	68	18,7 %	9 %
Bygning for bofellesskap	33	33	0	0,0 %	1 %
Andre bygningstyper	132	131	-1	-0,8 %	3 %
Sum	4803	4902	99	2,1 %	100 %

I 2018 finnes det 4 902 bebodde og ubebodde boliger i Lillesand. Det er 99 flere enn i 2017. Det er en vekst på 2,1 %. Eneboliger står for 72 % av antall boliger. Fra 2017 er det størst vekst innen boligblokker med 18,7 %.

Nye boliger

I 2018 ble det igangsatt bygging av 91 boliger av ulike typer, med et samlet areal på 14 343 m². Samme år ble det fullført 90 boliger med samlet areal 12 315 m². Det er en nedgang fra 2017 hvor det ble fullført 123 boliger med et samlet areal på 20 513 m². Av fullførte boliger er det flest store frittliggende boligbygg på 3-4 etasjer. Eneboliger står arealmessig for den største økningen.

Det ble omsatt 210 boliger i 2018. Samlet kjøpesum var 642 mill. kr. Gjennomsnittsprisen lå på 3,1 mill. kr i 2018 mot 3,4 mill. kr i 2017.

ARBEIDSMARKEDET OG NÆRINGSSTRUKTUR

Arbeidsmarkedet

Tabell 9 Arbeidsmarkedsstatistikk (Kilde: NAV)

	Antall		Andel 18-66 år		Endring 2017-2018
	2017	2018	2017	2018	
Helt ledige	120	82	2,2 %	1,5 %	-32 %
Arbeidsavklaringspenger	362	320	5,4 %	4,8 %	-12 %
Nedsatt arbeidsevne	434	446	6,5 %	6,6 %	3 %
Uføretrygdede	788	810	11,8 %	12,1 %	3 %

Ved utgangen av desember 2018 var 82 personer eller 1,5 % av arbeidsstyrken i Lillesand kommune registrert som helt ledige. På tilsvarende tidspunkt i 2017 var nivået på 2,2 %. Arbeidsledigheten i Lillesand er noe lavere enn landsgjennomsnittet på 2,3 % og Aust-Agder fylke (2,3 %).

I desember 2018 var det 320 personer som mottok arbeidsavklaringspenger fra NAV mot 362 på samme tid i 2017.

Pendling

I 2018 var det 5 263 personer i Lillesand kommune som var yrkesaktive; en økning på 161 personer (3,2 %) fra 2016. Av disse arbeider 2 573 (49 %) i Lillesand. 1 467 personer (28 %) av de yrkesaktive som bor i Lillesand pendler til Kristiansand. 282 personer (5,4 %) pendler til Grimstad, 246 personer (4,7 %) til Arendal og 194 personer (3,7 %) til Birkenes. Prosentvis er det størst økning i utpendlingen til Vennesla og Grimstad. Det er størst prosentvis nedgang i utpendlingen til Sokkelen sør for 62° N med -72 % fra 2017.

Tabell 10 Utpendling fra Lillesand (SSB 03321)

	2017	2018	Andel 2018	Endring 2017 - 2018
0301 Oslo kommune	119	128	2,4 %	7,6 %
0904 Grimstad	257	282	5,4 %	9,7 %
0906 Arendal	228	246	4,7 %	7,9 %
0926 Lillesand (bør og jobber i Lillesand)	2 502	2 573	48,9 %	2,8 %
0928 Birkenes	179	194	3,7 %	8,4 %
1001 Kristiansand	1 431	1 467	27,9 %	2,5 %
1014 Vennesla	30	33	0,6 %	10,0 %
1017 Songdalen	20	18	0,3 %	-10,0 %
2311 Sokkelen sør for 62° N	47	13	0,2 %	-72,3 %
Andre kommuner	289	309	5,9 %	6,9 %

Tabell 11 Innpendling til Lillesand (SSB 03321)

	2017	2018	Andel 2018	Endring 2017 - 2018
0301 Oslo kommune	21	21	0,4 %	0,0 %
0904 Grimstad	471	490	10,4 %	4,0 %
0906 Arendal	260	318	6,8 %	22,3 %
0919 Froland	30	35	0,7 %	16,7 %
0926 Lillesand	2 502	2 573	54,7 %	2,8 %
0928 Birkenes	265	263	5,6 %	-0,8 %
1001 Kristiansand	691	723	15,4 %	4,6 %
1014 Vennesla	72	73	1,6 %	1,4 %
1017 Songdalen	21	23	0,5 %	9,5 %
1018 Søgne	28	31	0,7 %	10,7 %
Andre kommuner	168	154	3,3 %	-8,3 %

I 2018 er det 4 704 personer som arbeider innen Lillesands geografiske grenser; en økning på 175 personer (3,9 %) fra 2017. I 2018 er 2 131 personer som pendler inn til Lillesand. Innpendlingen har økt med 5,1 % fra 2017. Størst innpendling er det fra Kristiansand; 723 personer pendler fra Kristiansand til Lillesand. Dette utgjør 15 % av dem som har sitt arbeidssted i Lillesand. Videre er det innpendling fra Grimstad (490 personer/10 %), Birkenes (263 personer/6 %) og Arendal (318 personer/7 %). Størst prosentvis økning i innpendling er det fra Arendal med 22 % økning fra 2017.

Fra 2017 til 2018 har pendlingsraten gått noe opp både når det gjelder utpendling og innpendling. Dette skyldes sannsynligvis et bedre arbeidsmarked og høy innflytning til Lillesand av personer som jobber i nabokommunene.

Næringsstruktur

Tabell 12 Sysselsatte i næringsgrupper i Lillesand kommune (SSB 12539)

	Bosted 2018			Arbeidssted 2018		
	Antall	Andel	Endring 2017 - 2018	Antall	Andel	Endring 2017 - 2018
Jordbruk, skogbruk og fiske	17	0,3 %	-19,0 %	14	0,3 %	-39,1 %
Bergverksdrift og utvinning	61	1,2 %	-12,9 %	7	0,2 %	-12,5 %
Industri	507	10,3 %	-1,4 %	396	9,0 %	1,8 %
Elektrisitet, vann og renovasjon	54	1,1 %	-5,3 %	31	0,7 %	14,8 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	463	9,4 %	6,7 %	386	8,8 %	1,3 %
Varehandel, reparasjon av motorvogner	795	16,1 %	0,8 %	959	21,9 %	-0,6 %
Transport og lagring	206	4,2 %	1,0 %	228	5,2 %	6,5 %
Overnattings- og serveringsvirksomhet	152	3,1 %	-0,7 %	150	3,4 %	8,7 %
Informasjon og kommunikasjon	100	2,0 %	4,2 %	27	0,6 %	8,0 %
Finansiering og forsikring	65	1,3 %	3,2 %	31	0,7 %	3,3 %
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	211	4,3 %	7,1 %	94	2,1 %	-6,9 %
Forretningsmessig tjenesteyting	201	4,1 %	11,7 %	211	4,8 %	16,6 %
Off.adm., forsvar, sosialforsikring	357	7,2 %	4,4 %	322	7,3 %	6,6 %
Undervisning	479	9,7 %	3,9 %	402	9,2 %	-0,7 %
Helse- og sosialtjenester	1094	22,2 %	1,8 %	1045	23,8 %	4,4 %
Personlig tjenesteyting	163	3,3 %	0,0 %	79	1,8 %	8,2 %
Uoppgitt	3	0,1 %	0,0 %	3	0,1 %	
Sum	4 928	100 %	2,2 %	4 385	100 %	4,4 %

Tabellen viser antall personer som er sysselsatt og som bor i Lillesand kommune, næringsgruppens andel av total, samt prosentvis endring i antall personer sysselsatt fra 2017 til 2018 og tilsvarende for de personene som har sitt arbeidssted i Lillesand.

I 2018 er det 4 928 personer som bor i Lillesand kommune som er sysselsatt enten i Lillesand eller i andre kommuner. Det er en økning på 2,2 % fra 2017. Den gruppen som sysselsetter flest av Lillesands innbyggere er helse- og sosialtjenester. Denne gruppen utgjør 22 %. Det har vært størst økning i gruppen forretningsmessig tjenesteyting med 11,7 % fra 2017. Størst nedgang har Jordbruk, skogbruk og fiske (-19 %) og Bergverksdrift og utvinning (-13 %).

Det er 4 385 personer som har sitt arbeidssted i Lillesand i 2018. Det er økning på 4,4 % fra 2017. Helse- og sosialtjenester og varehandel utgjør de største gruppene sysselsatte med henholdsvis 24 og 22 % hver. Størst økning er det i gruppen Forretningsmessig tjenesteyting med 17 % og i gruppen Elektrisitet, vann og renovasjon med 15 %. Størst nedgang har Jordbruk, skogbruk og fiske (-39 %) og Bergverksdrift og utvinning (-13 %).

Det er innen gruppen bergverksdrift og utvinning (inkl. olje) det er størst forskjell mellom bostedskommune og arbeidskommune («utpendling»), mens det er innen varehandel det er størst grad av «innpendling».

UTDANNING

Utdanningsnivå

Tabell 13 Utdanningsnivå (SSB 09429)

	2016	2017	Menn 2017	Kvinner 2017	Landet 2017
Grunnskolenivå	24,5	24,3	24,5	24,0	26,2
Videregående skolenivå	40,2	39,7	41,9	37,4	37,4
Fagskolenivå	3,5	3,6	5,3	1,9	2,9
Universitets- og høyskolenivå kort	24,1	24,5	19,5	29,5	23,7
Universitets- og høyskolenivå lang	7,8	8,0	8,8	7,2	9,7

Lillesand er en av kommunene på Agder med høyest utdanningsnivå, men vi har lavere andel med lang universitets- og høyskoleutdanning enn landsgjennomsnittet. I 2017 har 32,5 % av personer over 16 år universitetsutdanning mot 31,9 % i 2016.

Det er vekst i andelen med universitetsutdanning, spesielt lang universitets-/høyskoleutdanning for kvinner. Det er størst forskjell mellom menn og kvinner når det gjelder utdanning. For kort universitets-/høyskoleutdanning er andelen kvinner 51 % større enn for menn, mens det er 64 % flere menn med fagskole. Sammenlignet med landsgjennomsnittet har Lillesand 24 % større andel med fagskoleutdanning, men 18 % mindre andel lang universitets-/høyskoleutdanning.

Frafall videregående skole

Tabell 14 Frafall videregående skole (SSB 10972)

Andel elever (prosent)	2011-2016	2012-2017
Fullført med studie- eller yrkeskompetanse på normert tid	64,9	58,0
Fullført med studie- eller yrkeskompetanse på mer enn normert tid	17,5	18,2
Fortsatt i videregående opplæring etter fem år	1,8	4,2
Gjennomført vg3, men ikke bestått eksamen/fag- eller svenneprøve	7,0	4,9
Sluttet underveis	8,8	14,7

Frafallet inkluderer personer som startet på grunnkurs i videregående opplæring for første gang et gitt år, og som har gjennomført VKII eller gått opp til fagprøve, men som ikke har bestått ett eller flere fag og derfor ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse etter 5 år. I tillegg omfatter frafallet elever som startet opp dette året, men som sluttet underveis.

Frafallet i 2012-2017 med personer bosatt i Lillesand kommune er på 19,6 % totalt. Dette er noe lavere enn frafallet i Aust-Agder og på landsbasis. Frafallet har økt fra 15,8 % i 2011-2016. Frafallet er noe høyere blant menn. Frafallet er høyest blant elever med foreldre som har grunnskole som høyeste utdanning (49 %) og lavest blant elever med foreldre som har universitet/høyskole (14 %).

Det er veldokumenterte sammenhenger mellom utdanningsnivå, materielle levekår og helse. Mye tyder på at psykiske problemer er den viktigste grunnen til at ungdom faller ut av skolen.

Tabell 15 Standpunktkarakterer 10. årstrinn (Skoleporten)

	2016-2017			2017-2018		
	Lillesand	Aust-Agder	Landet	Lillesand	Aust-Agder	Landet
Engelsk 10. årstrinn, skriftlig	4,1	3,9	3,9	3,9	3,9	4,0
Engelsk 10. årstrinn, muntlig	4,5	4,2	4,3	4,5	4,2	4,3
Matematikk 10. årstrinn	3,8	3,6	3,6	3,7	3,6	3,7
Norsk hovedmål 10. årstrinn, skriftlig	4,0	3,9	3,8	3,8	3,8	3,9
Norsk sidemål 10. årstrinn, skriftlig	3,9	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7
Norsk 10. årstrinn, muntlig	4,1	4,3	4,3	4,3	4,2	4,3

Standpunktkarakterene for 10. trinn i Lillesand er i 2017-2018 på nivå med landet. Det er en nedgang i karakternivået fra 2016-2017 til 2017-2018. Eksamenresultatene for 10. trinn i Lillesand er på forholdsvis likt nivå i som på fylket og på landsbasis.

Elevundersøkelsen er en nettbasert spørreundersøkelse som blir gjennomført hvert år. Her får elevene si sin mening om læringsmiljøet og de forholdene som er viktige for å lære og trives på skolen.

Tabell 16 Elevundersøkelsen 2018-2019 (Skoleporten)

	Trinn 7		Trinn 10	
	2017-2018	2018-2019	2017-2018	2018-2019
Læringskultur	4,0	3,9	3,7	4,0
Elevdemokrati og medvirkning	3,8	3,5	3,2	3,4
Faglig utfordring	4,2	3,9	4,4	4,3
Felles regler	4,2	4,0	3,8	4,1
Trivsel	4,2	4,2	4,2	4,0
Mestring	4,1	3,9	3,8	3,9
Støtte fra lærerne	4,4	4,2	4,0	4,1
Motivasjon	3,8	3,5	3,5	3,4
Vurdering for læring	3,9	3,6	3,4	3,6
Støtte hjemmefra	4,4	4,1	4,0	4,0
Utdanning og yrkesveiledning			3,8	3,8
Andel elever som har blitt mobbet av andre elever på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere (i prosent)	7,2	7,5	10,2	5,7

Tabellen viser resultatene fra Elevundersøkelsen 2018-2019. Skala 1-5. Høy verdi betyr positivt resultat. Tallene for mobbing angitt i prosent.

Utviklingen i Lillesand fra forrige undersøkelse viser små positive og negative endringer for 7. trinn, mens tendensen for 10. trinn er negative på de fleste indikatorene.

Tabell 17 Elevundersøkelsen 2018 – 2019 (Skoleporten)

	7. trinn 2018 - 2019			10. trinn 2018 - 2019		
	Lillesand	Aust-Agder	Landet	Lillesand	Aust-Agder	Landet
Læringskultur	3,9	4,0	4,0	4,0	3,8	3,8
Elevdemokrati og medvirkning	3,5	3,7	3,8	3,4	3,3	3,4
Faglig utfordring	3,9	4,0	4,1	4,3	4,3	4,3
Felles regler	4,0	4,3	4,4	4,1	4,0	4,0
Trivsel	4,2	4,3	4,3	4,0	4,0	4,1
Mestring	3,9	3,9	4,1	3,9	3,9	3,9
Støtte fra lærerne	4,2	4,3	4,4	4,1	4,0	4,0
Motivasjon	3,5	3,7	3,8	3,4	3,4	3,5
Vurdering for læring	3,6	3,8	3,9	3,6	3,3	3,3
Støtte hjemmefra	4,1	4,3	4,4	4,0	4,0	4,1
Utdanning og yrkesveiledning				3,8	3,8	3,8
Andel elever som har blitt mobbet av andre elever på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere (i prosent)	7,5	7,2	7,0	5,7	8,1	7,1

Elevene på 7. trinn i Lillesand ligger under nivået på de fleste indikatorene sammenlignet med fylket og landsgjennomsnittet. Elevene på 10. trinn ligger på samme nivået eller bedre sammenlignet med fylket og landet. Det er en større andel elever i 7. trinn i Lillesand som opplever mobbing hyppigere (2-3 ganger i måneden eller oftere) enn på landsbasis. På 10. trinn er Lillesand bedre enn fylket og landet.

KLIMA OG MILJØ

Global oppvarming som følge av menneskeskapt klimagassutslipp er den største klimautfordringen verden står overfor i dag. Endrede livsbetingelser for arter, heving av havnivå og sannsynligvis mer ekstremvær er effekter som vi enda ikke ser de langsiktige konsekvensene av. I Lillesand kommune kan man anta at industri står for en vesentlig del av kommunens CO₂-utslipp. Blant de virkemidlene kommunene har i forhold til reduksjon av klimautslipp, er klimavennlig planlegging blant de viktigste. Mer kompakt utbygging som reduserer bilavhengighet og stimulerer kollektivtransport er derfor viktig. Gangavstand mellom bolig og nærbutikk, skole og fritidsaktiviteter stimulerer samtidig den sosiale infrastrukturen og er i seg selv helsefremmende.

Lokal forurensing både i luft og i sjø er en utfordring for Lillesand, spesielt siden kommunen har en kystlinje på 150 km langs fastland og 270 km langs øyene. Marin forsøpling, herunder plast, er og vil bli en stor utfordring for Lillesand. FNs bærekraftsmål 14.1 som omhandler det å vesentlig redusere alle former for havforurensning.

Kommunen har over lengre tid arbeidet målrettet for å redusere energiforbruket i kommunale bygg, og har oppnådd svært gode resultater. Det finnes tilgang på flere hurtigladestasjoner for elbiler i Lillesand sentrum. I tillegg finnes det andre lademuligheter utenfor sentrum.

I 2018 er det registrert 5 399 personbiler i Lillesand kommune. Dette er 67 (1,3 %) flere biler enn i 2017. Det er flest dieseldrevne biler, mens antall el-drevne biler økte med 101 (23 %) fra 2017. El-bilene utgjør 10 % av alle personbiler i Lillesand. Lillesand har sammen med Kristiansand størst andel el-biler på Agder. I 2018 kjørte Lillesands innbyggere 100,5 mill. km hvorav personbiler utgjorde 79,2 mill. km. Gjennomsnittlig kjørelengde per kjøretøy er 14 441 km.

Tabell 18 Klimagassutslipp 2009-2017 tonn CO₂ ekv. (Miljødirektoratet)

Sektor	2009	2011	2013	2015	2016	2017	2009-2017
Industri, olje og gass	35 486	55 393	45 900	43 520	47 659	55 256	56 %
Oppvarming	1 283	4 081	4 153	2 569	8 143	6 575	412 %
Veitrafikk	21 414	20 767	20 093	19 364	17 910	15 966	-25 %
Sjøfart	15 851	15 851	15 851	15 905	16 030	16 874	6 %
Annen mobil forbrenning	10 517	9 398	21 434	15 904	19 614	12 745	21 %
Jordbruk	2 466	3 185	3 146	3 320	3 356	3 464	40 %
Avfall og avløp	7 900	7 161	6 852	6 160	5 772	5 637	-29 %
Totalt	94 918	115 836	117 429	106 742	118 483	116 517	23 %

Tabellen viser utslipp tonn CO₂-ekvivalenter fordelt på ulike sektorer. Lillesand som geografisk område hadde i 2017 116,5 tonn CO₂-ekvivalenter. Industri, olje, gass står for 47 % av utslippene, mens veitrafikk og sjøfart står for 14 % hver. Klimagassutslippene i Lillesand har økt med 23 % siden 2009. Størst økning har Oppvarming med 412 %, Industri, olje, gass med 56 % og jordbruk med 40 %. Størst nedgang har Avfall og avløp med -29 % og veitrafikk med -25 %.

Klimaregnskap

Lillesand kommune meldte seg inn i Klimapartnere Agder i mars 2018. Klimapartnere er et regionalt nettverk for klimagassreduksjon og grønn forretningsutvikling. Nettverket bidrar til blant annet økt kunnskap om klimaomstilling, økt samarbeid på tvers av partnere, økt synlighet av grønne løsninger. Gjennom medlemskap forplikter Lillesand kommune seg å føre et klimaregnskap.

Gjennomførte reduksjonstiltak 2017:

- Investert i flere ladestasjoner
- Kjøpt inn elbiler og elsykler for å få ned klimagassutslippene fra transport
- En skole og en barnehage er Grønt Flagg-sertifisert.

Tabell 19 Klimaregnskap 2017 Lillesand kommune

Tonn CO ₂ ekvivalenter	2017	Andel 2017
Drivstoff egeneide kjøretøy	1 129,1	64 %
Elektrisitet med opprinnelsesgaranti		
Elektrisitet Nordisk miks	608,4	34 %
Fjernvarme/-kjøling		
Andre reiser (tog/buss/taxi/ferge)		
Annet (gjenvunnet avfall, innkjøpte varer og tjenester)		
Flyreiser	14,4	1 %
Restavfall til forbrenning		
Km-godtgjørelse	25,4	1 %
Sum utslipp	1 777,3	100 %

Målsetninger og planlagte reduksjonstiltak i 2018

Planlagte tiltak er å etablere flere ladestasjoner, legge til rette for sykkelparkering og vurdering av klimavennlige bygg.

Kommunenes Internasjonale Miljøorganisasjon (KIMO)

Lillesand kommune ble medlem av Kommunenes Internasjonale Miljøorganisasjon (KIMO) i 2018. KIMO arbeider over landegrensene for å beskytte, bevare og forbedre havmiljøet. Organisasjonen tilbyr medlemskap for lokale myndigheter og kommuner i kystmiljøet i nordvestlige Europa. KIMO har over 70 medlemmer fordelt på kommuner fra Danmark, Belgia, Færøyene, Tyskland, Nederland, Sverige og Storbritannia.

KIMO arbeider med å utvikle bærekraftige lokalsamfunn på kysten ved å:

- Forhindre forurensing av sjø og kyst i nordvestlige Europa
- Bevare og forbedre lokalsamfunn ved kysten for fremtidige generasjoner
- Beskytte kystsamfunn fra marin forurensing og klimaendringer
- Representere medlemskommunene på internasjonalt og nasjonalt nivå

Blå vekst Agder

Blå vekst er et av fokusområdene i EUs Horisont 2020-program som en del av hvordan vi skal takle samfunnsmessige utfordringer innenfor klima, miljø, ressurseffektivitet og råmaterialer. Blå vekst er et vidt begrep som tar for seg bærekraftig vekst og utvikling innenfor marin og maritim sektor, og inkluderer industrier som fornybar energi fra havet, marin bioteknologi, akvakultur og kystturisme. I 2018 inngikk Lillesand kommune en partnerskapsavtale med Blå Vekst Agder.

Partnerskap Blå Vekst Agder er dannet for at de deltagende kommuner på en best mulig måte kan bidra til gjennomføring av den nasjonale strategien på Sørlandet. De maritime og marine næringene i Norge gir arbeid til over 100 000 mennesker og skaper store verdier. Den nasjonale strategien med tanke på disse næringene er å opprettholde Norges posisjon som en verdensledende maritim og marin nasjon.

Partnerskapet vil blant annet bidra til følgende:

- Økt verdiskaping og flere arbeidsplasser innen blå næringer på Sørlandet, basert på en bærekraftig forvaltning av ressursgrunnlaget og utnyttelse av kompetansemiljø i både næringsliv og FoU-institusjoner.
- Styrke samarbeidet mellom næringsliv og FoU-miljø på akse Flekkefjord-Risør.
- Legge til rette for økt næringsrettet FoU-aktivitet med mål om økt verdiskaping og bærekraftig forvaltning.

Energiforbruk i kommunale bygg

Kommunen har ansvar for 71 formålsbygg fordelt på 49 objekter og med et samlet areal på 81 645 m² BTA. I tillegg har kommunen ansvar for 122 boliger og leiligheter i kommunalt eie.

Etter å ha redusert energiforbruket med 40 % de siste ti årene, ble Lillesand kommune nominert til «LOS Energy Award» i 2016. Kommunen har blant annet installert energiovervåkingssystem i alle formålsbygg.

Lillesand kommune har også satset på følgende tiltak:

- Energioppfølgingssystem (EOS-system)
- Varme og ventilasjon styres og overvåkes av SD-anlegg
- Eldre ventilasjonsanlegg oppgraderes med frekvensstyrte vifter og roterende varmegjenninnere
- CO₂-styring av ventilasjon i større rom og/eller rom med varierende bruk
- Større varmtvannsanlegg for tappevann koples til varmepumper
- Væske-vann varmepumper og vannbåren varme på alle nye bygg
- Luft-vann varmepumper installeres på eldre bygg
- Gradvis overgang til LED-lys
- Innendørs belysning styres av fotoceller

Tabell 20 Energikostnader kommunale bygg

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2015	2016	2017	2018	% 2017-2018	2018	2018
Energiutgifter per m2 kommunalt eide bygg (kr.)	80	69	85	93	9,4 %	127	73,2 %
Energiutgifter som andel av brutto driftsutgifter (prosent)	0,59	0,5	0,58	0,59	1,7 %	0,7	84,3 %
Andel av energikostnader i fylkeskommunens eiendomsforvaltning brukt på fornybare energikilder (prosent)	100	100	100	100	0,0 %	95,1	105,2 %
Energibruk per m2 eid areal (kWh)	105	108	102	111	8,8 %	199	55,8 %
Andel elektrisitetsforbruk av totalt forbruk i fylkeskommunens eiendomsforvaltning, egne bygg (prosent)	100	100	100	100	0,0 %	86	116,3 %
Andel fornybarforbruk av totalt forbruk i fylkeskommunens eiendomsforvaltning, egne bygg (prosent)	100	100	100	100	0,0 %	96	104,2 %
Utslipp av CO ₂ knyttet til energibruk (g/kWh)	0	0	0	0		3	0,0 %

Energiforbruket i kommunale bygg er 100 % basert på elektrisitet. Energiforbruket er basert på «Nordisk mik» hvor det både er fornybare og ikke-fornybare energikilder. Energiforbruket i 2018 var på 111 kWh pr kvadratmeter i kommunale bygg. Det er en nedgang på 8,8 % fra 2017%. Det er imidlertid 44 % lavere enn landsgjennomsnittet. De kommunale energikostnadene økte fra 85 kr. pr kvadratmeter i 2017 til 93 kr. pr kvadratmeter i 2018. Det er en økning på 9,4 %.

LILLESAND KOMMUNE I REGIONEN

Lillesand deltar i interkommunale samarbeidsarenaer på regionalt nivå. Lillesand er medlem av KS og aktiv i KS Agder som tar opp spørsmål av regional interesse. KS Agder arrangerer Sørlandstinget som er en møteplass for ordførerne, Agderbenken på Stortinget, samlinger og konferanser for ordførere og rådmenn på Agder, samt gjennomfører noen regionale utviklingsprosjekter. Lillesand er representert i fylkesstyret i KS Agder med ordføreren og med rådmannen i rådmannsutvalget.

Bystyret i Lillesand tok i 2018 initiativ til en nabopratt om mulig kommunesammenslutning med Birkenes kommune og Grimstad kommune. Birkenes kommune vedtok å takke nei til videre nabopratt i denne valgperioden.

Lillesand kommune er med i Region Kristiansand sammen med Kristiansand, Birkenes, Iveland, Vennesla, Songdalen og Søgne kommuner. I 2018 skiftet Knutepunkt Sørlandet navn til Region Kristiansand og endret også strategi. Region Kristiansand skal i større grad legge vekt på politiske saker og i mindre grad faglig og administrativt samarbeid mellom kommunene. Ordførerne utgjør styret i Region Kristiansand.

Lillesand kommune etablerte en egen IT-tjeneste som overtok drifts- og utviklingsansvaret fra KR-IKT 1. april 2018. Birkenes kommune valgte å inngå et samarbeid med Lillesand kommune, med Lillesand som vertskommune for IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner.

Andre interkommunale samarbeid som barneverntjenesten for Kristiansandsregionen og Kristiansandsregionens brann- og redningstjeneste (KBR) ble ikke konkret berørt av vedtaket i Kristiansand kommune. I kapitlet om organisasjon finnes det en utfyllende oversikt over hvilke interkommunale samarbeid Lillesand kommune deltar i.

Bystyret vedtok i 2018 å si opp samarbeidsavtalen med Kristiansand om kommunal øyeblikkelig hjelp fra 2020. Lillesand kommune arbeider for å etablere et tilbud i egen kommune, eventuelt i samarbeid med andre. Det er inngått et interkommunalt samarbeid om håndtering trygghets- og varslingsteknologi med Kristiansand som vertskommune.

2. ORGANISASJONEN VÅR

2.1 ORGANISASJONSMODELL

Politisk struktur i Lillesand kommune er bygget opp etter utvalgsmodeellen, med et helse-, kultur- og velferdsutvalg, et oppvekstutvalg, administrasjonsutvalg, planutvalg, formannskap og bystyre. Administrativt har kommunen en sektormodell med kommunalsjefer for helse og kultur, skole og barnehage og tekniske tjenester. Oppdatert organisasjonskart finnes på kommunens hjemmeside.

Intern organisering

«Lillesand kommune er til for innbyggerne. Vårt samfunnsoppdrag er å levere gode tjenester og å sikre god samfunnsutvikling. For å løse fremtidens utfordringer og sikre godt omdømme må vi ha en organisasjon som er innovativ, opptatt av forbedring og har kompetente medarbeidere. Verdiene åpenhet, respekt og humor er styrende for de ansattes arbeid.» (*Jf. kommuneplanen 2018-2030 - forord i samfunnsdelen.*)

Lillesand kommune er kommunens største arbeidsplass. De ansatte i organisasjonen bidrar til og står for den faktiske gjennomføringen av kommunens tjenestetilbud. Å beholde og sikre tilgang på riktig og kvalifisert arbeidskraft er derfor sentralt for å nå målene i kommuneplanen.

Ved overgangen til 2019 er det 21 enheter i kommunen. Disse er ledet av enhetsledere som rapporterer til respektive kommunalsjefer. Kommunen er organisert etter følgende prinsipp - robuste og oversiktlige enheter med en helhetlig ressursinnsats.

Lillesand kommune har hatt følgende organisasjonsendring i 2018:

- 1.1 ble IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner etablert som følge av oppsigelse av samarbeidsavtalen om KR-IKT (BS 164/16) Avdelingen overtok driften fra KR-IKT 1.4.2018.
- Avdeling for tjenestekontor ble omgjort til Enhet for tjenestetildeling
- Sektor for tekniske tjenester ble omorganisert fra 01.01.2018 med tre nye enheter
- Ungdomsklubbene i sentrum og i Høvåg ble overført fra Enhet for tverrfaglig helse til Enhet for kultur og bibliotek medio 2018

2.2 KOMMUNALT EIERSKAP

Eierskapsstrategi og eierstyring

I 2010 utarbeidet Lillesand kommune en eierskapsmelding og en eierskapsstrategi. Kommunens eierskapspolitikk består av de overordnede prinsipper som legges til grunn for forvaltningen av kommunens virksomheter eller eierinteresser. Eierskapsmeldingen ble revidert i 2018 og vedtatt av bystyret 24. oktober 2018.

Eierskapsmeldingen omhandler blant annet:

- Intensjon med kommunalt eierskap
- Prinsipper for godt kommunalt eierskap
- Rutiner for kommunikasjon mellom kommunen og virksomheten
- Styresammensetninger, styrehonorarer, opplæring, habilitet
- Tilsyn og kontroll

Eierskapsmeldingen og eierstrategien skal revideres minst én gang pr valgperiode.

Oversikt over eierskap

Lillesand kommune har valgt å organisere sin virksomhet på ulike måter. Hovedtyngden av den kommunale virksomheten skjer i den ordinære kommunale organisasjonen administrativt underlagt rådmannen og med bystyret som øverste organ. Det finnes en rekke interkommunale samarbeid eller selskaper samt at kommunen har heleide aksjeselskaper. Videre har kommunen eierandeler i ulike virksomheter.

Lillesand kommune har i regnskapet for 2018 balanseført aksjer og andeler for til sammen ca. 254 mill. kr. Størstedelen av disse verdiene er aksjene i Agder Energi som utgjør ca. 221 mill. kr.

Tabell 21 Oversikt over kommunens eierskap

Virksomhet	Eierandel	Beskrivelse
Heleide aksjeselskaper		
Lillesand Administrasjonsbygg AS	100 %	Oppløst i 2018
Kokkenes Utvikling AS	100 %	Besluttet oppløst
Ankerfestet AS	100 %	Besluttet oppløst
Lillesand Dovre utvikling	100 %	Besluttet oppløst
Aksjeselskaper med kun offentlige eierinteresser		
Lillesand Næringsarealer AS	50 %	Eies sammen med Kristiansand næringssselskap. Selskapet har en rekke datterselskaper.
Sørlandsparken Øst AS		Heleid datterselskap til Lillesand Næringsarealer AS
Haugevikkilen Hytteområde AS		Heleid datterselskap til Lillesand Næringsarealer AS
Returkraft AS	6,52 %	Eierandel gjennom LIBIR. Øvrige eiere er renovasjonsselskaper på Agder
Aksjeselskaper også med private eierinteresser		
Agder Energi AS	2,27 %	Kommuner på Agder har aksjemajoritet. Statkraft eier øvrige aksjer
Agderbyen eiendomsutvikling AS		Lillesand Næringsarealer eier 50 % av selskapet. Ugland eiendom eier øvrige aksjer.
Avigo AS	31,2 %	Eies sammen med Grimstad kommune, Birkenes kommune, Aust-Agder næringssselskap m. fl. Avigo AS og BIVA AS fusjonerte 1. januar 2016.
Radio L Lillesand Nærradio AS	2,08 %	
Aust-Agder Næringssselskap AS	1,00 %	Selskapet eies av banker, forsikringssselskap, næringsorganisasjoner, Aust-Agder fylkeskommune samt samtlige av fylkets kommuner.
KLP		Egenkapitalinnskudd
Interkommunale selskaper		
Aust-Agder Revisjon IKS	6,5 %	Eies av Aust-Agder fylkeskommune og kommuner i Aust-Agder
Aust-Agder Museum og Arkiv IKS		Eies av Aust-Agder fylkeskommune og kommunene i Aust-Agder
Agder og Telemark kontrollutvalg sekretariat IKS		Eies av kommuner og fylkeskommuner i Agder og Telemark
Lillesand og Birkenes renovasjonsselskap IKS (LIBIR)	67,25 %	Eies sammen med Birkenes kommune. LIBIR eier følgende datterselskaper: Returkraft Lindum
Kristiansandsregionens Brann og redning IKS	7,60 %	Eies av Kristiansand, Lillesand, Birkenes, Vennessla, Søgne og Songdalen kommuner.
Interkommunalt samarbeid med eget styre (§ 27)		
Region Kristiansand		Tidligere Knutepunkt Sørlandet. Eies av kommunene Kristiansand, Lillesand, Birkenes, Iveland, Vennessla, Songdalen og Søgne
Struktur1		Felles lønns- og regnskapsvirksomhet for Lillesand og Birkenes kommuner
Vertskommunesamarbeid		
Barneverntjenesten for Kristiansandsregionen		Kristiansand er vertskommune for barneverntjenesten for Kristiansand, Lillesand, Søgne og Songdalen kommuner med hjemmel i kommuneloven § 28 – 1b
Felles tekniske tjenester for Birkenes og Lillesand kommuner		Samarbeidet omfatter oppmåling, geodata, eiendomsskatt, jord- og skogbruk, og vilt- og naturforvaltning) mellom Birkenes og Lillesand kommuner

		etter kommuneloven § 28 – 1b med Birkenes som vertskommune
IT-tjenesten for Birkenes og Lillesand kommuner		Etablert fra 01.04.2018 sammen med Birkenes kommune. Lillesand er vertskommune.
Kemneren i Grimstad og Lillesand		Administrativt vertskommunesamarbeid etter kommuneloven § 28 – 1b med Grimstad som vertskommune
Arbeidsgiverkontroll		Arendal kommune er vertskommune
Kulturskolesamarbeid		Administrativt vertskommunesamarbeid etter kommuneloven § 28–1b med Birkenes som vertskommune
Legevakt		Samarbeid med Kristiansand og andre kommuner
Kommunal øyeblikkelig hjelp		Samarbeid med Kristiansand og andre kommuner. Lillesand har sagt opp avtalen med virkning fra 2020.
Responssenter trygghets- og varslingsteknologi		Det er i 2018 inngått et interkommunalt samarbeid om håndtering trygghets- og varslingsteknologi med Kristiansand som vertskommune.

2.3 MÅL 3.1 KOMMUNEPLANEN: LILLESAND KOMMUNES POLITIKERE OG MEDARBEIDERE HAR INNBYGGERNES BEHOV I FOKUS

Styringssystemet for Lillesand kommune: *«Lederskapet i kommunen er delt mellom de folkevalgte organer og administrasjonen. De folkevalgte har det overordnede styrings- og beslutningsansvaret. Det innebærer et overordnet resultatansvar og et ansvar for at kommunen er organisert så hensiktsmessig som mulig med henblikk på utvikling av tjenester og lokalsamfunn for kommunens borgere. Folkevalgte har også et overordnet arbeidsgiveransvar i forhold til å forvalte og utvikle arbeidskraften i kommunen».*

I forkant av alle bystyremøter arrangeres det et møte mellom politisk og administrativ ledelse, «PA-møte», hvor saker til politisk behandling gjennomgås. Samspillet mellom politisk og administrativt lederskap videreutvikles i en kontinuerlig prosess.

Strategier for mål 3.1:

«Vi har bevissthet om at vi er til for innbyggerne og i all oppgaveløsning har vi innbyggerperspektivet med oss»
Tjenestene har fokus på brukerne av tjenestene. Det gjennomføres ulike former for brukermedvirkning som; brukerundersøkelser, tema møter, åpne høringer m.m.

«Vi følger kommunens overordnede mål, visjon og verdier og ivaretar en høy etisk standard»

Kommuneplanen inneholder satsningsområder og mål for samfunns- og tjenesteutvikling. Kommunens planstrategi er et hjelpemiddel for politisk styring og prioritering av planoppgaver. Arbeidet med implementering av kommuneplanen startet høsten 2018. Den oppleves allerede som et godt verktøy for ledelse. Den gir tydelig retning og ledere har startet arbeidet for å omsette mål og strategier til lokale handlingsplaner.

«Vi sikrer likestilling, inkludering og mangfold»

En viktig del av arbeidet med likestilling er å gi like muligheter for begge kjønn. Dette er et langsiktig arbeid som bl.a. handler om kultur og holdninger. Lillesand kommune jobber kontinuerlig for at alle ansatte skal ha like arbeidsvilkår, og ikke forskjellsbehandles på bakgrunn av kjønn, religion og livssyn, seksuell orientering eller etnisitet.

I planstrategien er det vedtatt at alle relevante planer skal ivareta likestilling, inkludering og mangfold. Arbeidet for likestilling, inkludering og mangfold må ivaretas i utøvelse av arbeidsgiverpolitikken, og i møte med brukerne av våre tjenester. Det rapporteres på likestillings- og inkluderingsarbeidet under pkt. 2.5 Personalstatistikk.

2.4 MÅL 3.2 KOMMUNEPLANEN: LILLESAND KOMMUNE ER EN PROFESJONELL OG ATTRAKTIV ARBEIDSGIVER MED TYDELIG LEDELSE OG GODT KVALIFISERTE MEDARBEIDERE

«Vi vektlegger en fremtidsrettet arbeidsgiverpolitikk»

Vi har 3 delsystemer som bidrar; målstyring, delegasjon og internkontroll.

En fremtidsrettet arbeidsgiverpolitikk forutsetter gode ledere som er lojale mot kommunens mål, strategier og verdier, har en høy etisk standard, viser retning og har gode relasjonelle evner.

Vi ønsker kompetente medarbeidere som føler mestring, kan jobbe selvstendig, er motiverte, har en god rolleforståelse og er aktive bidragsyttere til et fleksibelt og godt arbeidsmiljø.

«Vi har ansatte som opplever mestring og mening i sin arbeidshverdag og har en klar ansvars- og rolleforståelse».

Rådmannen "skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjoner, og at den er gjenstand for betryggende kontroll" [kommuneloven § 23]

Arbeidsavtaler og stillingsbeskrivelser rammer inn den enkeltes arbeidsforhold. Dokumentene er viktige grunnlag i medarbeidersamtaler og i oppfølgingsarbeidet av ansatte. Partene er enige om at det skal utarbeides stillingsbeskrivelser for alle stillinger. Det gjenstår fortsatt et stykke arbeid før alle ansatte har det.

Gode retningslinjer og rutiner er et viktig grunnlag i kvalitetsarbeidet. Administrative fellesfunksjoner bidrar til at alle styrende dokumenter (planer, retningslinjer, rutiner, skjema) knyttet til personalforvaltning og HMS blir lagt inn i vår digitale kvalitets- og internkontroll-løsning. Implementeringen av løsningen og god praksis er en kontinuerlig prosess i organisasjonen.

Rutinen for varslings av kritikkverdige forhold er revidert, sikker varslingsløsning er implementert og varslingsgruppe etablert. Det er særlig oppmerksomhet knyttet til hvordan saksbehandlingen skal ivaretas til akseptable forhold er gjenopprettet.

«Vi arbeider i nært samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten»

Rådmannen møter tillitsvalgte og hovedverneombud hver måned. I tillegg er hovedtillitsvalgte representert i arbeids- og prosjektgrupper som etableres, samt på ledersamlinger dersom temaet er relevant. Kommunalsjefer og enhetsledere har et særskilt ansvar for samarbeidet på sektor- og enhetsnivå.

Fagforbundet, Utdanningsforbundet og Norsk sykepleierforbund er de største fagforeningene i kommunen. De har hovedtillitsvalgte med helt eller delvis frikjøp.

«Vi sikrer felles forståelse for og forpliktelse av hvordan en helhetlig, tydelig og strategisk ledelse utøves»

Det er inngått forpliktende lederavtaler mellom ordfører og rådmann, rådmann og kommunalsjefer/ økonomisjef/ organisasjonssjef, og mellom kommunalsjefer og enhetsledere. Arbeidet med å tydeliggjøre delegering er iverksatt.

Kommunens årsbudsjett og økonomiplan viser vedtatte prioriteringer.

Det er avviklet 4 dagssamlinger for rådmannens lederteam og rådmannens enhetsledergruppe med følgende tema:

- Budsjett og økonomiplanen
- Den enkeltes ståsted i lederrollen og bevisstgjøring av eget lederskap; hva vil den enkelte utrette som leder, samt fokus på hva ledere i kommunen skal utrette i fellesskap. Avdelingsledere, assisterende rektorer, hovedtillitsvalgte med frikjøp og hovedverneombud deltok på samlingen som gikk over 2 dager
- Oppfølging av ledernes fokus på eget lederskap. Forankring av kommuneplanen.

Hovedtillitsvalgte med frikjøp og hovedverneombudet inviteres på samlinger for lederutvikling.

Et godt samarbeid mellom arbeidsgiver, tillitsvalgte og vernetjenesten bidrar til gode løsninger.

Nye ledere ivaretas gjennom systematisk introduksjon til kommunens ledelsesprinsipper.

Rådmannens stab bidrar med opplæring og veiledning innen de ulike fagområdene som ledelse bygger på. Lederutvikling ivaretas også gjennom ulike andre kompetansebyggende tiltak, initiert av rådmann og kommunalsjefer.

«Vi har en utstrakt bruk av delegering og beslutninger tas på lavest mulig nivå»

Kommunens styringssystem gir en samlet og kortfattet beskrivelse av organisering, ansvarsfordeling, viktige arenaer etc.

Rådmannen har videredelegert personal-, økonomi-, fag- og informasjonsansvaret i linjen til de ulike resultatenehetene.

I større enheter er den daglige oppfølgingen av ansatte delegert til avdelingsledere, som fordeler oppgaver og er tett på medarbeiderne.

«Vi har, rekrutterer og beholder kompetente ansatte, og sikrer løpende kompetanseutvikling»

Partene er enige om at det skal utarbeides kompetanseplaner i alle enheter, men det gjenstår fortsatt et stykke arbeid før alle enheter har det.

Det holdes interne kurs hvor ansatte styrker sin kompetanse i bruk av fagsystemer og rutiner. Ansatte har deltatt i eksterne kurs, samt etter- og videreutdanning i tråd med enhetenes behov.

«Vi utvikler en heltidskultur og høy grad av nærvær»

Med bakgrunn i utstrakt bruk av deltidsarbeid, spesielt innen helse og omsorg vedtok Bystyret – 035/18 å sette i gang et prosjekt for «Heltidskultur i Lillesand kommune». Ved årsskiftet ble det ansatt prosjektleder som skal lede arbeidet med å utarbeide forslag til konkrete tiltak som grunnlag for budsjettarbeidet 2020.

Ved utlysning av ledige deltidsstillinger får kvalifiserte deltidsansatte mulighet til utvidelse av stillingsstørrelse før en eventuell ekstern utlysning. Ledere bestreber seg på å legge til rette for økt stillingsstørrelse, men dagens turnusordninger legger begrensninger i forhold til fleksibiliteten. Erfaringer viser at ansatte i deltidsstillinger i liten grad benytter et tilbud om økt stillingsstørrelse dersom det forutsetter arbeid ved annen avdeling. Det er innen omsorg og habilitering en finner flest med ufrivillig deltid.

Lillesand kommune er en inkluderende arbeidslivsvirksomhet. NAV Arbeidslivssenter anerkjenner arbeidsformene våre og bistår med virkemidler. Ny IA-avtale er revidert og gjelder for hele arbeidslivet. Konsekvensen for kommunen var ikke kjent ved årsskiftet.

Ledere med personalansvar har ansvaret for oppfølging av sine medarbeidere. Målet i nærværarbeidet er økt innsats på forebyggende arbeid. HMS-team som består av leder, verneombud og tillitsvalgt i hver enhet er etablert. HMS-teamene har fokus på risikoanalyser og det de mener er nyttige nærværstiltak for å øke motivasjon og arbeidsfastholdelse. De kan samlet melde opp saker til AMU.

«Vi arbeider for å tilby flere lærling- og praksisplasser»

Som følge av at VOK ble nedlagt 30.06.18 meldte kommunen seg inn i OKOS (Opplæringskontoret for offentlig sektor) Agder. Samtidig startet arbeidet med å overføre ansvaret for koordinering av det interne arbeidet med lærlingeordningen til Avdeling for personal. Ved etablering av IT-tjenesten for Birkenes og Lillesand ble det inngått 2 nye lærlingeavtaler.

2.5 PERSONALSTATISTIKK

Årsverk og ansettelsesforhold

I dette kapittelet følger statistikk innen ulike personalområder. Statistikken er hentet fra kommunens lønns- og personalsystem, saksarkivet, KS, KLP, SPK og SSB.

Pr. 31.12.2018 var det 992 ansatte (757,1 årsverk) i Lillesand kommune, hvorav 800 fast ansatte, 22 ansatte i fødselspermisjon og 170 ansatte i ulike vikariater og midlertidige ordninger. Tabellen under inkluderer ikke tilkallingsvikarer uten fast stillingsprosent

Tabell 22 Antall årsverk innen ulike grupper pr 31.12.

Årstall	Faste årsverk	Fødselspermisjon	Sum	Vikariat	Engasjement prosjekt	Lærlinger	Politikere	Totale årsverk
2016	585,0	14,3	599,3	55,1	19,3	10,0	1,6	685,3
2017	585,4	14,6	600,0	81,1	27,4	11,0	1,6	721,1
2018	614,2	13,5	627,7	80,8	36,0	11,0	1,6	757,1

Nærmere beskrivelse av de ulike gruppene:

«Faste årsverk»: Ansatte med et fast tilsetningsforhold, inkludert sykemeldte inntil 52 uker.

«Fødselspermisjon»: Ansatte i fødselspermisjon som mottar lønn iht. stillingsprosent. Lønnsutgifter blir refundert fra NAV.

«Faste årsverk + fødselspermisjon»: Grunnlag for tabell fordeling og endring av årsverk pr enhet.

«Vikariat»: Ansatte i vikarstillinger erstatter ansatte med sykefravær, fødselspermisjon eller ansatte med permisjon uten lønn.

«Engasjement / prosjekt»: Årsverkene er i hovedsak knyttet mot enkeltvedtak hvor hele eller deler av lønnsutgiftene dekkes ved refusjon.

«Politikere»: Politikere som mottar fast, årlig godtgjørelse iht. reglement, godtgjørelse for folkevalgte.

«Totale årsverk»: Årsverk som Lillesand kommune har faste lønnsforpliktelser for på angitt tidspunkt.

Midlertidig ansatte i engasjement eller prosjekt utgjør 36,0 årsverk (se tabellen under).

Hovedtillitsvalgte og hovedverneombud har permisjon fra sine faste stillinger for å utføre midlertidige verv. Disse ligger inn under rådmann med stab med 2,2 årsverk.

Økningen på ca. 10 årsverk i Sektor for helse og kultur er knyttet til SIO og andre prosjekter.

Tabell 23 Fordeling av årsverk for engasjementer/prosjekter pr. 31.12

Årstall	Rådmann med stab	Sektor for helse og kultur	Sektor for skole	Sektor for barnehage	Sektor for tekniske tjeneste	Totalt
2016	2,2	7,8	2,8	6,5	0,0	19,3
2017	2,2	15,7	4,2	5,3	0,0	27,4
2018	2,2	25,4	4,0	4,4	0,0	36,0

Vikariater utgjør 80,8 årsverk (se tabellen under).

Tabell 24 Fordeling av årsverk for vikariater pr 31.12.

Årstall	Rådmann med stab	Sektor for helse og kultur	Sektor for skole	Sektor barnehage	Sektor for tekniske tjeneste	Totalt
2016	0	21,4	21,8	10,5	1,4	55,1
2017	0	38,2	31,2	8,7	3,0	81,1
2018	0	32,5	33,2	13,6	1,5	80,8

Tabellen under viser antall årsverk for gruppene fast ansatte og ansatte i fødselspermisjon pr. 31.12 i gjeldende år, inndelt pr. rammeområde. Kolonnen lengst til høyre viser endringer fra 2017 til 2018.

Tabell 25 Årsverk pr rammeområde pr. 31.12 – faste og foreldrepermisjon

Rammeområde	2016	2017	2018	Endring 2017-2018
Rådmann med stab	13,90	18,20	24,20	6,00
Helse og kultur	276,80	276,10	294,50	18,40
Skole	176,40	176,10	180,40	4,30
Barnehage	60,80	60,80	58,70	-2,10
Tekniske tjenester +VA og havn	71,40	68,80	69,90	1,10
Sum årsverk	599,30	600,00	627,70	27,70

Endringer i rammeområder i 2018

Økningen av årsverk i rammeområdene beskrives som følger:

- 7 årsverk ved IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner, i henhold til FS 106/17 og FS 073/17
- 1 årsverk for rådgiver ved Sektor for tekniske tjenester, i henhold til AM 002/17
- 1 årsverk for ingeniør ved Enhet for teknisk prosjekt, i henhold til BS 126/17
- 1 årsverk for rådgiver i Sektor for skole og barnehage, i henhold til FS 008/18
- 0,5 årsverk for kommunelege i Sektor for helse og kultur, i henhold til administrativt vedtak
- 0,5 årsverk for ungdomskontakt i Enhet for kultur og bibliotek, i henhold til BS 060/18

Øvrige endringer skyldes rekruttering i eksisterende hjemler med budsjettmidler, ansatte som er tilbake i arbeid etter permisjon og vikarer som har fått fast stilling i henhold til AML § 14-9.

Kjønnfordeling – fast ansatte

Ved utgangen av 2018 var det 800 personer med fast ansettelse i kommunen; 621 kvinner og 179 menn. Det betyr at kjønnfordelingen i arbeidsstokken som helhet var 77,6 % kvinner og 22,4 % menn.

Tabellene under viser kjønnfordelingen blant fast ansatte i kommunen, samt kjønnfordelingen i den øverste ledelsen.

Tabell 26 Kjønnfordeling ansatte i organisasjonen som helhet

År	Antall		Årsverk	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
2016	76,8 %	23,2 %	75,0 %	25,0 %
2017	77,6 %	22,4 %	75,8 %	24,2 %
2018	77,6 %	22,4 %	76,1 %	23,9 %

Tabell 27 Kjønnfordeling innen ledelse (rådmannens ledergruppe og enhetsledelse)

År	Kvinner		Menn	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
2016	13	50,0 %	13	50,0 %
2017	13	52,0 %	12	48,0 %
2018	12	50,0 %	12	50,0 %

Som det fremgår av tabellen over er det 50 % menn i lederstillinger, mens det er 22,4 % menn i organisasjonen som helhet. Det betyr at kjønnssammensetningen innen ledelse ikke gjenspeiler sammensetningen i organisasjonen forøvrig. Antall menn har en liten økning innen ledelse, mens det er stabilt ellers i organisasjonen.

Deltidsstillinger

Gjennomsnittlig stillingsbrøk for en fast ansatt i Lillesand kommune (se tabellen under) var 76,8 i 2018. Det er en liten økning på 0,1 prosentpoeng fra 2017.

Tabell 28 Gjennomsnittlig stillingsprosent for fast ansatte

År	Stillingsprosent
2016	76,2 %
2017	76,7 %
2018	76,8 %

Tabell 29 Antall fast ansatte i deltidstillinger

År	0,1-24,9 %		25,0-49,9 %		50,0-74,9 %		75,0-99,9 %		Antall personer	Andel deltid
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn		
2016	41	15	62	11	144	24	138	26	461	60 %
2017	45	13	54	12	143	19	133	29	448	59 %
2018	49	16	48	13	163	20	129	24	462	58 %

Ved utgangen av 2018 arbeidet 58 % av de ansatte i deltidstillinger, mot 59 % i 2017. Hvor mange av disse som har en stilling utenfor kommunen, eller som har en trygdeytelse i tillegg, har ikke administrasjonen opplysninger om. Se tabellen under for fordeling av deltidstillinger pr sektor.

Tabell 30 Antall fast ansatte i deltidstillinger fordelt på sektor

Rammeområde	2016			2017			2018		
	Antall deltid	Tot. ant. faste	Prosent deltid	Antall deltid	Tot. ant. faste	Prosent deltid	Antall deltid	Tot. ant. faste	Prosent deltid
Rådmann med stab	2	14	14 %	4	19	21 %	4	25	16 %
Helse og kultur	331	410	81 %	321	405	79 %	341	432	79 %
Skole	85	202	42 %	84	201	42 %	81	205	40 %
Barnehage	28	65	43 %	28	66	42 %	25	65	38 %
Tekniske tjenester +VA og havn	15	77	19 %	11	72	15 %	11	73	15 %
Sum årsverk	461	768	60 %	448	763	59 %	462	800	58 %

Alderssammensetning

Gjennomsnittsalderen har gått ned med ca. 6 måneder det siste året.

Tabell 31 Gjennomsnittsalder fast ansatte pr sektor

Sektor	2016	2017	2018
Rammeområde rådmann med stab	51,7	51,3	47,9
Rammeområder helse og kultur	46,3	47,1	46,3
Rammeområde skole	46,0	46,3	45,6
Rammeområde barnehage	42,9	42,4	42,8
Rammeområde tekniske tjenester (inkl. VA og havn)	49,8	50,8	50,7
Hele kommunen	46,4	46,9	46,3

Gjennomsnittsalderen for menn og kvinner er nå lik (se tabellen under).

Tabell 32 Gjennomsnittsalder fast ansatte menn og kvinner

Kjønn	2016	2017	2018
Kvinner	46,5	46,7	46,3
Menn	46,2	47,6	46,3

Tabell 33 Aldersgruppering fast ansatte

Aldersgruppe	2016	2016 %	2017	2017 %	2018	2018 %
18-29 år	65	8,5	53	6,9	76	9,5
30-39 år	167	21,7	170	22,3	172	21,5
40-49 år	213	27,7	207	27,2	200	25,0
50-59 år	199	25,9	208	27,3	228	28,5
60-66 år	116	15,1	114	14,9	110	13,8
Over 67 år	8	1,1	11	1,4	14	1,7
TOTALT	768	100,0	763	100,0	800	100,0

Tabell 34 Antall ansatte 56+ pr sektor

Sektor	2016		2017		2018	
	56+	Totalt ansatte	56+	Totalt ansatte	56+	Totalt ansatte
Rammeområde rådmann med stab	6	14	7	19	7	25
Rammeområde helse og kultur	120	410	124	405	122	432
Rammeområde skole	44	202	43	201	42	205
Rammeområde barnehage	7	65	8	66	8	65
Rammeområde tekniske tjenester (inkl. VA og havn)	25	77	26	72	26	73
Hele kommunen	202	768	208	763	205	800

Antall ansatte på 56 år og eldre viser at sektorene står overfor et behov for nyrekruttering. Det er vanskelig å fremskrive sikre tall siden det er relativt usikkert når den enkelte velger å gå av med pensjon. Jo eldre arbeidstakerne blir, desto mindre fare er det for at de søker seg over til arbeid utenfor organisasjonen.

Vernerunde

Vernerunden ble som tidligere gjennomført elektronisk ved bruk av EQS. Alle fast ansatte, også ledere, ansatte i engasjementer og i vikariater fikk anledning til å svare.

Tabell 35 Vernerunden

År	Antall ansatte	Besvarelser	Svar %
2016	811	391	48
2017	902	434	48
2018	970	432	44

2.6 SYKEFRAVÆR OG OPPFØLGING

Sykefraværet i Lillesand kommune var 7,7 % for 2018; samme nivå som de 2 foregående årene. Det legges ned et omfattende arbeid med oppfølging av de sykemeldte.

«Snu-plassen» får god omtale fra ledere. Det er en arena der ledere med personalansvar møter IA-rådgiver, HMS-rådgiver fra bedriftshelsetjenesten og personalrådgiver. Fokuset er dialog om organisasjon og ledelse med utgangspunkt i enhetens ståsted. Lederstøtte tilbys for gjennomføring av forebyggende og helsefremmende tiltak. OU-midler fra KS og/eller tilretteleggingstilskudd fra NAV har bidratt til arbeidet med oppfølging av enkeltpersoner og grupper. Ved overgangen til 2019 stopper muligheten for å søke NAV om tilretteleggingstilskudd.

Tabell 36 % sykefravær pr tertial

År	1. tert.	2. tert.	3. tert.	Sum
2016	8,5	7,1	7,4	7,7
2017	8,4	6,4	8,3	7,7
2018	8,7	6,5	7,5	7,7

KS har utarbeidet en beregningsmodell som viser kostnader ved sykefravær. For 2018, med den fordelingen Lillesand kommune har på korttids- og langtidsfravær, utgjør kostnaden ca. 9,4 mill. kr for fravær i arbeidsgiverperioden inntil 16 dager, og ca. 4,1 mill. kr for langtidsfraværet. Statens kostnader til sykelønnsrefusjon utgjør 21,0 mill. kr. I tillegg kommer andre uidentifiserte kostnader knyttet til sykefravær.

Tabell 37 Differensiert % sykefravær

År	1-8 dg	9-16 dg	>=17 dg	Sum
2016	1,5	0,5	5,7	7,7
2017	1,3	0,5	5,9	7,7
2018	1,6	0,5	5,6	7,7

Korttidsfraværet går noe opp, mens langtidsfraværet går noe ned. Dette er i tråd med ønsket utvikling.

Tabell 38 % sykefravær fordelt mellom kvinner og menn pr tertial

År	1. tert.		2. tert.		3. tert.		Hele året	
	K	M	K	M	K	M	K	M
2016	10,3	3,1	8,3	3,9	8,7	3,4	9,4	3,5
2017	9,9	3,9	7,3	3,6	9,5	4,6	8,9	4,0
2018	10,3	5,2	7,1	4,9	8,5	4,3	8,6	4,8

Enhetslederne har oppfølgingsansvaret i inntil 2 år; i sykepengeåret og i inntil et år i ulønnet permisjon.

NAVs videreutvikling av elektroniske skjemaer bidrar til enklere dokumentasjonsprosesser for arbeidsgiver, lege og den sykemeldte. Omplassingsmulighetene er små. Krav til kvalifikasjoner og egnethet overfor tjenestemottaker er stigende.

Partene forpliktes i enda større grad til å vurdere om stilling og arbeidsinnhold er riktig med tanke på personens arbeidshelse. Stillingsbeskrivelser, og konkrete krav og forventninger til tjenestelevering er viktige faktorer i oppfølgingsarbeidet. Dette er krevende både relasjonelt og ressursmessig.

Bedriftshelsetjenesten

Falck Helse leverer bedriftshelsetjenester til kommunen. Samarbeidet fungerer godt og de leverer raskt med god kvalitet. Via HMS-nettverket møter bedriftshelsetjenesten kommunenes kontaktpersoner 1 gang i året til erfaringsutveksling og nytenkning innenfor HMS-området.

Falck Helse gir anbefalinger til arbeidsgiver og ansatte om hva som skal til for å sikre god arbeidshelse. Jf. egen rapport fra Falck Helse.

Personskader

Yrkesskader meldes både til NAV og til kommunens forsikringsselskap. Melding om avvik gir et riktigere bilde av brudd på HMS-lovgivningen.

Tabell 39 Meldte personskader

	2016	2017	2018
NAV	9	9	18
Forsikring	7	8	6

Melding om yrkesskade sendes NAV når den ansatte har oppsøkt lege for behandling eller oppfølging av skade. Melding til forsikringsselskapet kan gjøres i inntil 10 år etter skadedato. Økningen i antall yrkesskader meldt til NAV kan skyldes bedre rapporteringsrutiner.

2.7 LØNNSPOLITIKK OG FORHANDLINGER

Sentrale lønnsforhandlinger

I hovedoppgjøret i KS-området i 2018 kom KS og LO Kommune, Unio, YS Kommune og Akademikerne til enighet uten mekling. Forslaget gikk til uravstemning og ble godkjent av alle organisasjonene. I kapittel 4 (omhandler de fleste kommunalt ansatte) ble det gitt sentralt lønnstillegg (kronetillegg) til alle grupper utenom ledere. Tilleggets størrelse varierte med stillingsgruppe og ansiennitet. Ledere ble gitt et lønnstillegg på 1,5 %. Timelønn for ansatte på pensjonistvilkår ble hevet til kr 201. Virkningstidspunkt for alle endringene var 1.5.2018.

Lokale lønnsforhandlinger

Kommunens lønnsstrategi gir partene retning for lokale lønnsforhandlinger. For dem som får all lønn lokalt fastsatt, dvs. de som blir ivaretatt av HTA kap. 3 og 5, holdes det årlige lønnsforhandlinger. Det sentrale oppgjøret gir føringer for lokale lønnsforhandlinger.

Tabell 40 Lønnsstigning

Hovedtariffavtalen	2016	2017	2018
Kap. 3, punkt 3.4.1	2,6	2,5	2,9
Kap. 3, punkt 3.4.2	2,6	2,8	2,8
Kap. 3, punkt 3.4.3	2,4	3,2	2,9
Kap. 5 punkt 5.2	2,5	2,6	2,9

Kap. 3.4.1 omhandler kommunens toppledelse.

Kap. 3.4.2 omhandler enhetsledelse.

Kap. 3.4.3 omhandler assisterende rektorer og avdelingsledere, disse ble overført fra kap. 4 i 2016.

Kap. 5.2 omhandler bla ledere, rådgivere, ingeniører, leger og jordmødre.

Under forhandlingene med NITO i kap. 5.2 ble det brudd og tvisten ble behandlet av kretsmeglingsmannen i Skien.

Sammenlignet med privat næringsliv, kan kommunesektoren tilby gode vilkår for arbeidstakere med lavest lønn og kortest yrkeserfaring. For andre grupper merker arbeidsgiver fortsatt et økt press på lønnsnivå for å beholde ansatte. Lillesand kommune kan ikke konkurrere med det private næringsliv når det gjelder lønn for enkelte etterspurte yrkesgrupper, og må derfor bli bedre på å bygge omdømme og markedsføre goder kommunalt ansatte har, herunder en fortsatt svært god pensjonsordning.

Rekruttering og turnover

I 2018 avsluttet 40 personer arbeidsforholdet til Lillesand kommune, noe som utgjør 4,0 % av antall ansatte. Flere stillinger re-besettes av ansatte som allerede har et ansettelsesforhold i kommunen, men det er registrert 39 nyrekrutterte ansatte i 2018.

Det er store kostnader knyttet til rekrutteringsprosessen og innfasing av nyansatte. Det ble lyst ut 213 stillinger i 2018. Dette var både interne og eksterne utlysninger, samt vikariater, engasjementer og sommervikarer. Faste deltidsstillinger ble lyst ut både internt og eksternt og teller som 2 annonseringer.

Søkermassen består i snitt av 69 % kvinner og 31 % menn. Kommunen har i 2018 i stor grad klart å rekruttere nye medarbeidere med ønsket kompetanse.

Ledere forutsettes å avvikle sluttsamtaler for å kartlegge årsaken til at ansatte søker seg bort.

Det er et viktig samfunnsansvar å gi personer med nedsatt funksjonsevne arbeidspraksis i organisasjonen. Dilemmaet er forventninger fra NAV om at kommunen ganske raskt skal kunne tilby lønnsmidler, som kommunen faktisk ikke har i en situasjon der en skal være mest mulig kostnadseffektiv. Organisasjonen kommer dermed i skvis mellom kravene til et inkluderende arbeidsliv og driften av tjenestene.

2.8 PENSJON

Lillesand kommune er selvassurandør for AFP som utbetales via Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Statens Pensjonskasse (SPK) har ikke tilsvarende ordning. Hittil har kommunen vurdert selvassuranseordningen som mest gunstig. Dette forutsetter at kommunen klarer å motivere arbeidstakere til å stå lengst mulig i jobben.

KLP har holdt ett informasjonsmøte om pensjon. Tilbudet gikk til alle ansatte 59+ år innmeldt i KLP og SPK. KLP har også gjennomført 9 veiledningssamtaler om pensjonsforhold med ansatte innenfor KLP-området.

Avdeling for personal bistår ansatte som skal søke om pensjon på områdene alderspensjon og uførepensjoner i KLP/SPK. I tillegg har pensjonskontakten fått en controller-funksjon ved innsending av alle søknader digitalt fra ansatte.

Tabell 41 Fra aktivt arbeid til pensjoner

Fra status	Til status	2016	2017	2018
Aktiv	Delvis ufør	6	5	5
Aktiv	Delvis AFP 62-64	3	1	0
Aktiv	Delvis AFP 65-66	1	0	1
Aktiv	Ufø	4	4	6
Aktiv	AFP 62-64	5	3	5
Aktiv	AFP 65-66	1	1	0
Aktiv	Alderspensjon	7	7	5
Aktiv	Død	0	2	1

Tabell 42 Sykepleiere fra aktivt arbeid til pensjoner

Fra status	Til status	2016	2017	2018
Aktiv	Delvis ufør	1	0	0
Aktiv	Delvis AFP 62-64	0	1	0
Aktiv	Ufø	0	0	0
Aktiv	Alderspensjon (85-års regelen)	1	1	0
Aktiv	Alderspensjon	1	0	1

Tabell 43 Uttak pensjoner, pedagogisk personell

Fra status	Til status	2016	2017	2018
Aktiv	Delvis ufør	0	2	1
Aktiv	Delvis AFP 62-64	0	0	0
Aktiv	Delvis AFP 65-67	1	0	1
Aktiv	Ufø	1	1	1
Aktiv	AFP 62-64	1	1	0
Aktiv	AFP 65-67	0	0	0
Aktiv	Alderspensjon	3	5	4

Offentlig ansatte har mulighet for å ta ut avtalefestet pensjon fra fylte 62 år, dersom de har tilstrekkelig opptjening. Ved gjennomføring av medarbeidersamtaler skal leder diskutere behov i nye livsfaser med tanke på motivasjon og arbeidsfastholdelse.

Lillesand kommune har ikke lenger en uttalt seniorpolitikk. For alle livsfaser gjelder behovet for involvering og deltakelse i lærings- og utviklingsprosesser samt å øke sin kompetanse i tråd med samfunnsmandatet for å kunne mestre arbeidet.

2.9 MÅL 3.3 LILLESAND KOMMUNE HAR FREMTIDSRETTEDE TJENESTER AV HØY KVALITET

«Vi arbeider for å gi riktige tjenester ut fra definerte krav, innbyggernes behov og de ressursrammene vi har»
Ansvarlige for de ulike tjenestene er bevisste i forhold til eget ansvar for kvalitet, herunder internkontroll. Ansvar for kvalitet er en del av fagansvaret. Den elektroniske kvalitetsløsningen hjelper til med systematikk, dokumentasjon og tilgjengelighet. Avvikmeldingssystemet i løsningen gjør det enkelt å melde avvik og lederne får et viktig verktøy for sitt kontinuerlige kvalitetsarbeid.

«Vi etterlever en helhetlig internkontroll»

Kommunens digitale kvalitetsløsning bidrar til å sikre systematikk, dokumenterer kvalitetsarbeidet og bevisstgjør.

I 2018 ble det innført en ny personvernlovgivning i hele EU/EØS som medførte en økt oppmerksomhet på informasjonssikkerhet, herunder personvern. I henhold til loven så forutsetter personvern en helhetlig internkontroll. Alle kommuner ble også pålagt å utpeke et personvernombud for egen drift. Lillesand kommune har et ombud som ivaretar denne funksjonen i tillegg til andre oppgaver. Ombudet fikk økt kompetanse gjennom studie innen fagområdet høsten 2018.

(Mer om internkontroll se kap. 2.10 Kontroll og styring)

«Vi ivaretar vårt ansvar for beredskap og krisehåndtering med et risikobilde i stadig endring. Arbeidet med beredskap er videreført i henhold til årshjul og i henhold til lov og forskrift som legger klare føringer for kommunal beredskapsplikt.»

Desember 2018 hadde Fylkesmannen tilsyn med beredskapsplanleggingen i Lillesand kommune. I vedtatt planstrategi (bysak 114/16) ligger det føringer for en revisjon av kommunens overordnede ROS-analyse i henhold til lov og forskrift. Arbeidet startet i 2018.

2.10 KONTROLL OG STYRING

I kommunelovens § 48 pkt. 5 om årsberetning heter det:

Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre betryggende kontroll og en høy etisk standard i virksomheten.

Kommuneloven har lagt det øverste ansvaret for tilsyn med den kommunale forvaltningen til bystyret. Det samme ansvaret tilligger bystyret med å påse at regnskaper revideres på en betryggende måte.

Egenkontroll er definert som den kontrollvirksomheten kommunen utfører overfor sin egen virksomhet gjennom kontrollutvalget, revisjon og rådmannens internkontroll.

Kontrollutvalg

Ved konstituering skal bystyret selv velge et kontrollutvalg. På bystyrets vegne utfører kontrollutvalget det løpende tilsynet med forvaltningen og kommunens egenkontrollansvar.

Kontrollutvalgets oppgaver er i utgangspunktet gitt i kommuneloven § 77, og i forskrift om kontrollutvalg av 15.06.2004, men bystyret kan konkret be utvalget utføre særskilte tilsynsoppgaver på sine vegne.

Kontrollutvalgets hovedoppgave er å føre tilsyn og kontroll med den kommunale forvaltningen på vegne av bystyret og påse at kommunen har en forsvarlig revisjonsordning.

Kontrollutvalget får sekretariatsbistand fra Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS (Temark).

I 2018 hadde kontrollutvalget 6 møter og behandlet 48 saker. I tillegg gjennomførte kontrollutvalget flere virksomhetsbesøk. Sakskart, saksdokumenter og protokoller legges løpende ut på kommunens og sekretariatets hjemmeside.

Selskapskontroll er en av de pålagte oppgavene til kontrollutvalget og et viktig virkemiddel for å sikre at kommunalt eierskap underlegges demokratisk styring og kontroll. I 2018 har kontrollutvalget behandlet selskapskontroll LIBIR, selskapskontroll overordnet eierskap og eierstyring av kommunens selskaper

Kontrollutvalgets årsberetning behandles av bystyret i en egen sak.

Revisjon

Revisjon av årsregnskapet er en sentral del av kommunens egenkontroll. Revisor skal gi trygghet for at en kan stole på informasjonen kommunen gir om sin økonomi. Dette er en viktig oppgave. Revisor er en uavhengig og objektiv tredjeperson som gjennom sine kontroller kan avdekke og forebygge feil og mangler i den økonomiske rapporteringen. Revisor vil i tillegg veilede kommunen for å bidra til å forebygge og avdekke feil og misligheter.

Kommunen er medeier i, og har avtale om levering av revisjonstjenester fra Aust-Agder revisjon IKS. Selskapet leverer revisjonstjenester til ti kommuner. Selskapet utfører regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll for kommunen.

Internkontroll

Kommunelovens § 23 sier at rådmannen "skal sikre at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjoner, og at den er gjenstand for betryggende kontroll".

Rådmannens internkontroll er beskrevet i dokumentet «Styringssystemet for Lillesand kommune». Det beskriver organisering, ansvarsfordeling, viktige arenaer etc., knyttet til styring av kommunen. Dokumentet revideres ved behov og minst én gang i året.

Viktige styrende dokumenter for rådmannens internkontroll er bl. a.:

- Økonomireglementet og investeringsinstruks
- Finansreglementet
- Eierskapsmelding
- Etske retningslinjer
- Informasjonsreglementet

Kvalitetssystem

Internkontroll er systematiske tiltak som sikrer at virksomhetens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med vedtak, og lov og forskrift. Internkontroll skal ivaretas i alt vi gjør. Internkontroll og kvalitet er to sider av samme sak.

Lillesand kommune har implementert en digital internkontroll- og kvalitetsløsning (EQS) som er tatt i bruk av hele organisasjonen og som bidrar til å sikre helhet og standardisering. I kvalitetsløsningen er reglementer, prosedyrer og rutiner gjort tilgjengelige for ledere og alle ansatte. Revisjon av styrende dokumentene foretas regelmessig. Avvikshåndtering i EQS omfatter prosessen fra avviket blir meldt til det er lukket. Det å registrere og behandle avvik er en viktig del av internkontroll for hele organisasjonen på alle nivåer.

Tilgjengeligheten av styrende dokumenter, avvikshåndteringen og statistikken bruker kommunen aktivt i sitt kontinuerlige arbeid for å sikre kvalitet, systematikk og dokumentasjon.

Avvik meldes i forhold til:

- Brudd på arbeidsmiljø (HMS)
- Brudd på tjenestenes kvalitet, med andre ord brudd på lov og forskrift, brudd på den kvalitetsstandard vi har (og som vi blir målt etter) og egne rutiner
- Vold, trusler og/eller trakassering

Delegering

Delegasjonsordningen vedtas av bystyret i løpet av første året i ny bystyreperiode (jf. kommuneloven). Dette gjelder både delegasjon fra bystyret til underutvalgene og delegasjon fra bystyret til rådmannen.

Lillesand bystyre har gitt rådmannen myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker eller i saker som ikke er av prinsipiell betydning og som ikke er delegert ordfører. Dersom det er tvil om hvorvidt en sak er "ikke-prinsipiell", eller det er tvil om hvordan en slik sak skal behandles, har ordfører og rådmann ansvaret for å klarlegge dette. Dersom det fortsatt er tvil, går saken til politisk behandling.

Rådmannen videre delegerer den tildelte myndigheten, via kommunalsjefer og organisasjonssjef, til enhetsledere. De med delegert ansvar fra rådmannen har mulighet til videredelegering av fullmaktene. Dette skal skje skriftlig. Dersom det ikke eksplisitt er uttalt at en har slik fullmakt, har enhetsleder ikke anledning til videredelegasjon.

Lillesand kommune har tatt i bruk et web-basert verktøy for delegering. Verktøyet gir offentlig innsyn i den delegerte myndigheten til råd og utvalg, samt administrativ delegering fra rådmannen til ledere og ansatte.

Etikk

Folkevalgte og ansatte skal overholde de lover, forskrifter og reglementer som gjelder for kommunens virksomhet. Dette innebærer også å forholde seg lojalt til vedtak fattet av folkevalgte og administrative organ.

Kommunen har etiske retningslinjer for folkevalgte og etiske retningslinjer for ansatte. Retningslinjene sier at folkevalgte/ kommunens ansatte skal legge stor vekt på redelighet og åpenhet, være bevisste at de danner grunnlaget for innbyggernes tillit til kommunen, og skal derfor ta aktiv avstand fra enhver uetisk forvaltningspraksis.

De etiske retningslinjene omhandler følgende tema:

- lojalitet i forhold til lover, avtaler, retningslinjer og rutiner
- gaver og andre fordeler
- representasjon
- integritet, interessekonflikter, habilitet
- bruk av kommunens utstyr, biler mv.
- ekstraarbeid

HMS

Rådmannens ledergruppe og de tillitsvalgte arbeider for å trygge arbeidsplassene i tråd med samfunnsmandatet. Lederne er ansvarlige for å utvikle enhetene til helsefremmende arbeidsplasser, der også HMS er integrert i daglig drift. Medbestemmelsesmøter forutsettes gjennomført på de ulike ledelsesnivåene i organisasjonen.

HMS-team (leder, verneombud og tillitsvalgte) er etablert i alle enheter for å sikre en bred tilnærming til arbeidsmiljøet. En omforent og forpliktende innsats mellom partene er viktig i utvikling av arbeidskulturene. De kan samlet melde opp saker til AMU.

Vernerunden 2018 ble for femte året på rad gjennomført elektronisk ved bruk av EQS. Alle fast ansatte, også ledere, ansatte i engasjementer og i vikariatet fikk anledning til å svare.

Varsling

Varsling er å videreformidle kritikkverdige forhold til en ansvarlig som kan gjøre noe med det. Kritikkverdige forhold er brudd på lover, interne regler/ retningslinjer eller etiske normer.

Ansatte oppfordres til å varsle om kritikkverdige forhold, fordi det kan bidra til å utvikle kommunen positivt. Varsling brukes i de tilfeller den ansatte selv opplever at saken er av en slik karakter at det ikke er nok å melde avvik.

Eksempler på kritikkverdige forhold kan være:

- Forhold som kan medføre fare for liv og helse
- Mobbing og trakassering

- Korrupsjon
- Maktmisbruk
- Økonomiske misligheter
- Brudd på taushetsplikt
- Diskriminering

Bystyret vedtok i 2018 nye varslingsrutiner for Lillesand kommune. En sikker løsning for varsling er bygd opp og integrert med kommunens saksarkivsystem. Varslingsknappen er tilgjengelig i kommunens kvalitetsløsning (EQS) sammen med varslingsrutinene.

Innsyn og åpenhet

Innsyn i saksbehandlingen øker innbyggernes engasjement for lokaldemokratiet, og gir dessuten mulighet til å kontrollere og påvirke kommunens virksomhet. Lillesand kommune publiserer postlister og dokumenter på kommunens hjemmeside.

Lillesand kommune praktiserer meroffentlighet i henhold til offentleglova. § 11 Meirinnsyn i offentleglova sier at i de tilfeller det er *“høve til å gjere unntak frå innsyn, skal organet likevel vurdere å gi heilt eller delvis innsyn”*. Dette sier veilederen til offentleglova: *“Regelen om meirinnsyn i § 11 er fyrst og fremst ein regel om kva for vurderingar forvaltninga skal gjennomføre i samband med handsaminga av innsynskrav i dokument og opplysningar som er omfatta av «kan-unntaka» i lova”*.

Kommunens politikere, ansatte og ledere er registrert i styrevervregisteret i KS. KS' styrevervregister er et webbasert register som gir oversikt over folkevalgte, ansattes og styremedlemmers verv og økonomiske interesser. Registeret er gratis og åpent for allmennheten.

Rettstvister

Kommunen har i løpet av året vedtatt engasjert i ulike rettstvister.

- Erstatning kunstgressbanen i Holta
- Tilknytningsgebyr Luntevika

Statlige tilsyn

- I desember ble det gjennomført et omfattende beredskapstilsyn i regi av Fylkesmannen. Konklusjonen fra tilsynet er at kommunen har mye på plass, men at det må gjennomføres øvelser etter en oppsatt plan.
- Enhet for voksenopplæring og flykningstjenesten hadde tilsyn fra Fylkesmannen i forhold til rutiner for individuell opplæringsplan og individuell plan, og etter opplæringsloven §4A-1 (kun voksenopplæringen).
- Fylkesmannen gjennomførte tilsyn med helse og omsorgstjenester til psykisk utviklingshemmede i 2018. Det ble ikke avdekket lovbrudd under tilsynet.

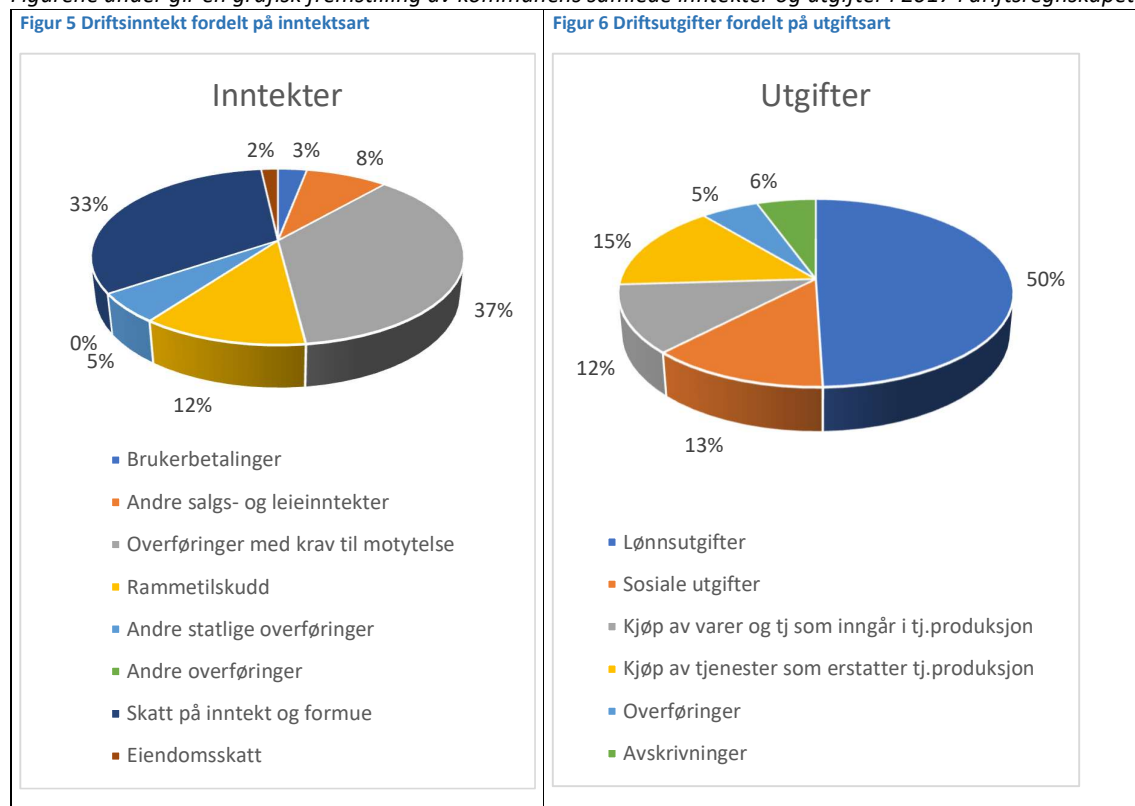
3. DRIFTSREGNSKAPET

3.1 HOVEDTREKK

Hovedtrekkene i regnskapet for 2018:

- Brutto driftsresultat er positivt med ca. 6,1 mill. kr
- Netto driftsresultat er positivt med ca. 9,4 mill. kr
- Netto bruk av disposisjonsfond er ca. 2,1 mill. kr
- Etter fondstransaksjoner har kommunen et regnskapsmessig mindreforbruk på 13,5 mill. kr

Figurene under gir en grafisk fremstilling av kommunens samlede inntekter og utgifter i 2017 i driftsregnskapet:

3.1.1 UTVIKLING SISTE 7 ÅR

Netto driftsresultat er tallet som oftest brukes når man sammenligner kommuners resultat. Dette viser resultatet av kommunens drift, inkludert eksterne finanstransaksjoner. Det er et mål i vår kommuneplan at netto driftsresultat skal være positivt med minst 1,75 - 2 %. I 2018 har Lillesand kommune et positivt netto driftsresultat på 1,03 %. I forbindelse med årsoppgjøret ble det avdekket en kostnad som revisjonen påpekte ikke kunne føres i investering, men måtte overføres til drift. Kostnaden er et tilskudd og dermed ikke en investering som kommunen er eier av, kostnaden var budsjettet i investeringsbudsjettet. Det reelle driftsresultatet hvis en ser bort fra denne ene posteringer ville vært et netto driftsresultat på 1,74 %. Tabellen under viser utviklingen siden 2012, hvor man ser en sterkt nedadgående trend i perioden frem til 2014 som nå heldigvis er snudd. Dette viser med all tydelighet at man har evnet å ta tak i kommunens økonomiske utfordringer.

Tabell 44 Netto driftsresultat 2011-2017

År	2 012	2 013	2 014	2015	2016	2017	2018
Netto driftsresultat	-4 260 826	432 629	35 768 054	-9 458 788	-33 897 451	-32 366 060	-9 443 414
I % av driftsinntekter	-1,22 %	0,65 %	-4,87 %	1,23 %	4,14 %	3,71 %	1,03 %

Tabell 45 Kostraoversikt regnskap

Nøkkeltall	Lillesand					Landet	Andel landet
	2015	2016	2017	2018	% 2017-2018	2018	2018
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	1,5	4,3	4,2	1,0	-78,6 %	2,5	36,0 %
Årets mindre-/merforbruk i driftsregnskapet i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	0,1	1,7	2,1	1,5	-28,6 %	1,3	115,4 %
Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	6,3	10,5	6,9	7,3	5,8 %	17,7	41,2 %
Netto renteesponering i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	68,7	71,2	62,7	65,5	4,5 %	38,4	170,6 %
Langsiktig gjeld ex pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	147,7	145,8	133,8	136,6	2,1 %	100,5	135,9 %
Frie inntekter per innbygger (kr)	47 842	42 683	36 031	37 414	3,8 %	56 336	66,4 %
Fri egenkapital drift i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	2	0,8	1,9	3,6	89,5 %	10,3	35,0 %
Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter (prosent)	10,8	14,1	10	12,7	27,0 %	15,3	83,0 %
Egenfinansiering av investeringene i prosent av totale brutto investeringer (prosent)	10,4	17,2	73,4	15	-79,6 %	34,3	43,7 %

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter gikk ned fra 4,2 % i 2017 til 1,0 % i 2018. Det er lavere enn landsgjennomsnittet på 2,5 %. Årets mindre-/merforbruk i driftsregnskapet ble i 2018 1,5 % av brutto driftsinntekter mot 2,1 % i 2017. Arbeidskapital er et uttrykk for kommunens likviditet. Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter var i 2018 på 7,3 % mens landsgjennomsnittet var på 17,7 %. Langsiktig gjeld ex pensjonsforpliktelser i prosent av brutto driftsinntekter utgjør 136,6 %. Det er 36 % mer enn landsgjennomsnittet. Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter var i 2018 på 12,7 %. Det er 17 % mindre enn landsgjennomsnittet. Egenfinansiering av investeringene i prosent av totale brutto investeringer utgjorde 15 % i 2018. Det er betydelig lavere enn landsgjennomsnittet.

3.1.2 GJELD

Gjeldsutviklingen vises i Tabell 46. Formidlingslån er også medregnet. Forskrift om pensjonspremier fastsetter pensjonsforpliktelse som langsiktig gjeld og er skilt ut med egen linje nedenfor. Gjeld og pensjonsforpliktelse har økt betydelig fra 2012 frem til 2018. VA-gjeld har egen rad og er beregnet etter minimum avdragsmetoden. Formidlings lån har også egen rad. Gjeldsporteføljen utgjør pr 31.12.2018 1,360 mrd. kr.

Tabell 46 Gjeldsutvikling i 1000 kr.

Gjeldsutvikling	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kortsiktig gjeld	77 317	99 186	71 985	94 793	103 368	121 940	128 629
Langsiktig gjeld	896 475	996 683	1 098 894	1 146 732	1 204 320	1 177 308	1 231 864
Gjeld – pensjon. forplikt.	973 792	1 095 869	1 170 879	1 241 525	1 307 388	1 299 248	1 360 493
Pensjonsforpliktelse	703 418	781 892	844 355	871 363	902 218	945 949	987 047
SUM Gjeld totalt	1 677 210	1 877 761	2 015 234	2 112 888	2 209 906	2 245 196	2 347 540
Hvor av VA gjeld	240 858	276 785	321 839	330 071	352 807	363 092	385 561
Hvor av Formidlingslån	66 361	70 853	75 614	78 917	85 541	91 078	95 562
Hvor av Sertifikalån	458.201	608.201	746.914	826.260	913 260	596 747	596 747
Hvor av Obligasjonslån				79.600	79 600	310 600	310 600

Ifølge kommunens finansreglement skal styring av låneporteføljen skje ved å optimalisere låneopptak og rentebindingsperiode i forhold til oppfatninger om fremtidig renteutvikling, og innenfor et akseptabelt risikonivå, gitt et overordnet ønske om forutsigbarhet og stabilitet i lånekostnader.

Forvaltningen skal legges opp i henhold til følgende:

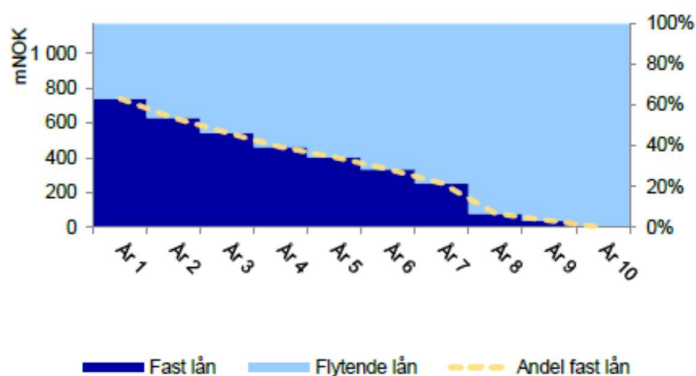
- Refinansieringsrisikoen skal reduseres ved å spre tidspunkt for renteregulering/forfall.
- Gjennomsnittlig gjenværende rentebinding (durasjon – vektet rentebindingstid) på samlet rentebærende gjeld skal ikke overstige 7 år.
- Andelen av gjeldsporteføljen som har fast rente bør fordeles på en slik måte at kommunen får lavest mulig refinansieringsrisiko.

Kommunen har ved utgangen av 2018 en langsiktig gjeld på 1,23 mrd. kr hvorav 59 % har fast rente, dvs. rentebinding lengre enn ett år. Gjennomsnittlig rente var 2,31 % og porteføljen har en gjennomsnittlig rentebindingstid på 3,88 år. Kortsiktig rentefølsomhet ved en økning i renten på 1 prosentpoeng er på ca. 4,5

mill. kr for kommende år. Norges Bank satte opp styringsrenten i oktober 2018 med 0,25 prosentpoeng til 0,75 %. Norges Bank har varslet flere renteøkninger i 2019.

Figuren viser utvikling i fordeling mellom fast og flytende gjeld fremover i tid. Mest av rentesikringen er konsentrert i den korte enden. Man kan observere at etter 4 år vil sikringsgraden ha blitt redusert til ca. 30 %. Kommunens største enkeltlån utgjør 20 % av totalgjeld. Finansreglementet har pr i dag ingen begrensning på hvor stor andel ett enkelt lån kan utgjøre av porteføljen. Andre kommuner angir ofte en maksgrense mellom 20-30 %.

Figur 7 Fordeling fast lån og flytende lån

Utfyllende informasjon om finansforvaltningen gis i årsregnskapet.

3.1.3 FOND

Bundne fond

På bundne fond står det midler kommunen har fått av eksterne aktører eller som er overført fond på bakgrunn av forskrifter. Når det gjelder bruk av og avsetning til bundne fond, må disse ses i sammenheng. Bruk av fondets midler er bundet til bestemte formål, og kan ikke endres av bystyret. For oversiktens skyld budsjetteres det generelt minimalt med bruk av eller avsetning til bundne fond, da dette er inntekter som ikke står bystyret fritt til å disponere. I årsregnskapet er enhetenes faktiske bruk av prosjektmidler fra eksterne aktører og bruk av VA-fond, tatt inn. I avsetning til bundne fond er det regnskapsført avsetning av prosjektmidler, gaver, stiftelsen Saltholmen og avsetning til VA-fond.

Disposisjonsfond

Avsetning og bruk av disposisjonsfond omfatter føringer som gjelder overskudd (avsetning) og underskudd (bruk av) i regnskapet. I tillegg kommer avsetninger og bruk av fond som er vedtatt tidligere eller i løpet av året, samt eventuelle forskriftsendringer. Tabellen under viser utviklingen i fondsmidlene de senere årene. I 2015 ble disposisjonsfondet brukt til å delfinansiere underskuddet i 2014. Kommunepånen har et mål om å ha disposisjonsfond som utgjør 5 % av brutto driftsinntekter. Ved utgangen av 2018 står det 31,2 mill. kr på disposisjonsfond. Hvis det regnskapsmessige mindreforbruket på 13,5 mill. kr for 2018 avsettes til disposisjonsfond, vil fondet utgjøre ca. 5 %. Dette er imidlertid lavere enn landsgjennomsnittet som utgjør ca. 10 % av brutto driftsinntekter.

Tabell 47 Fondsavsetninger i 1000 kr.

Fondsavsetninger	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Disposisjonsfond	28 455	17 264	15 032	1 033	4 998	14 977	31 262
Bundne driftsfond	24 698	19 925	18 982	20 981	25 895	42 522	39 293
Ubundne invest. fond	74 917	36 959	34 571	38 403	37 284	38 857	41 640
Bundne invest. fond	8 198	8 359	8 650	8 947	11 438	11 607	9 718
Sum fond	136 268	82 507	77 235	69 365	79 615	107 963	121 914

3.1.4 ØKONOMISKE OVERSIKTER

Tabell 48 Økonomisk oversikt – drift

Økonomisk oversikt - drift	Regnskap 2018	Reg. budsjett 2018	Oppr.budsjett 2018	Regnskap 2017
Driftsinntekter				
Brukerbetalinger	27 361 497	27 703 510	29 153 510	26 721 951
Andre salgs- og leieinntekter	77 491 820	75 187 834	74 811 880	78 921 304
Overføringer med krav til motytelse	335 496 505	305 521 218	287 330 501	310 568 805
Rammetilskudd	110 799 309	106 608 000	106 295 000	103 215 948
Andre statlige overføringer	49 533 474	47 420 956	47 420 956	49 909 784
Andre overføringer	89 000	5 000	5 000	26 000
Skatt på inntekt og formue	300 377 970	298 162 000	298 162 000	288 478 395
Eiendomsskatt	15 894 935	15 585 000	15 585 000	15 117 794
Andre direkte og indirekte skatter	-	-	-	-
Sum driftsinntekter	917 044 510	876 193 518	858 763 847	872 959 981
Driftsutgifter				
Lønnsutgifter	452 204 092	441 972 738	435 555 681	419 252 773
Sosiale utgifter	116 710 109	116 953 657	116 204 726	108 319 191
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	107 521 719	92 726 469	87 663 197	89 106 204
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	135 795 893	135 841 800	134 381 872	134 000 592
Overføringer	50 039 042	41 377 733	36 906 777	40 363 658
Avskrivninger	51 025 571	51 025 577	47 778 005	51 474 862
Fordelte utgifter	-2 337 050	-10 045 157	-10 122 157	-2 109 575
Sum driftsutgifter	910 959 377	869 852 817	848 368 101	840 407 704
Brutto driftsresultat	6 085 133	6 340 701	10 395 746	32 552 277
Finansinntekter				
Renteinntekter og utbytte	22 491 994	20 700 000	19 700 000	18 234 896
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	50 476	25 000	25 000	134 005
Sum eksterne finansinntekter	22 542 470	20 725 000	19 725 000	18 368 901
Finansutgifter				
Renteutgifter og låneomkostninger	30 989 554	35 087 000	35 514 000	30 702 297
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-
Avdrag på lån	39 127 310	39 000 000	39 000 000	39 119 811
Utlån	92 897	25 000	25 000	207 871
Sum eksterne finansutgifter	70 209 760	74 112 000	74 539 000	70 029 980
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-47 667 290	-53 387 000	-54 814 000	-51 661 079
Motpost avskrivninger	51 025 571	51 025 571	47 778 005	51 474 862
Netto driftsresultat	9 443 414	3 979 272	3 359 751	32 366 060
Interne finanstransaksjoner				
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	18 385 821	18 385 821	-	12 793 516
Bruk av disposisjonsfond	2 100 000	2 100 000	1 400 000	1 540 000
Bruk av bundne fond	7 910 285	2 409 610	1 663 131	5 235 240
Sum bruk av avsetninger	28 396 106	22 895 431	3 063 131	19 568 756
Overført til investeringsregnskapet	1 145 707	-	-	-
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	-	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	18 385 821	18 385 821	-	11 518 386
Avsatt til bundne fond	4 792 761	8 488 882	6 422 882	22 030 609
Sum avsetninger	24 324 289	26 874 703	6 422 882	33 548 995
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	13 515 231	-	-	18 385 821

Den obligatoriske oppstillingen (se tabellen over) viser hvor kommunens inntekter er kommet fra og hvordan de er brukt. Det er avvik mellom regnskap og vedtatt budsjett (opprinnelig budsjett) både på inntekts- og utgiftssiden. Som hovedregel har enhetsledere fullmakt til å omdisponere innenfor enheten. Det bærende prinsippet er at budsjettets netto utgifts- og inntektsnivå skal overholdes, fordi bystyret har vedtatt en nettobevilgning.

Regnskapet viser at driftsinntektene ligger 4,66 % over regulert budsjett, mens driftsutgiftene ligger 4,73 % over.

Tabell 49 Regnskapsskjema 1A

Regnskapsskjema 1A - drift	Regnskap 2018	Reg. budsjett 2018	Oppr.budsjett 2018	Regnskap 2017
Skatt på inntekt og formue	300 377 970	298 162 000	298 162 000	288 478 395
Ordinært rammetilskudd	110 799 309	106 608 000	106 295 000	103 215 948
Skatt på eiendom	15 894 935	15 585 000	15 585 000	15 117 794
Andre direkte eller indirekte skatter	-	-	-	-
Andre generelle statstilskudd	49 533 474	47 420 956	47 420 956	49 909 784
Sum frie disponible inntekter	476 605 688	467 775 956	467 462 956	456 721 921
Renteinntekter og utbytte	22 491 994	20 700 000	19 700 000	18 234 896
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-
Renteutg., provisjoner og andre fin.utg.	30 989 554	35 087 000	35 514 000	30 702 297
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-
Avdrag på lån	39 127 310	39 000 000	39 000 000	39 119 811
Netto finansinnt./utg.	-47 624 869	-53 387 000	-54 814 000	-51 587 213
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	-	-	-	-
Til ubundne avsetninger	18 385 821	18 385 821	-	11 518 386
Til bundne avsetninger	4 792 761	8 488 882	6 422 882	22 030 609
Bruk av tidligere regnsk.m. mindreforbruk	18 385 821	18 385 821	-	12 793 516
Bruk av ubundne avsetninger	2 100 000	2 100 000	1 400 000	1 540 000
Bruk av bundne avsetninger	7 910 285	2 409 610	1 663 131	5 235 240
Netto avsetninger	5 217 524	-3 979 272	-3 359 751	-13 980 239
Overført til investeringsregnskapet	1 145 707	-	-	-
Til fordeling drift	433 052 635	410 409 684	409 289 205	391 154 469
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	419 537 404	410 409 684	409 289 205	372 768 648
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	13 515 231	-	-	18 385 821

Skatt på inntekt og formue utgjør i 2018 ca. 300,4 mill. kr. Dette er ca. 2,2 mill. kr høyere enn regulert budsjett. Utviklingen i skatteinntektene viser en økning på 4,12 % i forhold til 2017. Veksten i skatteinntektene er noe hele kommune-Norge har opplevd; på landsbasis har veksten i disse inntektene økt med 3,8 % i forhold til skatteinntekten i 2017.

Rammeoverføringene fra staten viser en merinntekt på ca. 4,2 mill. kr høyere enn regulert budsjett. Merinntekten skyldes i all hovedsak inntektsutjevningen, prosjektsskjønnsmidler og midler fra havbruksfondet. En høyere nasjonal inntektsvekst kombinert med at befolkningsveksten i Lillesand er høyere enn den nasjonale veksten gir et positivt utslag på inntektsutjevningen for kommunen.

Eiendomsskatten bidro med en inntekt på ca. 15,9 mill. kr. I regulert budsjett var det forventet en inntekt på 15,59 mill. kr. Avviket skyldes en noe høyere eiendomsskatt på annen fast eiendom.

3.1.5 REGNSKAPSSKJEMA 1 B – RAMMEOMRÅDENE

Tabell 50 Regnskapsskjema 1B, drift pr. rammeområde

Ansvar 1	Regnskap 2018	Reg. budsjett 2018	Avvik i NOK	Oppr. budsjett 2018	Regnskap 2017
0-1 Fellesfunksjoner	-301 277 564	-293 879 288	-7 398 276	-272 773 797	-281 610 853
Utgifter	-15 596 889	-12 980 555	-2 616 334	-3 661 630	-6 021 492
Inntekter	-285 680 675	-280 898 733	-4 781 942	-269 112 167	-275 589 361
2 - Folkevalgte	4 383 510	5 109 249	-725 739	5 105 699	4 821 968
Utgifter	4 415 534	5 153 129	-737 595	5 149 579	4 936 558
Inntekter	-32 024	-43 880	11 856	-43 880	-114 590
3 - Rådmann med stab	38 803 429	38 926 222	-122 793	40 005 149	34 009 092
Utgifter	48 866 672	47 306 416	1 560 256	45 457 955	40 175 895
Inntekter	-10 063 243	-8 380 194	-1 683 049	-5 452 806	-6 166 803
4 - Sektor for Helse og kultur	340 579 831	334 030 283	6 549 548	320 453 957	311 667 890
Utgifter	396 175 674	373 966 036	22 209 638	360 801 990	361 812 328
Inntekter	-55 595 843	-39 935 753	-15 660 090	-40 348 033	-50 144 438
5 - Sektor for Skole og PPT	147 465 943	149 386 291	-1 920 348	147 237 248	137 976 722
Utgifter	188 692 867	189 790 457	-1 097 590	181 360 384	177 698 879
Inntekter	-41 226 924	-40 404 166	-822 758	-34 123 136	-39 722 157
6 - Sektor for Barnehage	104 390 878	99 665 363	4 725 515	96 864 086	97 656 337
Utgifter	120 345 288	112 820 080	7 525 208	109 887 333	111 547 558
Inntekter	-15 954 410	-13 154 717	-2 799 693	-13 023 247	-13 891 221
7 - Teknisk - Driftforvaltning, EBE, Brann	94 589 286	85 905 365	8 683 921	81 440 248	82 820 736
Utgifter	133 317 707	124 170 497	9 147 210	119 443 317	118 849 094
Inntekter	-38 728 422	-38 265 132	-463 290	-38 003 069	-36 028 359
8 - VA Selvfinansierende	-8 182 950	-7 705 311	-477 639	-6 497 532	-12 983 168
Utgifter	33 377 478	36 396 261	-3 018 783	37 604 040	30 679 689
Inntekter	-41 560 428	-44 101 572	2 541 144	-44 101 572	-43 662 856
9 - Havn	-1 214 958	-1 028 490	-186 468	-2 545 853	-1 590 076
Utgifter	3 794 992	3 300 653	494 339	2 472 290	3 046 642
Inntekter	-5 009 950	-4 329 143	-680 807	-5 018 143	-4 636 718
ALLE	419 537 404	410 409 684	9 127 720	409 289 205	372 768 648
Utgifter	913 389 323	879 922 974	33 466 349	858 515 258	842 725 151
Inntekter	-493 851 919	-469 513 290	-24 338 629	-449 226 053	-469 956 503

Sektor for tekniske tjenester ble omstrukturert høsten 2017, noe som blant annet innebar at enhetene i sektoren ivaretar roller som går på tvers av rammeområdene 7, 8 og 9. I gjennomgangen av rammeområdene i neste kapittel vil disse tre rammeområdene bli omtalt samlet under Teknisk sektor.

3.1.6 Rammeområde 0 utgifter til fordeling og 1 felles utgifter

	Regnskap 2018	Budsjett inkl. endring 2018	Avvik i NOK	Oppr. budsjett 2018	Regnskap 2017
02 - Pensj.innsk.til fordeling	-11 602 854	0	-11 602 854	0	-6 691 318
Utgifter	-11 602 854	0	-11 602 854	0	-6 691 318
Inntekter	0	0	0	0	0
03 - Forsikring til fordeling	283 117	830 326	-547 209	10 149 251	1 956 349
Utgifter	286 702	1 670 783	-1 384 081	10 989 708	1 956 506
Inntekter	-3 585	-840 457	836 872	-840 457	-157
10 – Premieavvik	-4 319 951	-14 711 503	10 391 552	-14 711 503	-1 328 439
Utgifter	-4 319 922	-14 711 503	10 391 581	-14 711 503	-1 328 439
Inntekter	-29	0	-29	0	0
11 - Skatt, ramme, flyktn.tilsk.	-234 624 714	-228 176 536	-6 448 178	-221 176 536	-224 092 196
Utgifter	17 989	0	17 989	0	14 458
Inntekter	-234 642 703	-228 176 536	-6 466 167	-221 176 536	-224 106 654
12 - Motpost avskrivninger	-51 025 571	-51 025 571	0	-47 089 005	-51 474 862
Inntekter	-51 025 571	-51 025 571	0	-47 089 005	-51 474 862
13 - Renter, utbytte, avdrag	11 849	-796 004	807 853	53 996	19 614
Utgifter	20 496	60 165	-39 669	60 165	27 301
Inntekter	-8 647	-856 169	847 522	-6 169	-7 688
14 - Intern finans, årets res.	560	0	560	0	0
Utgifter	700	0	700	0	0
Inntekter	-140	0	-140	0	0
Sum rammeområde 0 og 1	-301 277 564	-293 879 288	-7 398 276	-272 773 797	-281 610 853
Utgifter	-15 596 889	-12 980 555	-2 616 334	-3 661 630	-6 021 492
Inntekter	-285 680 675	-280 898 733	-4 781 942	-269 112 167	-275 589 361

Rammeområde 0 og 1 omhandler sektorovergrepene kostnader og inntekter, hovedpostene innenfor disse områdene er pensjon, motposter avskrivninger samt at alle inntektene i forbindelse med SIO prosjektet regnskapsføres på 11 – skatt, ramme og flykntilskudd. Samlet viser alle disse postene en merinntekt i forhold til regulert budsjett på ca. 7,4 mill. kr.

Hovedtyngden av merinntekten genereres gjennom SIO prosjektet, motposten til denne økte inntekten er aktivitetsveksten som synliggjøres innenfor rammeområde 4 – Helse og kultur.

Et annet område det er store avvik på er forhold rundt pensjon. Kommunens totale pensjonskostnad er satt sammen av flere ulike poster som fremkommer på ulike områder i kommunens regnskaper. Pensjonsutgiftene kommunen har til KLP og SPK ligger fordelt ute på driftsenhetene. KLP og SPK sine avregningsmekanismer for å synliggjøre kommunens totale pensjonskostnad fremkommer innenfor rammeområdene 0 og 1.

Avviket som viser innenfor område 03 skyldes at det var satt av litt for mye midler til lønnsoppgjøret i 2018.

3.2 FOLKEVALGTE

Rammeområdet Folkevalgte omfatter alle folkevalgte organer, samt revisjon og valg. Her ligger også midler til disposisjon for formannskap og helse-, kultur- og velferdsutvalget (HKV), som tildeles etter søknad fra eksterne aktører til ulike formål.

Økonomi

Tabell 51 Folkevalgte

	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Avvik	Oppr. budsjett 2018	Regnskap 2017
20 - Bystyre	3 016 485	3 741 810	-725 325	3 740 684	3 192 422
Utgifter	3 044 321	3 779 208	-734 887	3 778 082	3 277 731
Inntekter	-27 835	-37 398	9 563	-37 398	-85 309
21 - Utvalg	417 386	392 515	24 871	392 515	374 005
Utgifter	421 375	398 686	22 689	398 686	382 016
Inntekter	-3 989	-6 171	2 182	-6 171	-8 011
22 - Revisjon og valg	949 638	974 924	-25 286	972 500	1 255 541
Utgifter	949 838	975 235	-25 397	972 811	1 276 811
Inntekter	-200	-311	111	-311	-21 270
Sum rammeområde 2	4 383 510	5 109 249	-725 739	5 105 699	4 821 968
Utgifter	4 415 534	5 153 129	-737 595	5 149 579	4 936 558
Inntekter	-32 024	-43 880	11 856	-43 880	-114 590

Tabell 52 Kostrafunksjoner politisk styring

Beløp i 1000 kr.	2017	2018	Endring
100 Politisk styring	3 746	3 260	-13,0 %
110 Kontroll og revisjon	1 172	1 248	6,5 %

Tabell 53 Oversikt over politiske utvalg

Utvalg	Leder	Medlemmer	Antall møter		Antall saker	
			2017	2018	2017	2018
Administrasjonsutvalget	Arne Thomassen (H)	5	7	7	23	24
Bystyret	Arne Thomassen (H)	27	10	8	133	146
Formannskapet	Arne Thomassen (H)	11	9	8	107	103
Helse-, kultur- og velferdsutvalget	Siren Thorvaldsen (H)	11	9	8	51	50
Kontrollutvalget	Bjørn Melbye (Ap)	5	8	6	37	37
Oppvekstutvalget	Cecilie Knibe Kroglund (Ap)	11	6	8	28	38
Planutvalget	Arne Guldbrandsen (FrP)	11	8	9	124	113
Sakkyndig ankenemnd	Roar Ørvik (H)	3	9	1	5	5
Valgstyret	Arne Thomassen (H)	4	1	1	5	1

Andre råd og utvalg er:

Klagenemnda, viltnemnda, museumsnemnda, trafikksikkerhetsutvalget, eldrerådet, råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne, ungdomsrådet, nemnder for eiendomsskatt og forhandlingsutvalget.

I løpet av 2018 har det skjedd følgende endringer blant bystyrets medlemmer:

- Thor-Erling Engemyr A ble innvilget permisjon fra sine politiske verv fra 26.2.18-31.8.19. I permisjonsperioden rykket 1. varamedlem Leif Kristian Drangsholt opp som fast medlem.
- Thea Otilie Longnes Olsen A ble innvilget permisjon fra sine politiske verv fra 25.1.18-5.7.18. Hun fikk senere innvilget fritak for resten av perioden. Gro Nordbø rykket opp som fast medlem.

I 2018 vedtok Bystyret at formannskapsmøtene skal gjennomføres på dagtid.

Mobbeombud

Første september 2017 fikk Lillesand kommune et eget mobbeombud. Lillesand er blant de første av landets kommuner som innfører et mobbeombud som også skal ivareta barn i barnehage. Mobbeombudet har en uavhengig rolle i kommunen og er ikke organisert i noen av sektorene. Av praktiske årsaker skjer den organisasjonsmessige oppfølgingen i Rådmannens stab.

Pr 31.12.18 har mobbeombudet hatt rundt 180 telefonsamtaler om tilfeller av mobbing og krenkelser, ønsker om råd, spørsmål om hvor man skal henvende seg, hva de skal si, hva de kan kreve, samt konkrete saker. Av disse telefonsamtalene er det 28 saker mobbeombudet har fulgt tett dette året, for å sørge for en god dialog samt en løsning for de berørte. 22 av disse sakene følger mobbeombudet fremdeles opp etter ønske fra elev, foreldre eller skole, bl.a. gjennom jevnlig møter med barn, foreldre og skole og regelmessig telefonkontakt. Seks av sakene er avsluttet, da eleven igjen opplever å ha et trygt og godt skolemiljø, eller har flyttet ut av kommunen.

Mobbeombudet har hatt 10 personlige møter med barn/unge og foreldre/foresatte, som har gått på det samme som telefonsamtalene, men som ikke har ført til opprettelse av enkeltsak hos mobbeombudet, da de selv har håndtert sakene med skole eller barnehage. Mobbeombudet har pr 31.12.18, mottatt 5 henvendelser fra skole, og 2 fra barnehage, om enkeltsaker de opplever som vanskelige, hvor de ønsker bistand fra mobbeombudet.

3.3 RÅDMANNENS STAB

3.3.1 RÅDMANN

Den organisatoriske enheten som defineres som Rådmann består av rådmann, formannskapssekretær og juridisk rådgiver. Rådmannen har et samlet merforbruk i 2018 på ca. 1,5 mill. kr.

Ansvarsområdet til rådmannen har i 2018 måttet håndtere flere tunge saker, blant annet har rettsaken med kunstgressbanen og korrupsjonssaken vært kostnadskrevende. I etterkant av denne saken ble det satt i verk et større arbeid med internkontroll, herunder rutiner. Kostnaden til disse prosessene ble belastet rådmannen. I forbindelse med tertialrapportene er det vedtatt bruk av disposisjonsfondet for å dekke inn kostnadene knyttet til denne aktiviteten. Bruk av disposisjonsfondet synliggjøres ikke i tabellen for rammeområde 3, men fremkommer i regnskapsskjema 1A.

Kommunens utgifter til «kunstgress»-saken, som pågikk i 2018 og som kommunen tapte i tingretten, er kostnadsført under rådmannen. Kommunen har valgt å anke denne avgjørelsen, og saken skal behandles i lagmannsretten på et senere tidspunkt. Resultatet av ankesaken vil være avgjørende for hvordan kommunens samlede utgifter til denne saken vil ende.

Administrative fellesfunksjoner har et mindre underforbruk grunnet manglende budsjettering av refusjoner.

IT-tjenesten har ikke brukt de budsjetterte midlene fullt ut. Dette skyldes blant annet at noen ansettelser ikke var på plass før rundt sommeren. Birkenes kommune betaler 1/3 av felles kostnader for IT-samarbeidet, og for 2018 tilsvarer det omtrent kr 2 350 000 av budsjetterte kr 3 200 000. Tilsvarende har IT-tjenesten et totalt mindreforbruk på omtrent kr 1 000 000 i driftsregnskapet for 2018.

Økonomiavdelingen har et mindreforbruk på 97 600 kr. Avviket skyldes frigjøring av fond hos Struktur1 og noe lavere kostnader for skatteinnkreving.

Tabell 54 Rådmann med stab

Enhet	Regnskap 2018	Reg. budsjett 2018	Avvik	Oppr. budsjett 2018	Regnskap 2017
30 - Rådmann	5 006 034	3 421 896	1 584 138	3 104 468	4 166 580
Utgifter	5 221 156	3 896 951	1 324 205	3 579 523	4 265 551
Inntekter	-215 122	-475 055	259 933	-475 055	-98 972
31 - Økonomi	7 752 772	7 850 377	-97 605	8 802 393	8 375 838
Utgifter	9 201 782	8 913 966	287 816	8 905 982	9 014 134
Inntekter	-1 449 010	-1 063 589	-385 421	-103 589	-638 296
38 - Administrative fellesfunksjoner	26 044 623	27 653 949	-1 609 326	28 098 288	21 466 674
Utgifter	34 443 734	34 495 499	-51 765	32 972 450	26 896 210
Inntekter	-8 399 111	-6 841 550	-1 557 561	-4 874 162	-5 429 536
Sum rammeområde 3	38 803 429	38 926 222	-122 793	40 005 149	34 009 092
Utgifter	48 866 672	47 306 416	1 560 256	45 457 955	40 175 895
Inntekter	-10 063 243	-8 380 194	-1 683 049	-5 452 806	-6 166 804

3.3.2 ADMINISTRATIVE FELLEFSKUNSJONER

IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner ble etablert fra 1. januar 2018 og fra 1. april ble ansvaret for kommunens IT-drift overført fra KR-IKT. IT-tjenesten er etablert som et interkommunalt samarbeid, med Lillesand som vertskommune, og organisatorisk plassert som avdeling i Administrative fellesfunksjoner i Rådmannens stab.

Administrative fellesfunksjoner bidrar til organisasjonens måloppnåelse på ulike måter. I tillegg til rene driftsoppgaver, bidrar tjenestene til å iverksette kommunenes IT-strategi, leder og deltar i en rekke utviklingsoppgaver og prosjekter på tvers av enheter og sektorer som:

- Ny hjemmesideløsning prosjekt; kravspesifikasjon og anbudsprosess
- Varslingsrutiner og varslings skjema
- BTI (Bedre tverrfaglig innsats) prosjekt
- Struktur1 nye retningslinjer prosjekt
- Kommuneplanrevisjonen prosjekt
- Heltid/deltid prosjektet
- Helhetlig ROS prosjekt
- Felles førstelinje for fremtiden prosjekt
- Ny prosjektmetodikk prosjekt
- Ny skjema løsning (ACOS) for interne og eksterne skjema
- Eiendomsinformasjon til meglere (meglerpakke) er delvis automatisert, via vår kartleverandør Norkart.
- Nytt kontaktsenter innført for å samle sentralbord, chat og andre henvendelser på én plattform
- Opprettelse av personvernombud
- Omstrukturering av kommunens IT-infrastruktur
 - etablert et helt nytt servermiljø
 - byttet brannmur og sentralt nettverksstyr,
 - etablert en ny plattform for trådløst nett
 - innført Office365 som samhandlingsverktøy for alle kommunens ansatte.

Avdeling for HR bidrar til ledelse og er involvert i alle områdene som omtales i kapittel 2. Organisasjonen vår.

Personal

På tross av høyt arbeidstempo og store belastninger på enkelte funksjoner er fraværet på 1,4 % i 2018.

Ved etablering av IT-tjenesten i Birkenes og Lillesand kommuner ble det opprettet 7 nye stillinger i tillegg til stilling for avdelingsleder. Det ble inngått 2 lærlingekontrakter. Ved overgangen til 2019 overflyttes prosjektansatt knyttet til velferdsteknologi fra Sektor for helse og kultur til avdelingen.

Rådgiver for informasjon og kvalitet har i tillegg til sine andre oppgaver fått den lovpålagte funksjonen som personvernombud for Lillesand kommune. Høsten 2018 gjennomførte personvernombudet et deltidsstudie i personvernlovgivningen og personvernombudet har bl.a. presentert den nye personlovgivningen for ledere og ansatte.

Avdeling for kommunetorg har utfordringer ved avvikling av ferier, avspasering, møteavvikling ol., Avdeling for arkiv bidrar for å sikre drift ved behov.

3.3.3 ØKONOMIAVDELINGEN

Måloppnåelse

Økonomiavdelingen har ansvaret for utarbeidelse av årsbudsjett/økonomiplan, årsberetning/årsregnskap, tertialrapporter og månedrapporter. Avdelingen har ansvar for kommunens overordnede økonomistyring. Avdelingen bistår øvrige enheter med økonomioppfølging og innkjøpsfaglig bistand.

Økonomiavdelingen samarbeider tett med Struktur1 som ivaretar lønn- og regnskapsoppgaver for Birkenes og Lillesand kommuner. Avdelingen har også ansvar for kostnadene til skatteoppkreverfunksjonen som utføres av Grimstad kommune og arbeidsgiverkontrollfunksjonen som utføres av Arendal kommune.

I 2018 har det vært arbeidet med å forbedre budsjettprosessen og rapportering. Videre har avdelingen arbeidet med å forberede overgang til nytt innkjøpssamarbeid og styrke den innkjøpsfaglige kompetansen. Avdelingen har vært delaktig i innføringen av ny prosjektmetodikk som bl. a. vil gi bedre planlegging og styring av investeringsprosjekter.

Avdelingen har i 2018 utarbeidet en ny eierskapsmelding for Lillesand kommune.

Personal

Økonomiavdelingen har i 2018 bestått av økonomisjef og en økonomirådgiver. Høsten 2018 ble det tilsatt en økonomirådgiver i en midlertidig stilling knyttet til SIO-prosjektet. Økonomisjefen fungerte som daglig leder av Struktur1 frem til 1. august da det ble tilsatt en ny daglig leder.

Tabell 55 Kostrafunksjoner administrasjon

Beløp i 1000 kr.	2017	2018	Endring
120 Administrasjon	32 443	38 631	19,1 %
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	3 143	2 858	-9,1 %
130 Administrasjonslokaler	1 850	1 910	3,2 %

Årsaken til økningen i netto driftsutgifter til 120 Administrasjon er etableringen av IT-tjenesten og andre stillingsøkninger. Videre ble kontingent til KS ført på denne funksjonen i 2018 samt at OU-fondet ble ført som inntekt i 2017.

3.4 SEKTOR FOR HELSE OG KULTUR

3.4.1 KOMMUNALSJEF HELSE OG KULTUR

Sektor for helse og kultur har i 2018 bestått av enhetene kultur og bibliotek, psykisk helse og rus, omsorg Høvåg, omsorg sentrum, tverrfaglig helse, habilitering inkludert bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger og NAV-kommune (sosial- og flyktningetjenesten). Avdeling for tjenestekontor ble våren 2018 omgjort til Enhet for tjenestetildeling. Barnevernet er interkommunalt organisert sammen med Søgne, Songdalen, Lillesand, Birkenes og Kristiansand kommuner. Kristiansand kommune er vertskommune. Det er lokal tilstedeværelse med kontorer i Lillesand og Birkenes.

Folkehelserådgiver, kommuneleger, SLT koordinator og kommunepsykolog er administrativt tilknyttet kommunalsjef, men stillingene har sektorovergripende roller/opp-gaver. Kommunalsjef har en rådgiver i 100 % stilling, Livsgledekonsulent er ansatt i en 20 % stilling, og jobber opp mot omsorgsenhetene. Kommunen har 11 hjemler for fastlege pluss turnuskandidat. Tildeling av fastlegehjemmel forutsetter spesialitet innenfor allmennmedisin. Ved årsskiftet var alle legehjemler besatt. Vi har videre 6 driftshjemler for selvstendig næringsdrivende fysioterapeuter.

Måloppnåelse og utførte oppgaver

På overordnet nivå har sektorledelsen hatt et betydelig engasjement i oppgaver knyttet til saksbehandling for politiske utvalg og planarbeid. I tillegg er det lagt stor vekt på utviklingsstøtte, og administrativ og faglig støtte overfor sektorens driftsenheter.

Kommunens deltakelse i SIO-prosjektet fra 01.05.2016 har vært et krevende, men spennende prosjekt. Prosjektet har hovedsak handlet om å utarbeide gode og like kriterier for tildeling av omsorgstjenester. Videre er det lagt vekt på å utvikle kvaliteten på tjenestene særlig ved at brukerne i større grad skal få nødvendig bistand og tilretteleggelse for i størst mulig grad kunne mestre dagliglivets gjøremål, i stedet for å være passive mottakere av hjelp. Prosjektet har også gitt muligheter til økt satsning på utvikling av tjenestene. Planlagt avslutning var satt til 01.05.2019, med gradvis nedtrapping i 2020 og 2021. Stortinget har vedtatt forlengelse til ut 2022, og Lillesand kommune, er etter søknad, innvilget fortsettelse. Dette gir muligheter til enda større fokus på kompetanseheving, heltidskultur og styrke arbeidet med å rekruttere nødvendig fagkompetanse. Videre forsterkes arbeidet med innovasjon i forhold til tjenesteutvikling og tjenstedesign. Dette krever målrettet arbeid for å skape oppslutning blant medarbeidere i sektoren.

Kommuneplanens mål 2.1 og 2.2: Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv og alle innbyggere har mulighet til å bidra og delta i felleskapet

Det er iverksatt flere tiltak knyttet til strategiene under disse målene. En omfattende satsning i regi av Enhet for tverrfaglig helse, bidrar til forsterket innsats både på helsestasjon, i barnehager, i skole og overfor familier. I tillegg til helseyskepleiere, er ressurser satt inn både fra Avdeling for fysioterapi og familiesenteret.

Enhet for psykisk helse og rus har etablert tiltak og arenaer med fokus på samskaping med innbyggere og brukere, bl.a. gjennom Dagsen. Dette handler om egenmestring og det å være en del av et fellesskap.

Prosjektet og satsningen på å bli sertifisert som «Livsgledehem» innen omsorgstjenesten har hatt fokus på å tilrettelegge for aktiv deltakelse gjennom fysisk, sosial og kulturell aktivitet.

SIO-prosjektet har gitt mulighet til å satse på tidlig innsats på flere områder innenfor helse- og omsorgstjenesten, bl.a. innsatsteam, oppsøkende hjemmebesøk og dagsentertilbud for demente.

Gjennom NAV-sosial, er det etablert en rekke virkemidler for å motvirke sosial ulikhet og utjevne levekårsforskjeller. Arbeidsfellesskapet Tjenesten er styrket bemanningsmessig, og gir et tilbud til ungdom med sosial stønad og som har gått uvirksom. Tjenesten er inkluderende, og tilbyr faste rammer og struktur. Målet er å bidra til at ungdom blir rustet til å gjenoppta skolegang/studier, og komme ut i inntektsbringende aktivitet/arbeid.

Frivilligsentralen har gjennom sin satsning bidratt til å utvikle fellesskap, sosial og meningsfylt frivillig aktivitet for og blant enkeltpersoner og grupper.

I regi av kulturenheten og SLT, har det vært jobbet tett med ungdom for å utvikle arenaer som ungdom selv kan bidra med å styre og utvikle.

Kommunalsjef er ansvarlig for det overordnede arbeid med beredskap i kommunen og jobber tett med sammen med rådgiver for informasjon og kvalitet, bl.a. når det gjelder internkontroll og årlig oppdatering av kommunens planverk innenfor beredskap. I desember ble det gjennomført et omfattende beredskapstilsyn i regi av Fylkesmannen. Konklusjonen fra tilsynet er at kommunen har mye på plass, men at det må gjennomføres øvelser etter en oppsatt plan. Arbeidet med å utarbeide en overordnet ROS-analyse er godt i gang.

Det er grunnlag for å berømme stab, enhetsledere og ansatte i sektoren for godt og målrettet arbeid med å bidra til at Lillesand kommune skal være en god kommune å leve og bo i.

Økonomi

Tabell 56 Sektor for helse og kultur

	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Avvik	Oppr. budsjett 2018	Regnskap 2017
40 - Kommunalsjef for helse og kultur	16 951 408	17 265 392	-313 983	16 971 370	13 224 328
Utgifter	21 579 921	20 108 408	1 471 513	19 899 416	16 395 835
Inntekter	-4 628 512	-2 843 016	-1 785 496	-2 928 046	-3 171 507
41 - Kultur og bibliotek	7 632 288	7 177 868	454 420	6 917 613	6 419 599
Utgifter	12 454 046	9 939 294	2 514 752	9 533 469	9 246 743
Inntekter	-4 821 758	-2 761 426	-2 060 332	-2 615 856	-2 827 143
42 - Psykisk helse og rus	23 582 392	21 953 220	1 629 172	21 335 901	20 174 057
Utgifter	26 021 946	23 940 723	2 081 223	23 260 754	22 762 593
Inntekter	-2 439 554	-1 987 503	-452 051	-1 924 853	-2 588 536
43 - Barnevern	17 571 539	18 115 127	-543 588	17 800 000	19 123 496
Utgifter	17 621 927	18 165 407	-543 480	17 800 000	19 124 144
Inntekter	-50 388	-50 280	-108	0	-648
44 - Enhet for tverrfaglig helse	25 362 181	28 221 864	-2 859 684	27 058 632	26 339 399
Utgifter	32 636 601	31 082 042	1 554 559	29 735 940	31 015 425
Inntekter	-7 274 420	-2 860 178	-4 414 242	-2 677 308	-4 676 026
45 - Pleie og omsorg Høvåg	39 909 807	37 959 650	1 950 157	37 465 851	37 125 289
Utgifter	47 743 846	44 120 268	3 623 578	43 626 469	43 987 419
Inntekter	-7 834 039	-6 160 618	-1 673 421	-6 160 618	-6 862 130
46 - Pleie og omsorg Sentrum	77 165 088	74 069 535	3 095 553	66 021 742	66 583 370
Utgifter	90 880 118	86 155 608	4 724 510	79 122 815	79 425 982
Inntekter	-13 715 030	-12 086 073	-1 628 957	-13 101 073	-12 842 612
47 - Enhet for tjenestetildeling omsorg	6 828 555	5 619 876	1 208 679	5 274 951	4 742 111
Utgifter	7 160 247	5 713 224	1 447 023	5 322 589	5 133 646
Inntekter	-331 692	-93 348	-238 344	-47 638	-391 535
48 - Habiliteringstjeneste	94 474 186	93 975 211	498 975	92 919 344	89 048 588
Utgifter	106 134 416	103 288 632	2 845 784	102 193 895	103 488 534
Inntekter	-11 660 230	-9 313 421	-2 346 809	-9 274 551	-14 439 946
49 - NAV (sosial-flyktning)	31 102 386	29 672 540	1 429 846	28 688 553	28 887 653
Utgifter	33 942 606	31 452 430	2 490 176	30 306 643	31 232 008
Inntekter	-2 840 220	-1 779 890	-1 060 330	-1 618 090	-2 344 355
Sum Sektor for helse og kultur	340 579 831	334 030 283	6 549 548	320 453 957	311 667 891
Utgifter	396 175 674	373 966 036	22 209 638	360 801 990	361 812 329
Inntekter	-55 595 843	-39 935 753	-15 660 090	-40 348 033	-50 144 438

I 2018 har sektoren hatt et merforbruk på ca. 6,55 mill. kr. Av enhetene er det bare Enhet for kultur og bibliotek og NAV-kommune, som har et reelt merforbruk på til sammen 1,89 mill. kr.

Fra NAV ble det tidlig varslet om utfordringer knyttet til økonomisk sosialhjelp og flyktningtjenesten. Den økte aktiviteten knyttet til flyktningtjenesten må ses i sammenheng med økte inntekter på integreringstilskuddet. Integreringstilskuddet har en merinntekt på 3,175 mill. kr i forhold til budsjett. Merkostnaden i forhold til økonomisk sosialhjelp er i stor grad relatert til sentrale justeringer på tidshorisonten fra 4 til 3 år på arbeidsavklaringspenger. For Enhet for kultur og bibliotek skyldes i hovedsak merforbruket økte utgifter til drift av kinoen.

Enhet for tverrfaglig helse har et mindreforbruk på ca. 2,86 mill. kr som i stor grad tilskudd til styrket skolehelsetjeneste og andre prosjekttilskudd. Ubrukte tilskuddsmidler er satt av på driftsfond som er bundet til tilskuddets formål. Disse avsetningene synliggjøres ikke i sektorens driftsregnskap men presenteres i regnskapsskjema 1A.

Barneverntjenesten er et interkommunalt samarbeid med Kristiansand som vertskommune. Sektoren har i liten grad påvirkning på aktiviteten innen dette området, men følger aktiviteten tett for å begrense kostnadsveksten fremover. Ellers vises til full rapport, som vedlegg til årsmeldingen.

I løpet av høsten 2018, ble ett bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger lagt ned, på grunn av at beboerne fylte 18 år, samt at behov for denne type tiltak ikke lenger er tilstede. Ungdommene følges opp i egen bopel av personell fra gjenværende bofellesskap. Endringer knyttet enslige mindreårige, medfører en redusert kostnad på tjenesten på 2,4 mill. kr.

SIO-prosjektet påvirker aktivitetene i de ulike helse- og omsorgsenhetene. Inntektene i prosjektet ligger på rammeområde 0; og inntektene for 2018 er på hele 234,6 mill. kr. Dette er 6,5 mill. kr over budsjett. Inntektene finansierer drift av ulike tjenester innenfor prosjektets målområder. I tillegg er ca. 1 mill. kr avsatt til fond blitt inntektsført for å finansiere ulike prosjekter. I prosjektperioden er kommunen pliktig til å gi de tjenester det fattes vedtak om. Dette medfører at aktiviteten er vanskelig å budsjettere nøyaktig, men det følger midler med aktivitetsveksten. Administrasjonen arbeider målrettet for å tilpasse aktivitetsveksten slik at når prosjektet avsluttes blir de økonomiske konsekvensene så små som mulig.

Oppsummert for sektoren, har NAV-kommune og Enhet for kultur og bibliotek et reelt merforbruk, samtidig som SIO og tilpasninger innenfor tjenester til enslige mindreårige, bringer sektorens regnskapsresultat for 2018 i balanse.

I 2017 ble det satt av 14,5 mill. kr på bundet fond i forbindelse med SIO-prosjektet. Ved inngangen til 2018 var SIO-fondet på nærmere 15,8 mill. kr. Ca. 1 mill. kr er i 2018 benyttet til å finansiere prosjekter innen drift, samtidig som det er foretatt investeringer i størrelsesorden 1,2 mill. kr, som er finansiert ved hjelp av SIO-fondet. Ved utgangen av 2018 er SIO-fondets størrelse på 13,6 mill. kr. Eksisterende fond er bundet til aktiviteter som inngår i de funksjonene som er inkludert i prosjektet, og må benyttes i løpet av 2020.

Stortinget har vedtatt å utvide og forlenge SIO-prosjektet ut 2022, og Lillesand kommune er innvilget videreføring i denne perioden.

Tabell 57 Netto driftsutgifter Kostrafunksjoner Helse og omsorg

Beløp i 1000 kr.	2016	2017	Endring
231 Aktivitetstilbud barn og unge	1 347	1 493	10,8 %
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	11 657	9 366	-19,7 %
233 Annet forebyggende helsearbeid	1 206	4 589	280,5 %
234 Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelse	-2 295	-6 458	
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	13 123	14 642	11,6 %
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	10 944	11 921	8,9 %
243 Tilbud til personer med rusproblemer	2 488	2 345	-5,7 %
244 Barneverntjeneste	6 619	6 072	-8,3 %
251 Barnevernstiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet	2 482	1 565	-36,9 %
252 Barnevernstiltak når barnet er plassert av barnevernet	28 180	25 622	-9,1 %

253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	-6 208	3 649	
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	-5 829	5 331	
256 Tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold i kommunene	2 363	2 398	1,5 %
261 Institusjonslokaler	-62	-885	
265 Kommunalt disponerte boliger	-2 217	-1 175	-47,0 %
273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	2 188	2 472	13,0 %
275 Introduksjonsordningen	9 394	9 781	4,1 %
276 Kvalifiseringsordningen	546	488	-10,6 %
281 Ytelse til livsopphold	7 054	9 192	30,3 %
283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig	535	1 315	145,8 %

Tabell 58 KOSTRA-analyse helse og omsorg

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel av landet
	2015	2016	2017	2018	2017-2018	2018	2018
Utgifter kommunale helse- og omsorgstjenester per innbygger (kr.)	21 466	22 667	24 418	27 087	10,9 %	26 506	102,2 %
Årsverk helse og omsorg per 10 000 innbygger (årsverk)	284,2	284	298,5	311,1	4,2 %	298,1	104,4 %
Netto driftsutgifter til omsorgstjenester i prosent av kommunens samlede netto drifts (prosent)	29,9	17	-2,9	0,9	-131,0 %	30,8	2,9 %
Andel brukerretnede årsverk i omsorgstjenesten m/ helseutdanning (prosent)	78,3	77,2	76,9	75,5	-1,8 %	74,5	101,3 %
Årsverk per bruker av omsorgstjenester (årsverk)	0,5	0,47	0,5	
Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester (prosent)	31,6	31,6	31,3	
Andel brukere av hjemmetjenester 0-66 år (prosent)	59,3	61,6	61,6	
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på sykehjem (prosent)	12,2	12	12,2	
Andel brukertilpassede enerom m/ eget bad/wc (prosent) ¹	100	100	100	100	0,0 %	87,8	113,9 %
Utgifter per oppholdsdøgn i institusjon (kr.)	3358	3764	4208	:		:	
Andel private institusjonsplasser (prosent)	0	0	0	0		10,2	0,0 %
Legetimer per uke per beboer i sykehjem (timer)	0,41	0,57	0,54	
Andel innbyggere 67-79 år med dagaktivitetstilbud (prosent)	0,94	0,5	0,48	:		:	
Netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten i prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter (prosent)	2,9	4,5	6,2	6,1	-1,6 %	4,7	129,8 %
Avtalte legeårsverk per 10 000 innbyggere (årsverk)	8,3	9,1	9,1	9	-1,1 %	11,1	81,1 %
Avtalte fysioterapeutårsverk per 10 000 innbyggere (årsverk)	9,3	9,1	9,5	11,6	22,1 %	9,4	123,4 %
Avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-20 år (årsverk)	35,7	37,3	50,9	49,7	-2,4 %	42,4	117,2 %
Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst (prosent)	103,4	106,5	93,9	98,1	4,5 %	88,1	111,4 %

På grunn av finansieringen av SIO-prosjektet, er sammenligning av netto driftsutgifter med andre kommuner og tidligere år ikke relevant. SIO-prosjektet finansieres ved uttrekk fra rammetilskuddet og gis som overføring til sektoren. Det medfører at netto driftsutgifter til kommunen og sektoren blir redusert sammenlignet med tallene før 2017 og andre kommuner. 2017 var det første hele året med SIO-effekt.

Utgifter kommunale helse- og omsorgstjenester pr. innbygger økte med 11 % fra 2017 og ligger nå 2 % over landsgjennomsnittet. Lillesand kommune har 4 % flere årsverk innen helse og omsorg pr 10 000 innbygger enn landsgjennomsnittet. Andel brukerretnede årsverk i omsorgstjenesten med helseutdanning ligger 1 % over landsgjennomsnittet. Avtalte legeårsverk pr 10 000 innbyggere er 19 % lavere enn landsgjennomsnittet, mens avtalte fysioterapeutårsverk pr 10 000 innbyggere ligger 23 % over. Avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten pr 10 000 innbyggere 0-20 år er 17 % over landsgjennomsnittet. Lillesand kommune har 11 % større andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst.

3.4.2 FOLKEHELSE – SEKTOROVERGRIPENDE

Kommunen jobber systematisk med forpliktelsene satt i folkehelseloven fra 2012. Formålet med folkehelseloven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. I henhold til folkehelseloven skal kommunen legge frem et oversiktsbilde hvert 4. år, som synliggjør hovedutfordringene og ressurser på folkehelseområdet. Ut fra denne oversikten, ble **tidlig innsats og fremme psykisk helse** valgt som innsatsområde. Kommunen skal fastsette mål og strategier i kommuneplan og øvrige planer, som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor. Dette ble godt ivaretatt i kommuneplanrevisjonen 2017-2018.

I desember 2018 ble ny kommuneplan vedtatt, med følgende mål og strategier, som det herved rapporteres på:

Tabell 59 Innsatsområde 2.9 Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

MÅL 2.1 Alle innbyggere opplever livsmestring, opplever seg nyttige og har innflytelse på eget liv	
Strategi	Vi sikrer tidlig innsats i alt vi gjør og for alle livsfaser
	BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) er innført som samarbeidsmodell, og vil sette kommunen i bedre stand til tidlig å identifisere og igangsette tiltak for sårbare barn og unge. Det er utarbeidet en BTI-handlingsveileder med styrende dokumenter, som ansatte finner i kommunens digitale kvalitetsløsning (EQS), som sikrer kvalitet og internkontroll. Gjennom BTI-modellen vil kommunen få standardisert samarbeidet rundt barn og unge på tvers av tjenester, og sikre gode møteplasser rundt barn og unge.
Strategi	Vi fremmer livsmestring, og fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet
	Kommunen er med i den nasjonale satsingen, Program for folkehelsearbeid i kommunene 2017-2027. I Lillesand jobbes det med <i>Helsefremmende barnehager og skoler</i> , hvor målsetningen er å fremme psykisk helse og livskvalitet blant barn og unge. Gjennom satsingen skal Lillesand prøve ut gode modeller for hvordan kommunen kan jobbe med psykisk helse og livskvalitet i barnehage og skole, og dette sees opp mot oppfølgingen av Kvalitetsplan barnehage og skole.
MÅL 2.2 Alle innbyggere har mulighet til å bidra og å delta i fellesskapet	
Strategi	Vi arbeider for at innbyggere som faller utenfor de formelle, etablerte støtteordninger identifiseres og blir tatt vare på.
	Det er opprettet en tverrfaglig arbeidsgruppe (knutepunktfunksjon) som skal arbeide med å ha oversikt over, og bidra til å koordinere, det frivillige og offentlige arbeidet i kommunen som er rettet mot barn i lavinntektsfamilier. Formålet er at tiltakene på området kan dra nytte av hverandre, dele erfaringer og ha et godt samarbeid. Ved opprettelse av «Opplevelseskort» i 2018 ble arbeidet med å identifisere barn og unge som faller utenfor styrket ved at NAV og Familiesenteret kan gi ut Opplevelseskortet til barn i lavinntektsfamilier slik at de får "likere" muligheter for deltakelse i aktiviteter uavhengig av foreldrenes inntekt.
Strategi	Vi sikrer god informasjon om våre tjenester og tilrettelegger for åpne og inkluderende medvirkningsprosesser
	Den nettbaserte, digitale handlingsveileder i BTI-arbeidet, gir god informasjon om de ulike tjenestene som tilbyr hjelp til sårbare barn og unge. Den er utarbeidet slik at både barn/unge,

	foreldre og samarbeidspartnere får målrettet informasjon. Egne tjenesteytere finner styrende dokumenter for BTI i kommunens kvalitetsløsning.
MÅL 2.3 Lillesand kommune er en god kommune å vokse opp i	
Strategi	Vi sikrer helsefremmende barnehager og skoler, med et inkluderende læringsmiljø hvor alle barn og unge blir sett og anerkjent for sine ressurser
	I Lillesand jobbes det med <i>Helsefremmende barnehager og skoler</i> , se omtale under mål 2.1.
Strategi	Vi jobber for at barn som vokser opp under svake økonomiske og sosiale kår får muligheter til å bidra og delta i fellesskapet.
	Hovedmålet med Opplevelseskortet er å bidra til inkludering og utjevning av sosial ulikhet mellom barn og unge. Opplevelseskortet gir barn og unge i familier med lav inntekt mulighet til å delta i aktiviteter de ellers ikke hadde hatt råd eller mulighet til. Kortet gir gratis inngang til kino, lekeland, svømmehall, Kristiansand Dyrepark og museum. Aktivitetene som innlemmes i kortets tilbud skal gi brukere av kortet mulighet til å delta i aktiviteter på lik linje med andre venner eller skolekamerater. Opplevelseskortet gir rom for å inkludere en venn eller familie i tilbudet.
Strategi	Vi sikrer et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning.
	Gjennom tidligere omtalt BTI-modellen og dens innhold, vil kommunen få standardisert samarbeidet rundt barn og unge på tvers av tjenester, og sikre gode møteplasser rundt barn og unge.

SLT - EN SAMORDNINGSMODELL FOR LOKALE, FOREBYGGENDE TILTAK MOT RUS- OG KRIMINALITET

Avtale på strategisk nivå mellom Agder politi (ved Lillesand Lensmannskontor) og Lillesand kommune, godkjent i Politiråd årlig, gir føringer for SLT-arbeidet gjennom året. Avtalen sier hvilke utfordringer og innsatsområder som er i fokus. Dette stiller krav til kompetanse, fleksibilitet og handling fra samarbeidsparter, internt og eksternt.

Felles utfordringer

- Trygge bo- og oppvekstmiljø
- Kunnskap om «kriminalitetsdriverne»,
- Tilgjengelighet og bruk av rusmidler
- Nye trusselbilder og trender
- (Lokal etablering med knytning til organisert kriminalitet)

Disse punktene er en del av SLT-koordinators daglige virke og som det er viktig å holde seg oppdatert på gjennom tverrfaglig/-etatlig samarbeid.

Felles prioriteringer/innsatsområder

- Barne- og ungdoms kriminalitet
- Vold i nære relasjoner
- Trygghet i det offentlige rom
- Radikalisering og voldelig ekstremisme
- Hverdagskriminalitet
- Arbeidslivskriminalitet

Barne- og ungdomskriminalitet

Samarbeid med grunnskole og videregående skole, med fokus på forebygging av bruk/salg av narkotiske midler og /eller annen bekymringsatferd, og bruk av Ungdomskontrakter som er påtaleunntakelser med vilkår og/eller Ungdomsoppfølging gjennom Konfliktrådet. Samarbeidet skal i tillegg sikre felles ansvar og begrepsforståelse, sikre kontinuitet, kompetanse og oversikt. I 2018 ble det nødvendig å gjøre noen nedprioriteringer i det kriminalitetsforebyggende arbeidet; dels på grunn av lav bemanning av forebyggere på lensmannskontoret og dels lav bemanning av oppsøkende arbeid i kommunen.

Vold i nære relasjoner

Det har vært fokus på felles kunnskapsheving og forståelse av fenomenet vold og overgrep mot barn, unge og voksne. Vold i nære relasjoner er prioritert i forhold til handlingsplan, egen veileder og fokus-uken "Si det til noen". I løpet av denne uken er høyaktuelle problemstillinger i fokus. Tema for uken velges ut fra hva som er aktuelt og de som arbeider med barn og unge i barnehage- og skolealder, får informasjon om hva de skal se etter for å oppdage vold/overgrep og hva de da skal gjøre.

Trygghet i det offentlige rom

Trygghet i det offentlige rom for alle borgere er i fokus. Trygghetsvandring en av metodene som bør benyttes. Trygghetsvandring er et enkelt og effektivt verktøy for å involvere folk i arbeidet med å gjøre nærmiljøet tryggere, triveligere og tilgjengelig for alle.

Radikalisering og voldelig ekstremisme

Samarbeid med, og er deltager i, ressursgruppe i Plattform-kompetansesenter mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Aktiv bruk av Veileder "Hvordan håndtere bekymring for radikalisering og voldelig ekstremisme" som støttmateriell. Faste møter.

Hverdagskriminalitet

Fokus på forebygging av hverdagskriminalitet, som naskeri, stjeling fra butikk, kjøp og salg av narkotika, for å avdekke og bidra til å identifisere unge i risikozonen. Det er også økt oppmerksomhet på den kriminaliteten som foregår på nett og på sosiale medier.

Det blir hvert år søkt midler til tiltak gjennom Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging.

3.4.3 ENHET FOR TJENESTETILDELING

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Enheten ble opprettet som egen enhet våren 2018.

Enhetens hovedoppgave er å saksbehandle søknader om tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven og pasient- og brukerrettighetsloven. Dette innebærer blant annet tildeling av helsetjenester i hjemmet, praktisk bistand, omsorgslønn, støttekontakt, dag-/aktivitetstilbud, institusjonsopphold (korttid, rehabilitering, avlastning og langtid).

I tillegg til saksbehandleroppgavene ligger det flere koordinatorfunksjoner i enheten: kreftkoordinator, frivilligkoordinator, boligkoordinator og demenskoordinator. Enheten har systemansvar for Profil og har ansvar for å ta ut relevante tall og rapporter. Enheten er ansvarlig for oppholdsbetaling og fakturering av helse- og omsorgstjenester.

Tjenestekontoret har hatt en markant økning i antall behandlede saker

2016	2017	2018
950	1048	1400

Enheten er ansvarlig for håndtering av pasienter som har behov for kommunale helse- og omsorgstjenester etter utskrivelse fra sykehus (f.eks. helsetjenester i hjemmet og institusjonsplass).

Antall meldte pasienter fra sykehus til kommunen med behov for tjenester

2016	2017	2018
330	363	337

Kommunens frivilligkoordinator (100 % stilling)

Frivilligsentralen ble åpnet i 2015 og 60 % av lønnsutgiftene dekkes av Kulturdepartementet. Driftstilskuddet går direkte til kommunene, som selv forvalter midlene til sine frivilligsentraler. Lillesand frivilligsentral har mange frivillige, og den frivillige innsatsen gjenspeiler ulike former for engasjement. Noen har spesielle målgrupper de brenner for, mens andre ønsker å gjøre praktiske ting. Sentralens målsetting er at de ulike tilbudene og aktivitetene skal skapes og drives av frivillige. Frivilligsentralen holder til i det gamle stasjonsbygget i Havnegata 9 (Kafé Huset).

Kreftkoordinator (50 % stilling)

Har vært et samarbeid med Birkenes kommune fram til og med 2018. (Samarbeidet blir avsluttet januar 2019.) Kreftkoordinator sikrer god oppfølging, koordinerte tjenester og opplevelse av et helhetlig pasientforløp for kreftsyke og deres pårørende i alle faser av sykdommen.

Demenskoordinator (30 % stilling)

Er et lavterskeltilbud, både til helsepersonell, pårørende og den demente. I september startet kommunen opp dagtilbud for personer med demens på en Inn på tunet-gård i Høvåg. Det er plass til inntil 18 brukere 3 dager i uka. I utgangen av desember var det 6 personer som brukte tilbudet 2 dager i uka. Demenskoordinator følger i dag opp ca. 16 brukere.

Boligkoordinator

Behandler søknader om og tildeler kommunale boliger. I 2018 hadde kommunen 38 søkere. Det har vært færre søknader i 2018 enn i 2017. Dette kan henge sammen med at leiemarkedet i Lillesand ikke lenger er så presset.

Helsefremmende hjemmebesøk

Rådgiver gjennomførte samtaler med alle født 1940 (78-åringer) i kommunen, som ikke var mottakere av omsorgstjenester. Hensikten med besøkene var å støtte seniorer til å leve et godt og selvstendig liv. Kullet besto av 63 personer; 57 personer fikk tilbud om besøk. Årets besøk avslørte ingen hjelpebehov. Gjennomførte besøk var 37 (65% - ca. 16 % over landsgjennomsnittet), mens 20 personer (35%) takket nei til besøk.

Innsatsteam

Et prosjekt finansiert gjennom SIO-deltakelsen. Det har vært en gradvis etablering av teamet fra mars 2018 og 01.10.18 var alle ansatte (3,5 årsverk) på plass. Innsatsteamet har i 2018 gitt oppfølging/ kartlegging av ca. 100 personer.

Personal

Enheten har totalt 11,3 årsverk. Dette er inkludert stillinger finansiert av SIO og prosjektstillinger; 4,5 årsverk. Enhet for tjenestetildeling har en egen stilling (20 %) som **systemansvarlig for Profil**. Denne er økt til 100 % i SIO-perioden, med midler fra inntektspåslaget. Dette for å gjøre bedre nytte av mulighetene i fagsystemet, ha mer fokus på opplæring/dokumentasjonskvalitet og med det å kunne bruke data fra fagsystemet til styringsdata, statistikker og oversiktsarbeid.

3.4.4 ENHET FOR PSYKISK HELSE OG RUS

Måloppnåelse og utførte oppgaver

I 2018 har fokuset vært å styrke brukerstemmene ytterligere ved at brukerne bidrar inn i egen prosess, tar ansvar og setter seg mål; recovery. Flere benytter selvhjelpsverktøy på PC hjemme. Enheten har fokus på kurs. I tillegg til kurs som driftes av Frisklivssentralen (kurs i mestring av depresjon og kurs i mestring av belastning), tilbys jevnlig kurs i angstmestring, sinnemestring og selvhverdelse.

Tabell 60 Vedtakstimer og antall henvendelser

År	Timer pr. år	Timer pr. uke	Antall henvendelser
2017	53021	1839	201
2018	58854	2202	211

Fra 1. september 2017 kom det nye regler innen psykisk helsevern, som omhandlet brukernes samtykkekompetanse. Konsekvensene er at vi yter tjenester til mennesker med større utfordringer innen psykisk helse og rus. Det stilles større krav til kommunen i form av kompetanse og ressursbruk. Dette fører til økte vedtak til enkelte personer. Antall nye henvendelser til enheten forblir stabile.

Nødbolig

Det har vært tre nødboliger i Avdeling for bofellesskap, men i 2018 ble en nødbolig omgjort til brukerstyrt seng.

Tabell 61 Opphold døgn nødboliger

År	Antall personer	Snitt oppholds døgn	Beleggsprosent
2016	10	71	65
2017	6	42	23
2018	7	50	49

Arbeidsrelaterte tilbud:

RammeVerket

Gjennomføring av to utstillinger "Kunsten rammer" med til sammen 7 lokale kunstnere. Inntjeningen gikk til aktiviteter til brukere, og ble på hele 45 000 kr. RammeVerket er åpent for Lillesands befolkning to dager i uken og er et fullstendig rammeverksted.

Dagsen

I 2018 hadde Dagsen 5 års jubileum som ble feiret med 300 besøkende i aulaen på Lillesand ungdomsskole. Det er startet med bier og honningproduksjon, samt bygd gapahuk av egenproduserte materialer. Gapahuken på Skauerøya kan benyttes av Lillesands befolkning ute på Skauerø.

Tabell 62 Antall deltakere på Dagsen

År	Antall brukere Dagsen	Antall brukere RammeVerket
2016	11	
2017	13	1
2018	16	3

Personal

Enheten har stort fokus på heltidskultur. 33 ansatte er i faste stillinger, hvorav 65 % (20 ansatte) er i 100 % stilling. Sykefraværet er på 6,6 %, men korttidsfraværet er svært lavt. Langtidsfraværet > 17 dager, er på 5,1 % og er ikke relatert til arbeidet. Korttidsfraværet er svært lavt.

3.4.5 ENHET FOR TVERRFAGLIG HELSE

Enhet for tverrfaglig helse har et særlig ansvar for helsefremmende, forebyggende og rehabiliterende arbeid i kommunen. Målsetting for tjenesteutøvelse er å styrke og forbedre befolkningens helse gjennom forebygging, tidlig intervensjon og rehabilitering. Svært mye av tjenesteyting, opplæring, konsultasjon og veiledning foregår ute på arenaer som barnehager, skoler, helse- og omsorgsinstitusjoner og i private hjem. Enheten praktiserer tverrfaglig, koordinert samhandling internt i kommunen og i samarbeidet med eksterne instanser.

Enheten ble etablert høsten 2013 og består av Avdeling for ergo- og fysioterapi (ergoterapeut, hjelpemiddeltekniker, fysioterapeuter og frisklivskoordinator), Avdeling for familiesenter (familieterapeuter, spesialsykepleier) og Avdeling for helsestasjon (helsesøstre, jordmor og sekretær). Enheten besitter høy kompetanse på helse i alle avdelinger.

Måloppnåelse

I tråd med kommuneplanens satsingsområde 2.0 Livsmestring og tilhørighet, er enhetens mål å styrke enkeltmenneskers evne til å mestre egne liv, med de forutsetninger den enkelte og familien har. Tjenestene er forankret i individets egne mål for hva som er viktig for den enkelte i sin situasjon.

Dette gjøres gjennom faglig solide avdelinger som gir gode og velutviklede tjenester til befolkningen i Lillesand kommune.

Enheten fikk 4,6 mill. kr. i belønnings-/styrkingsmidler av staten for å styrke helsestasjonstilbudet, utvide skolehelsetjenesten og gjøre denne tverrfaglig.

Et annet hovedfokus i 2018 har vært styrking av tverrfaglige helsetjenester til barn og unge iht. gjeldende sentrale anbefalinger og ny nasjonal retningslinje. Enheten har bidratt i arbeidet med helhetlige tjenester for barn og unge gjennom prosjekter som modellkommune, BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) og HBS (Helsefremmende barnehage og skole).

Som tidligere har enheten også i 2018 hatt fokus på å styrke tjenestene gjennom eksterne prosjektmidler; både i form av videreføring av prosjekter samt nye prosjekter. Enheten deltar i 7 pågående prosjekter som omfatter ansatte i alle enhetens avdelinger. Tematikken for prosjektene er innen områdene styrking av tverrfaglige helsetjenester for barn og unge, redusere uheldig virkning av barnefattigdom, styrke psykisk helse, videreføre tverrfaglige lavterskeltilbud, stimulere til helhetlige og tverrfaglige helsetjenester med fokus på universelle tiltak, forebygging av uønskede svangerskap, utvikling av frisklivs-, lærings- og mestringstilbud, utvikling av modellkommune, samt BTI og HBS, som nevnt ovenfor. Prosjektene innebærer et nært og tett samarbeid med andre aktører i kommunen, med andre kommuner og eksterne aktører.

Enheten gjennomførte i 2018 interne tiltak for kompetanseheving og kulturbygging i tråd med strategisk kompetanseplan og målsettinger for enheten.

Enheten bidrar med arbeidspraksis plasser og tar imot studenter i alle avdelinger.

Avdeling for ergo- og fysioterapi

Avdeling for ergo- og fysioterapi yter helsetjenester til alle deler av befolkningen. Avdelingen har brukervedvirkning ("Hva er viktig for deg?") og mestring som bærende prinsipp.

Frisklivssentralen organiserer og holder kurs med fokus på endring av levevaner og lære å mestre og leve med kroniske sykdommer. Kursholdere rekrutteres fra de ulike enhetene innen Sektor for helse og kultur. Utvikling av kurstilbud i Frisklivssentralen er forankret i kommunens folkehelsearbeid som gjenspeiler kommunens lokale helseutfordringer.

Avdeling for familiesenter

Familiesenteret i Lillesand er et forebyggende lavterskeltilbud for barn/unge og deres familier. Arbeidet er forankret i en systemisk tilnærming, med vekt på å styrke samspill og relasjoner i familien. Familiesenteret tilbyr parsamtaler, samspillsveiledning og ulike typer oppfølging av pårørende til mennesker i vanskelige livssituasjoner. Gjennom funksjonen som "barneansvarlig" har avdelingen et særlig ansvar for at barn som

pårørende ivaretas spesielt. Avdelingen kvalitetssikrer samtaleprosesser og resultat ved systematisk bruk av evalueringsverktøy for brukertilbakemeldinger. Avdelingen tilbyr individuell oppfølging og gruppetilbud til barn og unge også innenfor Frisklivssentralens regi. Familiesenteret har bistått 124 familier i løpet av 2018. Det er en vesentlig økning i konsultasjoner, sett i sammenheng med foregående år. Avdeling familiesenter er sterkt delaktig i flere tverrfaglige prosjekter i kommunen.

Avdeling for helsestasjon

Avdeling for helsestasjon skal bidra til å fremme god fysisk og psykisk helse samt forebygge sykdom hos barn, ungdom og deres familier. Målgruppe for tjenestene er alle gravide, barn, unge fra 0-20 år og deres familier. Ansatte i helsestasjonen har skiftet navn fra helsesøstre til helsesykepleiere fra 01.01.19. Derfor brukes betegnelsen helsesykepleiere her.

Jordmortjenesten fulgte opp 131 gravide i 2018 og 98 % av alle fødende har mottatt tidlig hjemmebesøk av jordmor etter fødsel. I samarbeid med helsesykepleiere og fysioterapeuter gjennomførte jordmor 5 foreldreforbereidende kurs i 2018.

Helsestasjonen har fulgt opp 110 nyfødte barn hvorav alle familier også fikk tilbud om hjemmebesøk av helsesykepleier. I tillegg tilkom 30 tilflyttede barn under skolealder.

I skolehelsetjenesten i barne- og ungdomskolen er minimumsnormtall nå innfridd for helsesykepleiere på alle skolene. Skolehelsetjenesten er i løpet av 2018 blitt tverrfaglig med helsesykepleier, fysioterapeut og familieterapeut.

Videregående skole er bemannet med helsesykepleier og sykepleier med kompetanse innen psykisk helse. Videregående skole har et spesielt fokus på universelle tiltak og tverrfaglig arbeid. Det er gjennomført VIP (veiledning og informasjon i psykisk helse) for alle førsteklasinger på Møglestu videregående skole. Dette administreres gjennom skolehelsetjenesten. Skolehelsetjenesten for videregående skole har hatt 1550 kontakter med elever i skoleåret 2017/18. For skoleåret 2018/19 ligger det an til at tallet blir enda høyere.

Helsestasjon for ungdom har vært opprettholdt og det er en økt bruk av tjenesten. HFU har og stått ansvarlig for tilbud om HPV-vaksine til kvinner født i 1991 og senere. Dette tilbudet har vært gratis. Arbeid med asylanter/flyktninger har vært noe preget av endringer i bemanningen i avdelingen og medført noe begrenset deltakelse i tverrfaglige tiltak.

Personal

Gjennom belønningsmidler fra Helsedirektoratet ble enheten styrket med 4,5 årsverk i 2018. (2,0 helsesøster, 1,5 fysioterapeut og 1,0 familieterapeut). Enheten har søkt om videreføring av disse midlene.

Det har i løpet av 2018 vært bytte av enhetsleder i Enhet for tverrfaglig helse. Ny enhetsleder tiltrådte i september 2018. Enheten har vært preget av endringer i personalgruppen gjennom nyansettelser i prosjekter og noen permisjoner. Rekruttering av kvalifiserte helsesykepleiere er en utfordring.

Enheten har fokus på helsefremmende og utviklingsmuligheter på arbeidsplassen – både faglig og personlig. I 2018 var korttidsfravær og langtidsfravær lavere enn gjennomsnittet for kommunen for øvrig.

3.4.6 ENHET FOR OMSORG HØVÅG

Driften ved sykehjemmet er stabil, med stor sirkulasjon i belegget og mange nye pasienter inn på langtids plass. Det har i tillegg vært en økning i antall brukere og antall vedtak om korttid/rehab. plass. Samarbeidet med Enhet for tjenestetildeling fungerer godt.

Det har vært gjennomført rullerende avlastning og dagopphold for personer med demenssykdommer i første halvdel av året, med den konsekvens at flere personer med demenssykdom har kunnet bo hjemme lengre. Etter oppstart av «Levende gård» høsten 2018, har det ikke vært behov for dagopphold i institusjon.

Antall vedtak i hjemmesykepleien er økende. I tillegg til ordinær hjemmesykepleie har hjemmetjenesten to ulike personalgrupper som gir helsetjenester og praktisk bistand til yngre brukere. Denne ordningen er

ressurskrevende, men et faglig svært riktig tjenestetilbud, og i samsvar med kommuneplanens mål om at alle innbyggere skal oppleve livsmestring, oppleve seg nyttig og ha innflytelse på eget liv.

Tabell 63 Nøkkeltall Enhet for omsorg Høvåg

	2015	2016	2017	2018
Antall pasienter med langtidsvedtak	35	35	33	36
Antall korttid/rehab. vedtak	17	26	18	31
Antall brukere med korttid/rehab. vedtak	18	23	14	29
Antall avlastningsvedtak	2	8	13	7
Antall brukere med avlastningsvedtak	2	6	6	2
Antall brukere hjemmehjelp	24	20	26	22
Antall vedtak om hjemmesykepleie	67	73	113	124
Antall trygghetsalarmer	29	32	24	32
Antall brukere med matombringning	34	43	35	23

Arbeidet med sertifisering til Livsgledehem i regi av stiftelsen Livsglede for eldre startet høst 2017 og har vært et krevende arbeid fram til sertifisering i oktober 2018.

Alle ansatte/avdelinger var involvert i utarbeiding av prosedyrer/rutiner for å fremme livsglede ved å legge vekt på sosiale, kulturelle og åndelig behov. Samarbeid med pårørende, lag og foreninger, barnehager og skole har blitt satt i system. Livsgledekriteriene er et styringsverktøy for å oppfylle lovpålagte oppgaver i verdighetsgarantien, kvalitetsforskriften og kvalitetsreformen «Leve hele livet».

Livsgledekriteriene involverer også hjemmeboende brukere. Dette medvirker til å oppfylle kommuneplanens mål om at alle innbyggere skal ha mulighet til å bidra og delta i fellesskapet. Alle arrangementer ved Høvåg bo- og aktivitetssenter tilrettelegger for gode fysiske, sosiale og kulturelle møteplasser som fremmer deltagelse og fellesskap både for beboerne ved sykehjemmet, deres pårørende og hjemmeboende.

Omsorg Høvåg hadde i november 2017 tilsyn fra Arbeidstilsynet vedrørende vold og trusler, og fikk pålegg om å iverksette forebyggende tiltak. Våren 2018 ble det, i nært samarbeid med tillitsvalgte og verneombud, arbeidet med kartlegging, risikovurdering, tiltak og plan for videre oppfølging. Pålegg ble lukket i mai.

Kvalitetsarbeid og kompetanseoppbygging innen ernæring, demensomsorg, legemiddelhåndtering, dokumentasjon, lindrende behandling og kreftomsorg fortsetter. To sykepleiere påbegynte videreutdanning i palliativ omsorg.

Enheten har stor pågang på lærling- og praksisplasser. Etterspørselen etterkommes i stor grad, også med tanke på rekruttering av nye medarbeidere.

Personal

For å kunne ivareta pasientene ved sykehjemmet forsvarlig, samtidig som det ble økt behov for hjelp/tilsyn på natt i hjemmetjenesten, ble nattpersonellet en periode økt fra 3 til 4 ansatte ved å leie inn en ekstra. Dette var helt nødvendig både ut fra faglig forsvarlighet og arbeidsmiljøhensyn.

Fra 01.03.18 ble årsverk på natt økt med 1,8 årsverk (ref. BUD-18)

Enheten har et godt psykososialt arbeidsmiljø, med en stabil personalgruppe. Det er få som slutter for å begynne i annet arbeid. Ca. 30 % nærmer seg pensjonsalder, og i løpet av 2019 vil 5-7 personer gå av med pensjon. Enheten hadde et sykefravær på 10,5 %.

3.4.7 ENHET FOR OMSORG SENTRUM

Enhet for omsorg sentrum består av Lillesand alders- og sjømannshjem, Lillesand bo- og aktivitetssenter (Lba), samt hjemmesykepleien i sentrum. Driften av Senter for eldre ligger også inne i enhetens budsjett.

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Etter å ha jobbet systematisk med å ivareta livsgledeskriteriene og livsgledesirkelen ble Lillesand bo- og aktivitetssenter i oktober sertifisert som Livsgledehjem. Vi har et godt samarbeid med Bergstø barnehage samt Møglestu vgs. skole som begge er Livsglede-godkjent.

Det er igangsatt arbeid med ny strategisk kompetanseplan for Enhet omsorg Høvåg, Enhet for habilitering, Enhet psykisk helse og rus samt vår enhet.

I etterkant av Arbeidstilsynets tilsyn i forbindelse med vold og trusler ble det høsten 2018 gjennomført opplæring i regi av Fagakademiet.

Enheten tok i fjor initiativet til å få på plass ID kort for ansatte. Om lag 160 ansatte har fått dette til nå.

Kjøkkenet ved Lba startet i fjor med å produsere middag til Blåbæråsen barnehage 2 g/uke

Tabell 64 Nøkkeltall Enhet for omsorg sentrum

	2015	2016	2017	2018
Antall korttid/ rehab. vedtak	87	77	103	124
Antall brukere med korttid/ rehab. vedtak	70	64	82	96
Antall avlastningstiltak	21	26	42	62
Antall brukere med hjemmehjelp pr. 31.12	96	82	79	74
Antall vedtak om hjemmesykepleier pr. 31.12	170	181	182	178
Antall trygghetsalarmer pr. 31.12	160	156	148	145
Antall brukere med matombringning pr. 31.12	35	18	22	19

Senter for eldre

Tolv lag og foreninger er med i driften av Senter for eldre. De har hatt et meget aktivt år. I vintermånedene kan byens pensjonister benytte seg av tilbringertjeneste til treffene på onsdager, fredager og lørdager. Et veldig populært tilbud.

Personal

Enheten har problemer med å rekruttere sykepleiere, spesielt i vikariater. Dette har medført at det i perioder har vært benyttet bemanningsbyråer. Enheten har 4 lærlinger innen omsorgsfaget samt 1 innen kokkefaget. Gjennom året har enheten mange inne på ulike tiltak samt mange studenter i praksis fra Universitetet i Agder og videregående skoler. Enhetens sykefravær var i 2018 på 8,5 %

3.4.8 ENHET FOR HABILITERING

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Enheten har som mål å legge til rette for stor grad av hverdagsmestring. Dette gjøres ved å legge vekt på kartlegging av den enkelte brukers ressurser og ta brukerstemmen på alvor. Dette er i tråd med kommuneplanens strategier om å sette fokus på enkeltindividets styrke, målsetting og muligheter, og å sikre et helhetlig og tverrfaglig tjenestetilbud med utgangspunkt i individets forutsetninger og medvirkning.

Bofellesskapene

Enheten drifter 5 bofellesskap som gir døgkontinuerlig tjenester etter vedtak til 25 personer i alderen 18 til 72 år. Det er stor spredning i alder og hjelpebehov; dette er utfordrende i forhold til kompetanse.

Enheten har nært samarbeid med helse- og omsorgsenhetene og fastlegene. I tillegg har enheten nært samarbeide med habiliteringstjenesten for barn og voksne ved SSSH.

Enheten drifter 2 team for brukere med hjemmerespirator. Dette stiller store krav til medisinsk faglig kompetanse og høy bemanningsfaktor. Det er nært samarbeid med SSHF som to ganger i året kurser ansatte i teamene slik at de er oppdatert på alt av utstyr.

Ambulerende team

Temaet er driftes under et av bofellesskapene. Det er 9 personer som har vedtak på tjenester fra ambulerende team.

Avlastningsboligen

Gir avlastning til 5 barn hvor av tre av barna har to til en bemanning. Da avlastning oftest blir gitt i helger, kvelder, netter og ferier er det vanskelig å opprette kompetanse og store stillinger. Avdelingen samarbeider med SSHF, Langemyr skole og habiliteringstjenesten for barn og unge, for veiledning og kompetanseheving. Det er behov for medisinsk kompetanse, målretta miljøarbeid, kompetanse innen barneautisme og utfordrende atferd.

Dagtilbud

Nytt for 2018 er at dagsenteret benytter Prestegården i tillegg til Smedmyra og Stykkene.

På Prestegården holder de på med ved, kjøkkenaktiviteter og andre tilrettelagte oppgaver i omgivelser som er mer skjermet. Brukerne har tilgang på hagen og skogen rett i nærheten. Det er god beliggenhet for de som trenger litt rom, ro eller eventuelt skjerming.

Dagsenteret er under stadig utvikling og etablerer nye aktiviteter tilpasset brukernes interesser og ferdigheter.

Smedmyra har egen Facebook-side, gir ut Smedmyraposten og driver egen butikk. De deltar under Lillesandsda'ene og julemarkedet på Kjerlingland gård.

Prosjekt: Mennesker med funksjonsnedsettelse ut i ordinær bedrift er avsluttet og én person har fått deltidsstilling i ordinær bedrift etter 2 års oppfølging og veiledning.

BPA

Enheten har ansvar for brukerstyrt personlig assistanse. Det er 4 ulike ordninger hvor av en er døgnkontinuerlig. Økningen fra 2017 skyldes to brukere som er flyttet ut hjemmefra og økt avlastning.

Tabell 65 Oversikt over utvikling 2015 - 2018 BPA

År	Antall brukere	Timer tjenester pr. uke
2015	78	3639
2016	76	3711
2017	78	4611
2018	79	6292

Bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger (EM).

Enheten la ned et bofellesskap for Enslige mindreårige flyktninger og drifter 2 bofellesskap som gir plass til 9 gutter. De som er flyttet ut blir fulgt opp etter behov.

3.4.9 BARNEVERN TJENESTEN

Flere avdelinger har hatt høyt sykefravær og det har vært vanskelig å rekruttere ansatte med erfaring som fører til at områdene har mange nyansatte med begrenset erfaring. Sykefraværet (10,7 %) er høyere enn det har vært de siste årene (8 % i 2017 og 7,9 % i 2016). Til tross for dette var vi en «grønn kommune» på Bufdir sin monitor november 2018. Det har vært stort fokus på bruk av familieråd i 2018 og måloppnåelsen på 50 familieråd ble nådd.

Det er igangsatt et større arbeid med å se på bruken av institusjoner og alternative treffsikre tiltak for denne gruppen. Det blir arbeidet videre med ulike prosjekter for å styrke arbeidet med å ha mer differensierte tiltak for ungdom. Antall ungdom på institusjon er redusert i løpet av året.

Tidlig innsats var prioritert også i 2018. Barneverntjenesten har også stort fokus på kompetanseheving for ledelse og ansatte. KUBA (Kompetanseheving og utvikling for barneverntjenestene i Agder) ble startet opp i 2018 i samarbeid med alle barnevernlederne på Agder, Fylkesmannen i Agder og Universitetet i Agder. Tema som skal ha særlig oppmerksomhet i 2019 er; forsvarlighet i barnevernsarbeid, planmessighet, dokumentasjon og barnevernfaglig vurdering. Tabeller og kostnadsutvikling vises som vedlegg til årsberetningen.

Tabell 66 KOSTRA-analyse barnevern

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel av landet
	2015	2016	2017	2018	2017-2018	2018	2018
Netto driftsutgifter til barnevernstenesta per innbygger 0-22 år (kr.)	5675	6853	11636	10319	-11,3 %	8392	123,0 %
Barn med melding i forhold til innbyggere 0-17 år (prosent)	4,7	5,7	4,7	4,5	-4,3 %	4,5	100,0 %
Prosentdelen barn med undersøkning i forhold til innbyggere 0-17 år (prosent)	4,6	5,4	5,5	5	-9,1 %	4,9	102,0 %
Barn med barnevernstiltak i forhold til innbyggere 0-22 år (prosent)	2,9	3,4	3,2	2,9	-9,4 %	3,8	76,3 %
Brutto driftsutgifter (funksjon 244) per barn med undersøkning eller tiltak (kr.)	72488	39418	30620	32031	4,6 %	51186	62,6 %
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) (kr.)	20250	31921	47731	33298	-30,2 %	39596	84,1 %
Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252) (kr.) ²	423143	437311	547981	557152	1,7 %	439854	126,7 %
Barn med undersøkning eller tiltak per årsverk (funksjon 244) (antall)	18,6	29,8	36	30,8	-14,4 %	18,9	163,0 %
Undersøkingar med handsamingstid innan 3 månader (prosent)	73	80	95	98	3,2 %	88	111,4 %

I Lillesand har 2,9 % av alle barn, i alderen 0-22 år, barnevernstiltak. Det er 24 % mindre enn landet som helhet. Andelen barn med barnevernstiltak gikk ned 9 % sammenlignet med 2017. Tallene viser at Lillesand kommune nå ligger 23 % over landsgjennomsnittet når det gjelder netto driftsutgifter til barnevernstjenesten pr. innbygger 0-22 år. Det er en nedgang på 11 % sammenlignet med 2017. Det er også nedgang i andel barn med undersøkelse og, barn med melding.

Måloppnåelse og utførte oppgaver

NAV Lillesand drives av kommunen i et partnerskap sammen med NAV Aust-Agder. Enheten yter både kommunale og statlige tjenester til befolkningen i Lillesand. NAV har som hovedmål å bistå mennesker til å komme ut i arbeid. NAV jobber med arbeidsavklaring, arbeidsrettet oppfølging, oppfølging av sykemeldte og arbeidsgiverkontakt. Lov om sosiale tjenester i NAV inngår i kommunens samlede velferdsansvar og omhandler kommunale tjenester og oppgaver som NAV-kontoret skal utføre og medvirke i.

Kommunale tjenester i enheten er følgende: Saksbehandling og oppfølging av mennesker med økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning og gjeldsrådgivning til enkeltpersoner, forvaltning av Husbankens støtteordninger (bostøtte, Startlån og tilskudd), kvalifiseringsprogrammet og bosetting og introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger.

Ungdom (18-30 år) er en prioritert målgruppe i NAV. NAV Lillesand etablerte høsten 2017 et nytt ungdomsteam som er organisert slik at det jobbes helhetlig på tvers av kommunale og statlige ansvarsområder. Det legges vekt på god kartlegging, tidlig innsats og arbeidsrettet aktivitet, og NAV Lillesand kan vise til gode resultater på dette området gjennom 2018.

Tjenesten er kommunens lavterskeltilbud, målgruppen er i hovedsak unge i alderen 18-30 år med vilkår om å utføre arbeid for kommunen for sosialhjelp. Det gis tett oppfølging etter en individuelt tilpasset plan. Tilbudet ved Tjenesten er gjennom det siste året utvidet, og teller 15 plasser pr. 31.12.18. NAV Birkenes kjøper plasser i Tjenesten.

Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp har gått noe opp i 2018 sammenlignet med årene før, noe som også har medført et overbruk mot budsjett. En viktig kontekst er imidlertid endringer i regelverket på Arbeidsavklaringspenger (AAP) gjeldende fra og med 01.01.18. Dette gav begrensninger for varigheten av ytelsen, og strengere vurderinger for forlengelse ut over maksimalperioden. Stans i AAP har ført til at rundt 20 personer med oppfølging fra NAV Lillesand har gått over på økonomisk sosialhjelp som eneste inntektssikring.

I 2018 var NAV Lillesand i en utfordrende prosess som hadde store følger for bemanningssituasjonen, og herunder også bortfall av viktig sosialfaglig kompetanse. Fravær på nøkkelpersoner, opplæring av midlertidig ansatte, i kombinasjon med økt arbeidsmengde grunnet nytt AAP-regelverk, gjorde det utfordrende å gjennomføre så tett og arbeidsrettet oppfølging som ønskelig. Dette har trolig også bidratt til et merforbruk på sosialbudsjettet.

Enheten fikk våren 2018 ansatt en egen gjeldsrådgiver. Det er stor pågang på området økonomisk råd og veiledning. Vi opplever ofte at NAV gjerne skulle vært tidligere inne i disse sakene, og vi ønsker derfor at økonomi skal være en naturlig del av alle våre brukermøter, uavhengig av ytelse.

Det er et økt fokus på barn og lavinntektsfamilier. Vi har i 2018 tatt i bruk egne kartleggings skjema for våre brukere med forsørgeransvar med tanke på barneperspektivet.

Pr. 31.12.18 var det tre deltakere i Kvalifiseringsprogrammet.

Det ble bosatt 10 flyktninger i 2018 etter avtale med IMDI. Personene kom fra Syria, Etiopia og Afghanistan. I tillegg kom 5 personer i familieinnvandring fra Syria. Kommunen mottok integreringstilskudd for 15 personer. Ved årets inngang var det 69 deltakere i introduksjonsprogram. I løpet av året avsluttet flere i programmet og noen nye begynte. Ved årets slutt var det 45 deltakere i programmet. Vi ser det som positivt at mange av deltakerne begynner/fortsetter i videregående skole for å få et fagbrev.

Flyktningtjenesten hadde i 2018 et merforbruk på utbetaling av introduksjonsstønad på kr 480 676. Dette skyldes at det både i 2017 og 2018 kom personer i familieinnvandring, som har rett og plikt til introduksjonsprogram, og som kommer i tillegg til bosettingsantallet det er gjort vedtak om. Dette må også ses i sammenheng med at det ble et mindreforbruk på utbetaling av sosialhjelp på kr 800 000. Prosjektet som flyktningtjenesten startet i november 2017 i samarbeid med Avigo ble videreført i 2018 og vil bli avsluttet i 2019. Prosjektet har vist svært gode resultater; det er nå 8 deltakere igjen i prosjektet. Tre av deltakerne har lønnet arbeid kveld eller helg i tillegg til deltakelse i prosjektet og en deltaker har fått fast jobb fra 1.4.19.

Prosjektet er utgiftsført i sin helhet på driftsbudsjettet til flykningtjenesten, men norsktilskudd, som kommunen får overført for hver deltaker, blir inntektsført annet sted i kommunens regnskap. Dette beløper seg til kr 566 150. NAV fikk også tilført prosjektmidler fra NAV Aust-Agder til dette prosjektet med kr 316 000. Dette beløpet ble inntektsført i det statlige driftsbudsjettet til NAV Lillesand. Når disse tallene tas med i beregningen, så har flykningtjenesten gått i balanse 2018.

Tabell 67 KOSTRA-analyse sosialtjeneste

Nøkkeltall	Lillesand				Endring
	2015	2016	2017	2018	2017-2018
Sosialhjelpsmottakere (antall)	244	220	226	242	7,1 %
Antall sosialhjelpsmottakere 18-24 år (antall)	61	49	43	44	2,3 %
Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp i 6 måneder eller mer (antall) ¹	66	57	43	58	34,9 %
Sosialhjelpsmottakere med arbeidsinntekt som hovedinntekt (antall)	17	17	24	27	12,5 %
Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold (antall) ²	125	117	66	94	42,4 %
Sosialhjelpsmottakere som bor i eid bolig (antall)	15	17	15	19	26,7 %
Antall barn i familier som mottok sosialhjelp (antall)	130	108	135	154	14,1 %

Det er en økning i antall sosialhjelpsmottakere på 7 % fra 2017. Det er en stor økning i antall sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold på over 42 %. Videre er det en betydelig økning i antall sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp i 6 måneder eller mer, med 35 %.

3.4.11 ENHET FOR KULTUR OG BIBLIOTEK

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Enheten inngår i Sektor for helse og kultur og består av Avdeling for kultur og fritid (allmenn kultur pluss fritidsklubber og ungdomskontakter), Lillesand folkebibliotek, Lillesand by- og sjøfartsmuseum, og Avdeling for kino og kulturhus (eTeateret).

Enheten jobber i tråd med kommuneplanens mål. Vi satser på et aktivt kulturliv for å styrke identiteten og bidra til næringsutvikling. Dette gjør vi gjennom samarbeid og ved å legge til rette for best mulig rammevilkår for frivillig sektor. Når det gjelder identitet og kulturarv, så har dette vært i fokus gjennom arbeidet med kulturminne- og museumsplanen. Og vi arbeider for at Lillesand kommune er en god kommune og vokse opp igjennom å sørge for et mangfoldig fritidstilbud for barn og unge uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn. Et eksempel på det siste er opplevelseskortet for barn fra lavinntektsfamilier.

Tabell 68 Netto driftsutgifter pr funksjon kultur

Beløp i 1000 kr.	2017	2018	Endring
370 Bibliotek	2 543	2 582	1,5 %
373 Kino	710	874	23,1 %
375 Muséer	673	861	27,9 %
377 Kunstformidling	0	0	
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	1 066	1 310	22,9 %
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	4 405	4 872	10,6 %
383 Musikk- og kulturskoler	2 347	2 322	-1,1 %
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	2 099	2 844	35,5 %
386 Kommunale kulturbygg	3 399	3 653	7,5 %
390 Den norske kirke	4 992	5 486	9,9 %
392 Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	751	940	25,2 %

Avdeling for kultur og fritid

Avdeling for kultur og fritid hadde i 2018 et godt år med høy aktivitet. Arrangementene Ungdommens Kulturmønstring (UKM) 4. mars, kulturminnedagen 11. september, kulturkvelden 11. november og julegrantenningen 1. desember hadde alle god oppslutning. Det har vært flere arrangementer for eldre støttet økonomisk av Den Kulturelle Spaserstokken. Prosjektet "Lillesands historie" går videre, og i november ble fjerde bind av Høvåg gårds- og slektshistorie lansert. I juni ble ansvaret for fritidsklubbene «Huset» og «Grasrota» samt ungdomskontaktfunksjonen overført fra tverrfaglig helse til kultur. Det har vært arbeidet med å finne nye lokaler til ungdomsformål, og senhøstes ble det vedtatt å leie «Sjøsport»-bygget på Sekkebekk, foreløpig for ett år. Retningslinjene for tilskudd til kulturformål ble revidert. Det ble delt ut 540 000 kr i kulturmidler til i alt 32 søkere. Retningslinjer for markering av frigjørings- og veterandagen 8. mai ble vedtatt.

eTeateret,

eTeateret, Lillesands digitale kino, viser film tre dager i uka, om sommeren også torsdager. Besøkstallet for 2018 var 11 313 totalt, en økning på 251 fra 2017. Det var 485 visninger fordelt på 127 titler. De store vinnerne var "Mamma Mia» med hele 784 besøkende og "Skjelvet" med 492 besøkende. De mest besøkte barnefilmene var "De Utrolige 2" med 670 besøk og "Månelyst i Flåklypa" med 494 besøk. Kulturhusdriften hadde et godt år med flere arrangementer, dels egne og dels ved eksterne leietakere.

Lillesand folkebibliotek

I 2018 var det høyt aktivitetsnivå med mange arrangement og samarbeidspartnere. Prosjektene «Norsk kanon» og «Vindu mot verden» ble videreført. Det gjorde også «Spire – formidling av samtidslyrikk», et prosjekt støttet av Nasjonalbiblioteket og i samarbeid med Møglestu videregående skole. Det har vært 3 boklanseringer med lokale forfattere i biblioteket. For de minste barna var det 6 billedbokstunder. For elever på 5. trinn var det forfattertreff med Bobbie Peers. **Sommerles.no** ble i 2018 avviklet på nett. 288 barn deltok, noe som er 29,1 % av alle barn på 1.- 7. trinn. Samarbeidet om frøbiblioteket ble videreført. Det gjorde også samarbeidet med frivilligsentralen om språkkafé, og med Husflidslaget om strikkekafé.

Utlåns- og besøkstallene har dessverre gått ned. Utlån inkl. fornyelser for voksne og barn: 38 733. Nedgang: 6,7 %. Besøkstall: 41.373. Nedgang: 6,6 %. For å bedre formidlingen og tilgjengeligheten ble det gjort visse ominnredninger inne, og bedre og mer ensartet skilting ute.

Lillesand by- og sjøfartsmuseum

I 2018 hadde Lillesand by- og sjøfartsmuseum 10 332 besøkende, over 500 flere enn i 2017. 16. juni åpnet museumssesongen med Jo Vestly som hovedtaler. Årets utstilling var «Lilles'ART – kunstnerbyen», med presentasjon av kunstnere med tilknytning til kommunen gjennom tidene. I annekset bak Museums-butikken åpnet «Markusrommet» i samarbeid med Gabriel Scott Selskabet. Rommet er innredet nøyaktig etter boken Kilden av Gabriel Scott. Videre var det utstillinger om Kaldvell i 3D, og innvielse av brønnrommet hvor brønnen ble arkeologisk utgravd i 2017. Tollboden hadde utstillingen «Kunstnere ser på kunstnere med tilknytning til Lillesand» på programmet, med en artikkel om Norge og folkekunst gjennom tidene skrevet av Halvard Bjørkvik.

Museet tar imot skoleklasser fra alle trinn, og museet er medarrangør på Kulturnatta, Kulturminnedagene, 17. mai, julemarkedet, mm. Museet har arrangert flere foredrag i løpet av året. Lillesand by- og sjøfartsmuseums Venner fikk Lillesand kommunes frivillighetspris 2018. Et imponerende dugnadsarbeid ble lagt ned i løpet av året, som ble talt opp til 2.856 arbeidstimer. Mellom 40 og 50 frivillige er aktive innenfor registrering, fotoskanning, bibliotek, annekset (Markusrommet), butikkdrift, snekkerverksted, veveverksted, dugnads- og arrangementshjelp, foruten utstillingshjelp. En praktikant i vårhalvåret, tre 16-åringer i sommerjobb, og dyktige sommerguider, gjorde 2018 til et godt år.

I fjor ble det ble laftet en ny vegg i museumsbakgården. Det medførte at seil- og blokkmakerverkstedet måtte bygges opp fra nytt av med god hjelp fra erfarne seilskutefolk.

Personal

Ny biblioteksjef begynte i februar. Fire ungdomsledere og 50 % ungdomskontakt ble overført fra tverrfaglig helse 1. juni. Ny 100 % stilling som ungdomskontakt ble vedtatt opprettet fra 2019. Ellers er det engasjert tilkallingsvikarer på biblioteket og kinoen for å dekke opp for vakanser og permisjoner.

Tabell 69 KOSTRA-analyse kultur

	Lillesand				Endring	Landet	Andel av landet
	2015	2016	2017	2018	2017-2018	2018	2018
Netto driftsutgifter til kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	3	3,8	4,4	4,4	0,0 %	4	110,0 %
Netto driftsutgifter til idrett (f380+f381) i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	0,8	0,8	1,3	1,3	0,0 %	1,3	100,0 %
Netto driftsutgifter til barn og unge (f231+f383) i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	0,5	0,7	0,9	0,8	-11,1 %	0,8	100,0 %
Netto driftsutgifter til allmenn kultur (f370+f373+f375+f377+f385+f386) (1000 kr.)	9601	11019	9424	10814	14,7 %	5 914 335	0,2 %
Netto driftsutgifter til kultursektoren per innbygger (kr.)	1552	1679	1710	1894	10,8 %	2419	78,3 %
Brutto investeringsutgifter til kultursektoren per innbygger (kr.)	773	153	204	259	27,0 %	1237	20,9 %
Besøk i folkebibliotek per innbygger (antall)	4,5	4,3	4,1	..		0	
Besøk per kinoforestilling (antall)1	24	26,2	23	21,4	-7,0 %	30,7	69,7 %
Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (prosent)	0	0	0	0		13,2	0,0 %
Omløpshastighet for bøker (antall)	1	0,8	0,8	
Brutto driftsutgifter til folkebibliotek (1000 kr.)	2446	2776	2682	2720	1,4 %	173322 3	0,2 %

Netto driftsutgifter pr innbygger for kultursektoren ligger betydelig under landsgjennomsnittet. I 2018 utgjør netto driftsutgifter 78 % av landsgjennomsnittet. I 2018 er netto driftsutgifter til kultursektoren 1 894 kr. pr. innbygger. Det er en økning på 10 % fra 2017.

Kirkelig fellesråd

I henhold til Lov om Den norske kirke (kirkeoven) har kommunen økonomiske forpliktelser knyttet utgifter til:

- bygging, drift og vedlikehold av kirker,
- anlegg og drift av gravplasser,
- stillinger for kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og til daglig leder av kirkelig fellesråd,
- drift av fellesråd og menighetsråd, herunder utgifter til administrasjon og kontorhold,
- lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring,
- kontorhold for prester.

Kirkelig fellesråd er arbeidsgiver og har ansvar for ansettelse av alle kirkelige ansatte med unntak av prester/prost, som er statsansatt v/Bispedømmerådet. Kirkelig fellesråd har ca. 7,45 årsverk er fellesråds- (kommunalt) finansiert, 1,80 årsverk statlig finansiert og til sammen 1,1 årsverk menighets finansiert (innsamlede midler). I tillegg er det ansatt en ungdomsarbeider i 100% stilling i UNG. Dette er et samarbeid med de andre menighetene i Lillesand og det gis ett tilskudd til denne stillingen fra Lillesand kommune.

Sykefraværet i 2018 var på 388 dager (330 dager kvinner og 40 dager menn). Det høye fraværet skyldes konflikt i staben.

Lillesand kirkelige fellesråd og kirkevergen har i 2018 brukt mye tid på å jobbe med økonomien. Kommunestyrets bevilgning av tilskudd til kirkelige formål er den vesentligste inntektskilden for fellesrådet. Driftstilskuddet fra Lillesand kommune til Lillesand kirkelige fellesråd var for 2018 kr. 6.369.000. 2018 ga et driftsunderskudd på kr. 58.959,-.

Årsberetning fra Lillesand kirkelig fellesråd følger som vedlegg til sak om årsberetning for 2018 -Lillesand kommune.

Tabell 70 Kostraoversikt kirke

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2015	2016	2017	2018	% 2017-2018	2018	2018
Netto driftsutgifter, kirke, i prosent av totale netto driftsutgifter. (prosent)	1,2	1,3	1,5	1,5	0,0 %	1,1	136,4 %
Netto driftsutgifter til funksjon 390,393 i prosent av samlede netto driftsutgifter (prosent)	1	1,2	1,4	1,3	-7,1 %	1	130,0 %
Medlem og tilhørige i Dnk i prosent av antall innbyggere (prosent)	72,7	71,4	70,7	69,6	-1,6 %	69,8	99,7 %
Døpte i prosent av antall fødte (prosent)	64,4	54,5	74,5	44,2	-40,7 %	51	86,7 %
Konfirmerte i prosent av 15-åringer (prosent)	69	64,3	54	59,8	10,7 %	56,2	106,4 %
Kirkelige gravferder i prosent av antall døde (prosent)	96	94,9	88,3	89,8	1,7 %	87,3	102,9 %
Medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke i prosent av antall innbyggere (prosent)	12	12,4	12,5	13,2	5,6 %	12,3	107,3 %
Brutto driftsutgifter til funksjon 390, 393 pr. innbygger i kroner (kr)	531	548	554	589	6,3 %	627	93,9 %
Lønnsutgifter til funksjon 390, 393 pr. innbygger (kr)	0	0	0	0	#DIV/0!	37	0,0 %

Ca. 70 % av befolkningen er medlem av Den norske kirke. Dette er på nivå med landet som helhet. Brutto driftsutgifter til funksjon 390, 393 pr. innbygger er på 589 kr mot 627 kr på landsbasis. Brutto driftsutgifter har økt med 6,3 % fra 2017.

3.5.1 FELLES SKOLE

Felles skole er en samlepost for oppgaver som ikke har direkte tilknytning til den enkelte skole, bl.a. kommunalsjef med rådgivere, kulturskolen (BLINK), PP-tjenesten, Langemyr, skoleskys m.m.

Sektoren har et overordnet ansvar for å drifte og utvikle "Lillesandsskolen" i tråd med nasjonale føringer og lokale prioriteringer. Sektorledelsen skal i samarbeid med skolene omsette målsettinger og prioriteringer til tiltak og handlinger. Videre har sektoren ansvar for oppfølging og koordinering av overordnet planlegging og ressursdisponering på området.

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Kvalitetsplan for barnehage og skole i Lillesand kommune 2016-2020 har to fokusområder:

- Sosial og emosjonell kompetanse
- Språk

Mot slutten av 2018 har språksatsingen fått en større plass, gjennom blant annet den nasjonale satsingen på språk, «Språkløyper». Lillesand kommune har blitt språkkommune og har fått midler til å utvikle språkarbeidet i barnehager og skoler.

Det arbeides mye med å bedre den tverrfaglige innsatsen (BTI) for elever som møter utfordringer i skolen. Det er utarbeidet et BTI-verktøy som skal bidra til bedre kommunikasjon og samhandling. Dette er gjort i tett dialog med HBS – Helsefremmende barnehager og skoler, som er en del av folkehelsearbeidet i kommunen for å bedre barn og unges psykiske helse og livskvalitet.

Desentralisert kompetanseutvikling (DEKOM)

Region Kristiansand har valgt å gå sammen om denne ordningen via oppvekstnettverket. Midlene er tilført regionen, og ansvaret for den praktiske gjennomføringen er lagt til utviklingsavdelingen i Kristiansand. Planen er at skolene i Lillesand vil komme inn i ordningen i 2020. Tema for kompetansehevingen vil ta utgangspunkt i kommunens og skolenes behov/prioriteringer og vår kvalitetsplan.

Videreutdanning

Kommunen har 14 lærere som deltar på videreutdanning skoleåret 2018/2019; 8 på vikarordningen, og 5 på stipendordningen.

Personal

Grunnskolen i Lillesand kommune har et stabilt personale. Den aldersmessige sammensetningen indikerer imidlertid at det har vært, og fortsatt vil bli behov for nye medarbeidere. Rekruttering er derfor viktig og kommunen må fremstå som en god skolekommune både for brukere og ansatte. Så langt har det vært god tilgang på godt kvalifiserte medarbeidere.

Økonomi

Skolesektoren samlet hadde et mindreforbruk i budsjettåret 2018 på ca. 1,9 mill. kr. Sektoren opplever et stort fokus på budsjett disiplin ute hos de enkelte skolene og tjenesteområdene.

Skole felles har et stort driftsmessig mindreforbruk på 1,77 mill. kr i 2018. Det er to hovedårsaker til dette resultatet. Lillesand kommune ble i løpet av 2018 en språkkommune, og fikk et tilskudd på 1,1 mill. kr. Arbeidet rundt dette prosjektet kom ikke skikkelig i gang i 2018, og disse midlene er satt på fond. Avsetningen synliggjøres ikke i tabellen under, men på regnskapsskjema 1A. Agder kollektivtrafikk (AKT) foretok en endring

av rutiner skoleskyss for elever med spesielle behov som ikke går på nærskolen. Endringen medførte en refusjon fra AKT på rundt 800 000 kr på slutten av året.

PP-tjenesten har et merforbruk i 2018. Tjenesten har stor pågang, og kjenner på et stort press for å levere gode tjenester. Dette er et ressurskrevende og viktig arbeid som er i tråd med kommunens målsetning om tidlig innsats.

Kommunens 5 grunnskoler har et samlet merforbruk på rundt 1,16 mill. kr. Det er store variasjoner mellom skolene. De økonomiske rammene til den enkelte skolen blir fordelt gjennom en fordelingsmodell. Denne modellen er under kontinuerlig utvikling for å fange opp utilsiktede skjevheter og nye krav. Spesielt har det vært problematisk å fange opp utfordringene ved Høvåg skole, en skole med lavt elevtall pr. trinn samt kommunens eneste 1 -10 skole. Generelt er det et stort press på skolene; fast lærernorm og større behov for tilrettelagt undervisning.

Opptrappingen av lærernormen i 2019 vil øke det økonomiske presset på skolene ytterligere. En bekymring for enkelte skoler er effekten av nedleggelse av SANA. Elever knyttet til SANA har i alle år generert et tilskudd for tilrettelagt undervisning til disse elevene. I 2018 mottok vi totalt 2,96 mill. kr. Bortfallet av denne inntekten i tiden fremover vil medføre store utfordringer for enkelt skolars økonomi.

Enhet for voksenopplæring har et mindreforbruk på 1,3 mill. kr som skyldes en kombinasjon av tilskudd og lønn. Voksenopplæringen får tildelt midler etter hvor mange deltakere skolen har. Dette gjør fremtiden mindre forutsigbar enn for andre skoler.

Tabell 71 Sektor for skole og barnehage - skole og PPT

Ansvar 2	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Avvik	Oppr. budsjett 2018	Regnskap 2017
50 - Felles skole	22 757 692	24 525 062	-1 767 370	26 587 702	23 472 157
Utgifter	34 328 836	35 149 280	-820 444	32 051 240	30 840 152
Inntekter	-11 571 144	-10 624 218	-946 926	-5 463 538	-7 367 995
51 - Høvåg skole	22 753 310	21 490 640	1 262 670	20 709 629	22 054 095
Utgifter	26 309 997	24 387 388	1 922 609	23 376 377	25 489 537
Inntekter	-3 556 687	-2 896 748	-659 939	-2 666 748	-3 435 442
52 - Borkedalen skole	30 923 934	30 973 902	-49 968	30 379 577	26 859 029
Utgifter	37 766 229	37 757 402	8 827	36 943 077	32 715 552
Inntekter	-6 842 295	-6 783 500	-58 795	-6 563 500	-5 856 523
53 - Brentemoen skole	13 441 142	13 728 559	-287 418	13 267 666	13 230 062
Utgifter	17 217 559	16 826 045	391 514	16 285 152	17 031 090
Inntekter	-3 776 418	-3 097 486	-678 932	-3 017 486	-3 801 028
54 - Tingsaker skole	24 606 234	24 507 706	98 528	23 844 449	22 175 937
Utgifter	29 982 279	29 987 834	-5 555	29 206 227	28 512 472
Inntekter	-5 376 046	-5 480 128	104 082	-5 361 778	-6 336 535
55 - Lillesand ungdomsskole	28 948 292	28 808 619	139 673	27 305 491	27 336 945
Utgifter	33 266 455	33 527 943	-261 488	31 552 815	32 233 824
Inntekter	-4 318 163	-4 719 324	401 161	-4 247 324	-4 896 879
56 - LVO - Voksenopplæringen	4 035 339	5 351 803	-1 316 464	5 142 734	2 848 496
Utgifter	9 821 511	12 154 565	-2 333 054	11 945 496	10 876 252
Inntekter	-5 786 172	-6 802 762	1 016 590	-6 802 762	-8 027 756
Sum rammeområde 5	147 465 941	149 386 291	-1 920 350	147 237 248	137 976 721
Utgifter	188 692 866	189 790 457	-1 097 591	181 360 384	177 698 879
Inntekter	-41 226 925	-40 404 166	-822 759	-34 123 136	-39 722 158

Tabell 72 Netto driftsutgifter pr funksjon grunnskole

Beløp i 1000 kr.	2017	2018	Endring
202 Grunnskole	130 138	139 078	6,9 %
213 Voksenopplæring	3 071	4 271	39,1 %
215 Skolefritidstilbud	200	417	108,5 %
222 Skolelokaler	22 669	22 476	-0,9 %
223 Skoleskyss	3 261	2 534	-22,3 %

Tabell 73 KOSTRA-analyse grunnskole

	Lillesand				Endring	Landet	Andel av landet
	2015	2016	2017	2018			
Årstimer til særskilt norskopplæring per elev med særskilt norskopplæring (antall)	44,7	58,9	37,1	5,8	-84,4 %	24,3	23,9 %
Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning (antall)	93,6	90	105,8	86	-18,7 %	136,1	63,2 %
Elever i kommunale og private grunnskoler som får særskilt norskopplæring (prosent) ¹	1,9	1,4	2,9	1,7	-41,4 %	6,7	25,4 %
Elever i kommunale og private grunnskoler som får spesialundervisning (prosent)	6	6,4	6,3	8	27,0 %	7,8	102,6 %
Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i lesing 8.trinn (prosent)	65,9	76,2	70,1	72,2	3,0 %	74,1	97,4 %
Elever på mestringsnivå 3-5, nasjonale prøver i regning 8.trinn (prosent)	67,4	73,3	60,6	68,2	12,5 %	70,4	96,9 %
Gruppestørrelse 2 (antall)	16,7	15,5	16,4	16	-2,4 %	16,3	98,2 %
Gjennomsnittlig grunnskolepoeng (antall)	42,2	41	42,1	41,7	-1,0 %	41,8	99,8 %
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), i prosent av samlede netto driftsutgifter (prosent)	26,3	30,9	37,3	34,8	-6,7 %	22,5	154,7 %
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år (kr.)	102 091	103 171	105 800	108 155	2,2 %	112 891	95,8 %

Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), pr. innbygger, økte med 2,2 % fra 2017 til 2018. Netto driftsutgifter til denne sektoren pr. innbygger er 4 % mindre enn landsgjennomsnittet. Netto driftsutgifter til grunnskole (202), pr innbygger 6-15 år, økte med 2,4 % og ligger kun 3 % over landsgjennomsnittet.

Lillesand har nå en større andel elever som får spesialundervisning enn landsgjennomsnittet, men har færre timer pr. elev med spesialundervisning. Gjennomsnittlig grunnskolepoeng fra 10. trinn er på nivå med landsgjennomsnittet.

Tabell 74 Elever i kommunale grunnskoler (kilde: Skoleporten)

	2016-17	2017-18	2018-19	Endring
Antall elever 1. årstrinn	145	169	149	-13,42 %
Antall elever 2. årstrinn	151	147	167	11,98 %
Antall elever 3. årstrinn	155	156	152	-2,63 %
Antall elever 4. årstrinn	143	161	154	-4,55 %
Antall elever 5. årstrinn	155	147	160	8,13 %
Antall elever 6. årstrinn	116	163	151	-7,95 %
Antall elever 7. årstrinn	125	122	162	24,69 %
Antall elever 8. årstrinn	108	131	134	2,24 %
Antall elever 9. årstrinn	127	112	126	11,11 %
Antall elever 10. årstrinn	124	132	112	-17,86 %
Sum	1 349	1 440	1467	1,84 %

Tallene inkluderer ikke private skoler. Montessoriskolen på Justøya har i 2018-2019 41 elever mot 49 i 2017-2018.

3.5.2 PEDAGOGISK PSYKOLOGISK TJENESTE

Hver kommune skal ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), jf. § 5-6 i opplæringsloven. Avdeling for pedagogisk psykologisk tjeneste er lokalisert på rådhuset.

Mål for tjenesten:

PP-tjenesten skal levere tjenester og hjelp i henhold til opplæringsloven og barnehageloven, samt i henhold til kommunale føringer, vedtak og satsinger. PP-tjenesten skal være tilgjengelig for skole, barnehage og øvrige instanser i kommunen, og eksterne instanser som spesialisthelsetjenesten og Statped.

PPT har:

- 5 – 100 % fagstillinger som PP-rådgivere
- 1 - 100 % stilling som leder/fagleder/PP-rådgiver
- 1 – 30 % merkantil

Opplæringsloven

Retten til spesialundervisning er regulert i opplæringsloven § 5-1. Elever som ikke har, eller som ikke kan få, tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet og god tilpasset opplæring, har rett til spesialundervisning.

PP-tjenestens 2 hovedoppgaver i henhold til opplæringsloven:

1. «Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal sørge for at det blir utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det. Departementet kan gi forskrifter om dei andre oppgåvene til tenesta».
2. «Tenesta skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å leggje opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov».

Målgruppe: Skolebarn 6-16 år og voksne elever i voksenopplæringen

Barnehageloven

Retten til spesialpedagogisk hjelp er regulert i barnehageloven § 19 a. Vilkåret for at barnet har rett til spesialpedagogisk hjelp er at barnet har et særlig behov for slik hjelp. Særlig behov innebærer at barnets behov må være mer omfattende enn det behovet barn på samme alder vanligvis har.

Rettigheten er uavhengig om barnet går i barnehage eller ikke. Formålet med spesialpedagogisk hjelp er gi barnet tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter

PP-tjenestens 2 hovedoppgaver i henhold til barnehageloven:

1. Den pedagogisk-psykologiske tjeneste skal utarbeide en sakkyndig vurdering om barnets behov for spesialpedagogisk hjelp, § 19 d.
2. Tjenesten skal bistå barnehagene i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling, § 19 c, dvs. systemrettet arbeid.

Systemrettet arbeid skal ha forebyggende effekt og styrke det ordinære allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen slik at den blir bedre i stand til å møte ethvert barn ut ifra dets forutsetninger. Dette gjelder alle barnehagene i Lillesand, uavhengig av om den aktuelle barnehagen har barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp, så lenge det er barn som har behov for hjelp og støtte.

Målgruppe: barn 0-6 år

Opgaver i henhold til mandatene

PP-tjenesten på individnivå:

- utreder i forhold til barnets vansker/utfordringer og i forhold til barnets behov for opplæring. Ut fra utredningen gir tjenesten rådgivning og veiledning om barnets behov for opplæringen til foresatte, barnehage og skole, eventuelt andre instanser.
- vurderer behov for videre henvisning.
- utarbeider sakkyndig vurdering om barnets behov for et godt opplæringstilbud.

PP-tjenesten på systemnivå:

- har observert lærings- og klassemiljø og gitt rådgivning og veiledning til personale i barnehage og skole, og også foresatte.
- har deltatt aktivt i skolenes og barnehagenes ressursteam

- har økt tilgjengeligheten ute på skolene. Hver skole har en fast kontaktperson i PPT som hver måned er en halv til hel dag tilgjengelig ute på skolen i forhold til skolens behov. Behovet må være i henhold til en systemisk tenkning. På disse systemiske dagene jobber vi i forkant og forebyggende og dette hindrer henviste systemsaker. Vi observerer, veileder m.m. En skole har hatt 2 kontaktpersoner ca. 1-2 g. pr måned.
- I større systemsaker har vi 2-4 fagpersoner i saken.
- har arrangert nettverkssamlinger 3 g. årlig for skolenes spesialpedagogiske koordinatorene for kompetanseøkning for spes.ped.koord. og deres skoler.
- har også arrangert kurs for spes.ped.koord. (Logostiltakskurs) og Tiltaksseminar om barn med FASD (Føtal Alkohol Spektrum Vansker) for skole-/barnehagepersonale samt for kommunens instanser.
- samarbeider med Spesialpedagogisk team (SPT) og med Beredskapsteam mot mobbing
- deltar i BTI, HBS, Inkluderende læringsmiljø, Språkstrategi.
- deltar i samarbeide (kurs, nettverkssamlinger) med Aust-Agder PP-tjenester, Fylkesmann og Statped. Likeså i samarbeid med ABUP, HABU og statlige kompetansesentre.
- Leder/fagleder deltar i Lederforum for Aust-Agder PP-tjenester.
- Leder/fagleder startet i 2018 på en etterutdanning for PP-ledere i Aust- og Vest-Agder.
- PP-rådgivere har deltatt på kurs for kompetanseheving

I desember 2018 startet PP-tjenesten opplæring i og overgang til nytt fagsystem; Visma Flyt PPT.

Noen av PP-tjenestens styrker

1. På individnivå utreder vi med fokus på gode tiltak som inkluderer barnet/ eleven i barnegruppen/ klasserommet.
2. Har bidratt til lav prosent for spesialundervisning. I kraft av økt samarbeid, tilgjengelighet og dialog ute på skolene har PP-tjenesten vært en bidragsyter til at flere barn mottar god tilpasset opplæring.
3. Skoler og barnehager melder at de opplever et felles fokus med PP-tjenesten omkring tilpasset opplæring.
4. Et svært godt samarbeid med skolene, barnehagene og med skolens spes.ped.koord.
5. Hver skole og barnehage har egen kontaktperson i PPT; som har gitt et nært samarbeid i forhold til tilpasset opplæring.
6. Fokuset på systemisk arbeid er økt ytterligere gjennom 2018, og vi arbeider godt med fokus på læringsmiljø.
7. Hvert år (januar/februar) har vi møter med skolens rektor og spes.ped.koord. i forhold til gjennomgang av elever med enkeltvedtak og deres behov for tilpasning det neste skoleår. På disse møtene får vi kartlagt og planlagt spesialundervisningen og hvilket behov for tilpasset opplæring eleven vil trenge.

Tjenestens utfordringer

1. PP-tjenesten er en liten avdeling og er derfor sårbar ved sykdom og vikariater. I 2018 har tjenesten hatt lite sykefravær, men har hatt 3 nyansettelser; bl.a. en ny stilling tildelt tjenesten pr. 1. januar 2018. 2018 har derfor vært krevende i forhold til nyansatt/vikar og påfølgende behov for opplæring i tjenestens arbeide og oppgaver.
2. PP-tjenestens beliggenhet gir utfordringer i forhold til et godt sømløst tverrfaglig samarbeid. Vi ser fortsatt et behov for å være samlokalisert med tjenester som barneverntjenesten, helsestasjonen, familiesenteret og kommunepsykologen.

Saksmengde

PP-tjenesten har fortsatt omkring 270-300 individuelle aktive saker. Dette er saker om behov for vurdering av sakkyndig vurdering for spesialundervisning eller spesialpedagogisk hjelp.

Antall aktive individualsaker pr.01.01.19: 253

Fra 01.01.18 til 31.12.18: 154 nye henvisninger.

3.5.2 KULTURSKOLEN I BIRKENES OG LILLESAND

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Det er ca. 440 barn og unge som årlig mottar ett eller flere av 26 tilbud fra kulturskolen.

I 2018 var det ca. 217 elever i individuell- og gruppeundervisning; hvorav 118 elever i Lillesand og 99 elever i Birkenes. I tillegg har kulturskolen samarbeidstilbud med barnehage, skole/klassekorps og 4 korps (disse er uten direkte egenandel til kulturskolen). Ca. 230 barn og unge mottar ett samarbeidstilbud hvert år.

I 2018 var ventelisten på ca. 130 elever; hvorav 95 i Lillesand og 35 i Birkenes.

Kulturskolen har størst økning av elever på dansetilbudet. Fra høsten ble det startet 6 dansegrupper; 3 i hver kommune. Det er ca. 50/50 fordeling mellom kommunene i antall danseelever i motsetning til tidligere med fordeling 30/70.

Våren 2018 endret kulturskolen navn til «BLINK», som står for Birkenes og Lillesand Interkommunale Kulturskole. Blink fikk også ny hjemmeside: www.blink-kulturskole.no og ny logo. Blink har fokus på videre arbeid med den nye rammeplanen. Rammeplanen gir kulturskolen bl.a. utfordringer ang. fagutvikling, kvalitetssikring og samarbeid med andre kulturskoler.

Våren 2018 ble det utarbeidet en grundig evaluering av driften i BLINK. Evalueringen ble løftet politisk og resulterte i flere politiske vedtak for videre arbeid med innhold og utvikling av kulturskolen, samt et tettere samarbeid mellom Birkenes og Lillesand. Blink kulturskole mangler nok funksjonelle undervisningslokaler både i Lillesand og Birkenes. Dette vanskeliggjør god undervisning, godt arbeidsmiljø og utvikling av nye fag i kulturskolen.

Personal

Kulturskolen sliter med mange små stillinger. Med 5,2 årsverk fordelt på 21 ansatte og for lite ressurser til ledelse og merkantile oppgaver så er utfordringene altfor mange.

Små stillinger på flere arbeidsplasser, gjør arbeidssituasjonen tung for mange kulturskoleansatte. Høsten 2018 startet med flere langtidssykemeldte og flere oppsigelser. Oppsigelsene var alle på grunn av tilbud om større stilling andre steder.

Kulturskolen har økt fokus på arbeidsmiljø, har gjennomført kurs i «Trygge Voksne» og jobber for å oppdatere og bytte ut gammelt utstyr for å lette noe på situasjonen.

Økonomi

Kulturskolen holdt seg innenfor budsjett til tross for større utgifter til reparasjon/vedlikehold av instrumenter og gammelt utstyr. Dette klarte vi bl.a. på grunn av forsiktig bruk av vikarer.

Tabell 75 Kulturskolen

	2017	2018		Regnskap 2018	Budsjett 2018
Bemanning	5,2	5,2	Lønn og sosiale utgifter	3 895	3 723
Sykefravær			Driftskostnader	463	312
1-16 dager	0,1 %	0,0 %	Inntekter	-3 456	-3 072
17 dager+	0,4 %	13,4 %	Mindreforbruk	-62	

3.5.3 HØVÅG SKOLE

Måloppnåelse og utførte oppgaver

I tillegg til normal drift har enheten dette året hatt fokus på sosial og emosjonell kompetanse (og den felles utarbeidede planen), klasseledelse og kollegaobservasjon. Enheten har også startet opp arbeidet med språkdelen i kvalitetsplanen, og gjennom dette opprettet 3 funksjoner som ressurspersoner i arbeidet.

Enheten er partnerskole med Universitetet i Agder, og har gjennom året hatt svært mange studentpartier innom. Stadig flere av pedagogene tar utdanning innen veiledning. Nå har halvparten av pedagogene veiledningspedagogikk.

Skolen har søkt på å få bli Lærerutdanningskole («Syklus 2 skole»), som vil si at skolen i fremtiden får studenter som er inne i sitt 4. og 5. studieår, med mulighet for en årlig skoleovertakelse.

Enheten har fortsatt hatt behov for å finne alternative opplæringsarenaer for noen av elevene og har gjennom 2018 hatt tett samarbeid med et privat drevet opplæringssted. Noe som har vært svært vellykket for de som er tilknyttet dette.

Enheten får gjennomsnittlige resultater på nasjonale prøver. Etter en satsning på å ansette pedagoger med engelsk er det gledelig å se at resultatene i engelsk begynner å bli bedre. Elevene som gikk ut av grunnskolen i 2018 fikk gode eksamensresultater.

Personal

Ved oppstart nytt skoleår i august hadde vi 3 nyansatte, da flere ansatte byttet arbeidssted. Enheten har gjennom høsten ansatt 3 nye fagarbeidere i deltidsstillinger. Nåværende rektor fikk ny jobb i desember. Oppstart på nytt arbeidssted blir 01.04.19. Ny rektor er planlagt ansatt fra 01.08.19.

Generelt

Enheten har arbeidet godt med de ulike fokusområdene som ligger på kommunenivå og på skolenivå. Gjennom deltagelse i ulike prosjekter har enheten gjennom året forbedret sine rutiner og ordninger. Det aktive samarbeidet med de andre enhetene i sektoren har vært godt og tett, noe som gjør at sektoren oppleves som mer og mer samlet, og at det er bred enighet om kursen som er satt gjennom kvalitetsplanen. Det ligger i planene at dette samarbeidet fortsetter også kommende skoleår.

3.5.4 BORKEDALEN SKOLE

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Borkedalen skole arbeidet i 2018 videre med hovedmålsettingene i Kvalitetsplan for barnehage og skole. Borkedalen skole evaluerer kontinuerlig via nasjonale målinger og sikrer egne vurderinger for resultatoppnåelse. I det videre skisserer vi hovedpunkter i dette arbeidet.

Personal

Skolen har fortsatt betydelig vekst i elevtallet; fra oktober 2017 til oktober 2018 økte elevtallet med 13 elever til 421, etter å ha økt med 44 elever i tilsvarende periode året før. Dette har også ført til betydelig økning i bemanning. I august 2017 startet vi med 31 lærere, 13 miljøarbeidere, 2 læringer og 1 assistent i praksisplass. I august 2018 var tallet steget til 38 lærere, 18 miljøarbeidere, 1 lærling og 1 assistent i praksisplass.

Rektor sluttet i september 2018.

Kompetanseutvikling

I samarbeid med Universitetet i Agder hadde Borkedalen skoleovertakelse i uke 7. Dette ga mulighet til kompetanseutvikling for pedagogisk personale. Vi deltok på seminar der temaet var bedre forståelse av personlighetstyper, som utgangspunkt for videreutvikling av samarbeid.

På de to planleggingsdagene i oktober deltok personalet på seminar med bakgrunn i opplæringslovens § 9-a. om elevens rett til trygt og godt skolemiljø. Seminaret ble arrangert av Verge Opplæring og det var særlig fokus på juridisk grunnlag og profesjonell håndtering ved krevende atferd.

Arealer og utbygging

Med bakgrunn i elevveksten, har skolen hatt utfordringer knyttet til romkapasitet. Det var derfor nødvendig med ny brakkerigg både fra skolestart i august 2017 og høsten 2018. Den ene inneholder to klasserom med tilhørende grupperom, og den andre inneholder 5 kontorer/grupperom og 2 møterom. Med bakgrunn i vedtaket om ny 2-parallellskole i sentrum, vil elevtall og klassesall etter hvert gå noe ned, men så langt vi vet så er det usikkert når den nye skolen vil stå ferdig. Uavhengig av dette, ser skolen fram til å få ny gymsal, i henhold til bystyrevedtaket i desember. Dette er viktig både fordi skolens nåværende gymsal ikke har tilstrekkelig kapasitet til å dekke gymundervisningen på alle trinn. En del av gymundervisningen skjer ute hele året. Gymsalen er dessuten nedslitt, og den er heller ikke dimensjonert til å fungere som samlingslokale for hele skolen etter dagens regler.

I samarbeid med kommuneledelsen og Trygg Trafikk, er skolen i gang med et arbeid knyttet til trafikkforholdene på skolens område. Særlig gjelder dette tilrettelegging for varelevering og søppeltømming, deriblant bytting av søppelcontainere, og dessuten nødvendig kjøring for håndverkere og vaktmestertjenester. Det er viktig å ha dette med i betraktninger og planleggingsarbeid for framtidig utbyggings- og renoveringsarbeid.

3.5.5 BRENTEMOEN SKOLE

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Skolen arbeider kontinuerlig og systematisk med tiltak for å utvikle elevenes faglige og sosiale ferdigheter. Skolen har i tråd med kommunens kvalitetsplan fortsatt arbeidet med å utvikle kompetansen og praksisen innenfor områdene sosial og emosjonell kompetanse. Høsten 2018 startet skolen arbeidet med språkdelen i kvalitetsplanen.

Skolen har gjennomført elevundersøkelsen for alle elever på 5.-7. trinn. Hovedinntrykket er at elevene på Brentemoen trives og at de opplever støtte og hjelp fra lærerne. Det kan se ut som om skolen har en utfordring når det gjelder hvor motiverte elevene er for å lære. Resultatene fra undersøkelsen blir gjennomgått både i elevråd og FAU og er viktige i skolens utviklingsarbeid.

Personal

Personalet på Brentemoen er svært stabilt; 25 ansatte. Det er bare noen små endringer til og fra knyttet til foreldrepermisjon og videreutdanning. I tillegg til fast ansatte, har skolen flere personer på ulike tiltak. Disse gjør en god og viktig jobb, og får med seg gode erfaringer fra Brentemoen skole.

Høsten 2018 ble det tilsatt 75 % lærer og 80 % fagarbeider i midlertidige stillinger for å styrke arbeidet med opplæringen i norsk som andrespråk. I løpet av desember sluttet 15 elever som følge av nedleggelsen av Sana Lillesand asylmottak med konsekvens at disse stillingene måtte avsluttes.

21. desember var siste arbeidsdag for rektor. Ny rektor ble tilsatt i desember og tiltrer 1. april 2019.

3.5.6 TINGSAKER SKOLE

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Hovedmålet for skolen er at elevene skal oppleve trivsel og læring hver dag. Elevundersøkelsene viser jevnt gode resultater når det gjelder læringsmiljø, trivsel og mobbing/krenkelses over flere år. Dette skyldes hovedsakelig høyt fokus og vedvarende arbeid fra alle ansatte. Faglige resultater fra 1.-4. klasse har hatt en vedvarende økning de siste fire årene slik at vi nå er omtrent på nasjonalt nivå. Tidlig innsats med god bemanning 1.-4. klasse vil derfor bli videreført. De faglige resultatene etter 5.- 7. klasse har over år vært gode og omtrent på nasjonalt nivå.

Tingsaker skole har vært i stor vekst. I løpet av de 6 siste årene har elevtallet økt fra rundt 200 til 328 elever. Skolen var sommeren 2014 ferdig utbygd for å ta imot 14 klasser og 120 barn på SFO. SFO ble allerede året etter fylt opp fordi veksten kom først på de laveste klassetrinnene. Høsten 2018 økte vi fra 13 til 14 klasser og alle klasserom er nå i bruk. Det er derfor forventet at elevtallsveksten framover vil bli mye mindre. Kapasiteten til gymsalen er overskredet, og vi ser fram til at den planlagte gymsalen skal stå klar i 2020.

Personal

Skolebudsjettene blir styrt av budsjettfordelingsmodellen mellom skolene. Elevtall danner hovedgrunnet for fordelingen. Dette har medført at skolen de siste årene har vært i stand til å tilsette nye medarbeidere i takt med elevtallsveksten og økningen i antall klasser.

3.5.7 LILLESAND UNGDOMSSKOLE

Måloppnåelse og utførte oppgaver:

Skolen jobber systematisk med inkluderende læringsmiljø og timeantallet som gis til spesialundervisning er lavt. Skolen kan vise til gode sluttresultater jevnfør grunnskolepoeng, men vil påpeke dårlige sluttvurderinger i faget engelsk over flere år.

Resultatet fra nasjonale prøver viser at skolen løfter elevene innenfor lesing og regning fra 8. til 9. trinn. Skolen satser på å øke elevenes sosiale og emosjonelle kompetanse og har laget en plan for dette som vi arbeider systematisk med. Skolen arbeider også med å øke elevenes digitale kompetanse. Lillesand ungdomsskole er med i et faglig samarbeid med Møglestu videregående skole.

Elevtallet pr 31.12.18. Er 312 elever.

Lillesand ungdomsskole er med i EU sitt Erasmus+ prosjekt. Skolen er også praksisskole og samarbeider med Universitetet i Agder. Lillesand ungdomsskole hadde skoleovertagelse av studenter ved Universitetet i Agder i uke 46.

Personal:

Lillesand ungdomsskole har et personale på 47 personer, som i hovedsak består av lærere, miljøterapeuter og miljøarbeidere. Fire lærere har reduserte stillinger som følge av videreutdanning i fagene norsk, mat og helse, og digitalisering. I tillegg tar én lærer videreutdanning i norsk med stipendordning. Skolen har også en lærling i barne- og ungdomsarbeid.

3.5.8 ENHET FOR VOKSENOPPLÆRING

Måloppnåelse og utførte oppgaver:

Dette året har den største utfordringen for Enhet for voksenopplæring vært nedgang i antall deltakere. Asylsøkere og innvandring til Lillesand kommune har i likhet med resten av Norge sunket. I 01.01.2018 hadde voksenopplæringen 96 deltakere, mens 31.12 var status 71 deltakere. I tillegg har det vært 12 elever ved Smedmyra dagsenter gjennom hele året. Dette har ført til mindre inntekter og færre deltakere i skolens klasser og grupper. Voksenopplæringen har likevel valgt å beholde antall klasser og grupper likt med årene før, på grunn av deltakernes store sprik i skolegang og norskkunnskaper.

Voksenopplæringen hadde 23 deltakere opp til eksamen for grunnskolen i mai/ juni. De var oppe i naturfag og matematikk skriftlig, og engelsk og samfunnsfag muntlig. Resultatene er de beste skolen har oppnådd på flere år.

Voksenopplæringen har dette året hatt tilsyn fra fylkesmannen; vi fikk noen få merknader som ble lukket 01.11.

Voksenopplæringen har denne høsten gjennomført flere endringer. Skolen har skrevet samarbeidsavtale med NAV/ Flyktningetjenesten, laget kartleggingsrutiner for nye deltakere, endret på språkpraksis og laget organisasjonsplan for norskavdelingen. Voksenopplæringen ønsker også i fremtiden å være i endring for å møte våre deltakeres behov på en best mulig måte

Personal:

Skolen har et stabilt og dedikert personale som arbeider hardt; 12 lærere som til sammen utgjør 9,8 årsverk. I tillegg er det rådgiver og rektor i fulle stillinger. Voksenopplæringen har også en prosjektmedarbeider i 50 % stilling tilknyttet HBS, men med kontor plass på voksenopplæringen.

Rektor sluttet 01.10.2018, og det er en konstituert rektor til ny blir ansatt.

Sykefraværet er svært lavt, kun 1,4 %. Det er høy trivsel og god arbeidsmoral.

3.6 SEKTOR FOR SKOLE OG BARNEHAGE - BARNEHAGE

3.6.1 BARNEHAGE FELLES

Felles barnehage er en samlepost for oppgaver som ikke har direkte tilknytning til den enkelte barnehage, bl.a. kommunalsjef med rådgivere, SPT, PP-tjenesten, tilskudd og refusjoner til private barnehager m.m.

Sektoren har et overordnet ansvar for å drifte og utvikle barnehagene i tråd med nasjonale føringer og lokale prioriteringer. Sektorledelsen skal i samarbeid med barnehagene omsette målsettinger og prioriteringer til tiltak og handlinger. Videre har sektoren ansvar for oppfølging og koordinering av overordnet planlegging og ressursdisponering på området.

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Kvalitetsplan for barnehage og skole i Lillesand kommune 2016-2020 har to fokusområder:

- Sosial og emosjonell kompetanse
- Språk

Mot slutten av 2018 har språksatsingen fått en større plass, gjennom blant annet den nasjonale satsingen på språk, Språkløyper. Lillesand kommune har blitt språkkommune og har fått midler til å utvikle språkarbeidet i barnehager og skoler.

Det jobbes mye med å bedre den tverrfaglige innsatsen (BTI) for barn som opplever utfordringer i hverdagen. Det er utarbeidet et BTI-verktøy som skal bidra til bedre kommunikasjon og samhandling. Dette er gjort i tett dialog med HBS – Helsefremmende barnehager og skoler, som er en del av folkehelsearbeidet i kommunen for å bedre barn og unges psykiske helse og livskvalitet.

Økonomi

Sektoren har et merforbruk på 4,7 mill. kr. i 2018. Avviket skyldes i all hovedsak kostnader knyttet til spesialpedagogiske tjenester til barnehagene. Utviklingen innenfor denne tjenesten er i tråd med målet om tidlig innsats, og viser seg å være svært kostnadskrevende. 2018 økte grensen for å få reduksjon i foreldrebetalingen, denne økningen har resultert i betydelige høyere inntektstap enn budsjettet.

Økonomien ute på de enkelte kommunale barnehagene er under stadig press; regnskapet viser et samlet merforbruk på 660 000 kr. Det er noe variasjon mellom de enkelte barnehagene. Reduserte inntekter fra foreldrebetaling utgjorde i 2018 ca. 540 000 kr i forhold til budsjett. Reduksjonen er relatert til den økte grensen for rett til reduksjon i foreldrebetalingen samt søskenmoderasjon. Avvik på nettolønnskostnader er det også på enkelte av de kommunale barnehagene; sykefraværet samt behov for ekstrahjelp er en medvirkende årsak til avvikene.

Tabell 76 Netto driftsutgifter pr funksjon barnehage

Beløp i 1000 kr.	2017	2018	Endring
201 Barnehage	88 304	92 263	4,5 %
211 Styrket tilbud til førskolebarn	9 944	12 662	27,3 %
221 Førskolelokaler og skyss	4 111	4 224	2,7 %

Det har vært en betydelig økning i netto driftsutgifter til funksjon 211 Styrket tilbud til førskolebarn med 27 % fra 2017.

Tabell 77 Sektor skole og barnehage - Barnehage

	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Avvik	Budsjett 2018	Regnskap 2017
60 - Barnehage felles	72 300 809	68 235 821	4 064 988	66 061 238	66 826 683
Utgifter	75 496 053	70 588 628	4 907 425	68 282 575	69 751 515
Inntekter	-3 195 244	-2 352 807	-842 437	-2 221 337	-2 924 833
61 - Framsyn barnehage	7 552 463	8 069 979	-517 516	7 905 243	7 458 278
Utgifter	11 149 814	11 223 969	-74 155	11 059 233	9 699 004
Inntekter	-3 597 351	-3 153 990	-443 361	-3 153 990	-2 240 727
62 - Prestholt barnehage	6 912 912	6 701 102	211 810	6 568 061	6 563 073
Utgifter	9 605 986	8 969 113	636 873	8 836 072	8 923 481
Inntekter	-2 693 073	-2 268 011	-425 062	-2 268 011	-2 360 409
63 - Borketun barnehage	7 924 453	7 276 785	647 668	7 131 497	7 173 058
Utgifter	10 671 992	9 723 221	948 771	9 577 933	9 759 613
Inntekter	-2 747 540	-2 446 436	-301 104	-2 446 436	-2 586 555
64 - Blåbæråsen barnehage	9 688 503	9 369 938	318 565	9 198 047	9 623 508
Utgifter	13 409 706	12 303 411	1 106 295	12 131 520	13 402 206
Inntekter	-3 721 202	-2 933 473	-787 729	-2 933 473	-3 778 698
65 - Fagertun barnehage	11 738	11 738	0	0	11 738
Utgifter	11 738	11 738	0	0	11 738
Sum rammeområde 6	104 390 879	99 665 363	4 725 516	96 864 086	97 656 335
Utgifter	120 345 289	112 820 080	7 525 209	109 887 333	111 547 557
Inntekter	-15 954 410	-13 154 717	-2 799 693	-13 023 247	-13 891 222

Tabell 78 KOSTRA-analyse barnehage

Nøkkeltall	Lillesand				Endring	Landet	Andel landet
	2015	2016	2017	2018	2017-18	2018	2018
Andel barn 1-2 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-2 år (prosent)	77,9	78,7	78,8	86,6	9,9 %	83,5	103,7 %
Andel barn 1-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-5 år (prosent)	88,4	88,3	89,1	93,4	4,8 %	91,8	101,7 %
Andel barn 3-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 3-5 år (prosent)	94,3	94	95,7	97,3	1,7 %	97,1	100,2 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage (antall)	41,4	39,8	39,9	39,2	-1,8 %	50	78,4 %
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i barnehage, alle barnehager (antall)	6,4	6,3	5,9	5,8	-1,7 %	5,8	100,0 %
Andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning (prosent)	..	39,3	42,3	42,3	0,0 %	39,8	106,3 %
Andel barn, eksklusive minoritetsspråklige, som får ekstra ressurser, i forhold til alle barn i kommunale barnehager (prosent)	4,2	3,9	4,1	0	-100,0 %	0	
Korrigerte brutto driftsutgifter til barnehager (f201, f211, f221) per korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager (kr.)	59	67	70	74	5,7 %	70	105,7 %
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år (prosent)	60,8	75	86,2	102,5	18,9 %	85,3	120,2 %
Netto driftsutgifter barnehager i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (prosent)	17,6	21	24,4	23,1	-5,3 %	14,4	160,4 %
Netto driftsutgifter barnehager, per innbygger 1-5 år (kr.)	131 733	138 001	148 994	167 150	12,2 %	154 068	108,5 %
Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager (kr.)	47	52	55	58	5,5 %	55	105,5 %

Netto driftsutgifter pr. innbygger 1-5 år i kroner; barnehager ligger 8 % over landsgjennomsnittet og økte med 12 % fra 2017 til 2018. Det har vært en økning i andel barn med barnehageplass fra 2017 til 2018. Lillesand har nå høyere andel barn med barnehageplass enn landet totalt. Lillesand har 39 % andel barn i kommunale barnehager mens landsgjennomsnittet har 50 %. Kommunen har en større andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning enn landsgjennomsnittet. Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år er 20 % større i Lillesand enn landsgjennomsnittet.

Tabell 79 Antall barn pr alder barnehage i 2018

Barnehage	Eierform	0 år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	Sum
Avigo AS Avd Barnehage	Privat		9	11	13	13	11	57
Bergstø barnehage Sa	Privat		3	6	8	7	8	32
Blåbæråsen barnehage	Kommunal	0	7	17	16	18	19	77
Borketun barnehage	Kommunal		12	12	14	12	10	60
Framsyn barnehage	Kommunal	3	6	10	11	11	9	50
Furulunden Familiebarnehage Ans	Privat		3	2	4		5	14
Høvåg barnehage	Privat		3	2	3	4	4	16
Læringsverkstedet barnehage Avd Kaldvell	Privat	1	9	15	16	11	13	65
Møglestu Fus barnehage AS	Privat	2	14	20	16	17	19	88
Prestholt barnehage	Kommunal		6	8	11	12	18	55
Tripp-Trapp-Tresko AS	Privat		3	4	6	2	6	21
Veslekollen Gårdsbarnehage	Privat	1	2	7	6	6	7	29
Villa Snøringsmoen barnehage	Privat		7	8	11	13	15	54
Lillesand kommunale	Kommunal	3	31	47	52	53	56	242
Lillesand private	Privat	4	53	75	83	73	88	376
Sum	Alle	7	84	122	135	126	144	618

Tabell 80 Utvikling i antall barn

Barnehage	Eierform	2014	2015	2016	2017	2018
Avigo AS Avd Barnehage	Privat	60	58	57	57	57
Bergstø barnehage Sa	Privat	35	34	36	34	32
Blåbæråsen barnehage	Kommunal	78	83	79	78	77
Borketun barnehage	Kommunal	62	67	64	59	60
Framsyn barnehage	Kommunal	49	56	54	56	50
Furulunden Familiebarnehage Ans	Privat	12	11	12	15	14
Høvåg barnehage	Privat	27	18	20	16	16
Læringsverkstedet barnehage Avd Kaldvell	Privat	83	75	73	68	65
Møglestu Fus barnehage AS	Privat	77	70	79	73	88
Prestholt barnehage	Kommunal	55	58	58	52	55
Tripp-Trapp-Tresko AS	Privat	23	21	22	20	21
Veslekollen Gårdsbarnehage	Privat	32	34	33	33	29
Villa Snøringsmoen barnehage	Privat	52	52	53	53	54
Lillesand kommunale	Kommunal	244	264	255	245	242
Lillesand private	Privat	401	373	385	369	376
Sum	Alle	645	637	640	614	618

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Lov: Barnehageloven § 19 a, *Rett til spesialpedagogisk hjelp*.

Årstimer spesialpedagog 2018: 6900 t

Årstimer assistent etter vedtak 2018: 22 500 t

Grunnleggende verdier og arbeidsmåter:

Inkluderende læringsmiljø: Alle barn opplever et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer deres trygghet, helse, trivsel og læring.

SPT jobber tett med barn og personal i barnehagene for å veilede barn som trenger en ekstra støtte i sosial og emosjonell kompetanse. Målet er inkludering i fellesskapet og, i tråd med IL-satsingen, å redusere omfanget segregerende tiltak i barnehagene. SPT jobber også tett med barn som strever med språk, og veileder personalet i sitt arbeid med disse barna.

COS – trygghetssirkelen. Det samme verdigrunnlaget og verktøyet som mange av barnehagene bruker i sitt daglige arbeid.

For å bli enda bedre på å tilrettelegge for barn med utfordringer innenfor det allmennpedagogiske tilbudet slik rammeplan for barnehager sier, og redusere henvisninger til PPT og segregerende tiltak er det behov for å arbeide noe annerledes enn det SPT gjør i dag. SPT og barnehagene ønsker veiledning på systemnivå for å være i forkant av henvisninger og få råd og veiledning på organisering og læringsmiljø.

Personal

6,4 årsverk fordelt på 8 ansatte. 1 av de 8 er i vikariat for en ansatt.

3.6.2 FRAMSYN BARNEHAGE

Måloppnåelse og utførte oppgaver:

Barnehagens oppgaver er kort beskrevet i barnehagelovens § 1. Formål og innhold og §2 Barnehagens innhold. Når det gjelder barnehagens arbeid så arbeider ansatte i barnehagen i henhold til satsningsområdene i kommuneplanen.

Barnehagen har et godt samarbeid med Høvåg bo- og behandlingssenter som Livsglede barnehage. Dette er et prioritert arbeid og dekker alle tre satsningsområdene. Barnehagen har også prosjekter som går på nærmiljø. Dette er spennende og involverer barna på den ene 3-6 års avdelingen.

Barnehagen har i løpet av 2018 satset fullt på en oppstartsmodell som heter Jåttå-modellen. Det betyr at barna skal være sammen med foreldrene i barnehagen i 5 dager når de begynner på 0-3 års avdeling. Når nye barn starter på 3-6 års avdeling, har barnehagen en tilpasset modell.

Høsten 2018 ser barnehagen at oppstartsperioden strekker seg over tre måneder, og dette gjør at fokuset til barnehagen i hovedsak blir på det grunnleggende som tilknytning, trygghet og omsorg.

Barnehagen startet opp uten å ha fylt opp med barn på avdelingene. Det er tydelig at befolkningsveksten ikke går slik man først hadde trodd. Barnehagen ser også at foreldrene her er hjemme litt lenger med barna, og det betyr at barnehagen fikk mange søkere som ville starte i januar. Det betydde en ny oppstartsperiode på 3 måneder fra januar til mars 2019.

Framsyn barnehage er partnerbarnehage til Universitetet i Agder. Barnehagen er dermed med på å utdanne fremtidens barnehagelærere. I 2018 ble barnehagen også spurt med på et forskningsprosjekt om pedagogisk planleggingsarbeid. Samarbeidet med Universitetet i Agder er viktig for å holde et godt faglig nivå.

Personal

På personalsiden har det vært en del permisjoner som har medført høy vikarbruk. I perioder har barnehager dessuten hatt høyt sykefravær. Det vanskeliggjør arbeidet med faglig utvikling, og fokuset settes primært på de grunnleggende behovene hos barn, foreldre og ansatte. Vi har vært heldige å få tak i dyktige barnehagelærere i vikariatene, så vi kan fortsette å holde et høyt faglig nivå. Personalet gir tilbakemeldinger på at de trives godt.

3.6.3 PRESTHOLT BARNEHAGE

Måloppnåelse og utførte oppgaver:

Barnehagen har i 2018 jobbet med sosial-/emosjonell kompetanse og inkludering, med mål om at barna skal oppleve livsmestring, trygghet og felleskap. (jr. mål i kommuneplanen og kvalitetsplanen) Dette gjøres gjennom systematisk utviklingsarbeid i personalgruppa, som utarbeiding av felles mål og metoder, kompetanseheving, refleksjonsarbeid og pedagogisk dokumentasjon.

I arbeid med barnegruppene har barnehagen lagt stor vekt på viktigheten av gode relasjoner, små og trygge lekegrupper, og har innført en foreldreaktiv oppstart. Vi har også innført COS (Circle of Security) som teorigrunnlag og arbeidsmetode, og har fokus på vennskap og forebygging av mobbing.

Barnehagen bruker aktivt turområdene på Prestholt/ Moen/ Møglestu med trafiksikkerhet, miljøvern og bærekraftig utvikling i fokus.

I 2018 gjennomførte barnehagen den nasjonale foreldreundersøkelsen med en tilfredshet på 4,8 av 5 mulige poeng. Vi arbeider videre med forbedringsområder rundt informasjonsrutiner og medvirkning.

Barnetall for 2018 er 55. Det har ikke vært noen endringer i antall barn og sammensetning av barnegruppene i året som har gått, men det vil bli nødvendig å gjøre endringer i 2019 for å klare å fylle opp ledige plasser.

2018 har vært preget av en viss uro rundt bygging av ny barnehage og økt konkurranse i markedet. Prestholt barnehage ligger i et område hvor det ikke finnes byggefelt og er derfor avhengig av å markedsføre seg godt for å få søkere.

Personal

Årsverk for 2018 er 12 fordelt på 13 ansatte. Det er ingen endringer i antall årsverk for 2018, men en økning med 1 pedagogstilling på grunn av nye nasjonale krav. Sykefravær ligger på 7,7 %.

3.6.4 BORKETUN BARNEHAGE

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Barnehagen har hatt fulle barnegrupper gjennom året. Tre barn født sent på året hadde oppstart i november/desember.

Barnehagen har også dette året hatt et særlig fokus på Kvalitetsplan for barnehage og skole. Avdelingene har jobbet intensivt med satsningsområdet sosial og emosjonell kompetanse. Barnehagen har en egen handlingsplan på dette og ett av verktøyene som benyttes i arbeidet er Grønne tanker-glade barn. Personalet har blitt kurset i Trygghetssirkelen, som tydeliggjør voksenrollen i barnehagen og fungerer som et veikart i arbeidet med å forstå barn og tilknytning.

Personalet er spesielt oppmerksomme på betydningen av et tett og godt foreldresamarbeid, og avsetter i perioder god tid til samtaler og veiledning til foreldre som ønsker det.

Det siste halvåret har barnehagen fått på plass en handlingsplan for Språklede. Språkløyper er et verktøy som benyttes for å gi personalet økt kunnskap om språkarbeid i barnehagen. Det gir også personalet en bedre struktur i arbeidet med språk i det daglige. Foreldre blir informert om arbeidet som gjøres på foreldremøter.

I arbeidet med satsningsområdene er et inkluderende læringsmiljø i fokus. Alle barn skal bli sett og anerkjent for sine ressurser. Vi har nulltoleranse mot krenkelser og mobbing, og handlingsplanen for mobbing er godt kjent for alle ansatte. Barnehagen er opptatt av tidlig innsats og har en rutine for å lage tiltaksplaner ved behov. Det er tett kontakt med barnehagens samarbeidspartnere i tilfeller der barn har behov for ekstra hjelp og støtte, eventuelt at barnehagen har behov for veiledning.

Barnehagen har jobbet med handlingsplanen for Trafikksikkerhet gjennom hele året. Hvert år dokumenterer barnehagen arbeidet med Grønt flagg, for å fornye sertifiseringen. Her vektlegges temaer knyttet til natur og miljø.

Personal

Barnehagen har en stabil personalgruppe.

3.6.5 BLÅBÆRÅSEN BARNEHAGE

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Blåbæråsen barnehage har i 2018 hatt fulle barnegrupper på alle avdelinger.

I henhold til «Kvalitetsplan for barnehage og skole» har barnehagen arbeidet med sosial og emosjonell kompetanse. I juni 2018 ble opplæring i COS (Circle of Security) for hele personalet avsluttet. Vårens evalueringer viste at personalet var svært tilfreds med denne opplæringen. Personalet har videreformidlet tankesettet fra COS til foresatte i både foreldresamtaler, foreldremøter og andre samarbeidsmøter omkring barna.

Med utgangspunkt i godkjenningen som Trafikksikker kommune, gjennomførte alle avdelinger et trafikkprosjekt våren 2018. Prosjektet ble avsluttet med en felles trafikkdag hvor de eldste barna fikk mulighet til å ta «sykkelprøven».

Personal

Enheten har hatt et jevnt høyt sykefravær gjennom hele året. Langtidsfravær er fremdeles den største utfordringen. Ellers har enheten et stabilt personale.

3.7 SEKTOR FOR TEKNISKE TJENESTER

Sektoren har tre enheter, og det er to rådgivere direkte under kommunalsjef (rådgiver eiendom og rådgiver byutvikling):

- Enhet for teknisk forvaltning (ETF)
- Enhet for teknisk drift (ETD)
- Enhet for teknisk prosjekt (ETP)

I tillegg rapporterer Felles tekniske tjenester Birkenes til sektoren.

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Kommuneplanens mål og strategier

1. *Identitet og bærekraftig utvikling:* Sektoren arbeider for å videreutvikle kommunen og sentrum. Sektoren bruker store ressurser til å tilrettelegge for bruk av friluftsområder og drifte disse, også i skjærgården. Vi prøver å tilrettelegge for næringsutvikling gjennom å opparbeide attraktive næringsarealer. Det er stort fokus på internkontroll og saksbehandlingstid med tanke på myndighetsutøvelse, spesielt innen plan- og byggesaksbehandling. Vi har fokus på rent vann og fører klimaregnskap for å øke kompetansen vårt på området. Kommunen følger anbefalinger med tanke på areal- og transportplanlegging som tilsier økt tetthet og bygging langs transportakser. I våre byggeprosjekter vurderer vi klimavennlig bygging, og da fortrinnsvis i tre.
2. *Folkehelse, livsmestring og tilhørighet:* Sektoren tilrettelegger for gode fysiske møteplasser for å sikre at innbyggerne kan opprettholde sitt sosiale liv, men også sitt aktive liv. Dette gjelder for innbyggere i alle aldre; fra lekeplasser til turstier. Sektoren bidrar til livsmestring gjennom å tilby oppgaver og arbeid til mennesker som har falt utenom ordinært arbeidsliv en periode av livet. Det gir dem mestringsfølelse og arbeidserfaring.
3. *Organisasjon for fremtiden:* Sektoren har innbyggerperspektivet med seg i alt den gjør, og arbeider etter retningslinjer som sikrer høy etisk standard, likestilling/mangfold og kvalitet. Det er et stort fokus på lederutvikling og på kompetanse i tjenesteproduksjonen. Vi bruker økonomiplanen aktivt som styringsdokument, i tillegg til kommuneplanen.

Kvalitet og internkontroll

I 2018 har det å opprettholde stabil tjenesteproduksjon på alle områder vært i fokus. Sektoren utfører myndighetsutøvelse etter en rekke lovverk, og ledelsen og de ansatte har arbeidet med å sikre en mer effektiv og helhetlig oppgaveløsning på alle områder. Dette har bidratt til at sektoren har høyt fokus på måloppnåelse og leveranse.

Sektoren har arbeidet målbevisst med å få på plass gode rutiner for å føre systematisk kontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover, forskrifter og vedtak følges. I denne sammenheng har sektoren videreutviklet eget internkontrollsystem i kommunens kvalitetssikringsløsning (EQS). Aust-Agder Revisjon IKS startet arbeidet med en omfattende forvaltningsrevisjon i 2018 og PWC ble engasjert for å foreta en ekstern vurdering av kommunens internkontrollrutiner på plan- og byggesaksområdet, og innen offentlige anskaffelser. Oppdraget til PWC ble avgrenset opp mot Aust-Agder IKS sin forvaltningsrevisjon og hadde fokus på utvikling. Anbefalingene fra sluttrapportene tas med i videre arbeid med internkontroll.

Samarbeidet innen tekniske tjenester for Lillesand og Birkenes kommuner har også i 2018 bidratt til å etablere gode rutiner og prosedyrer for å få en god og riktig tjenesteflyt mellom kommunene.

Saker til politisk behandling

Sektoren har hatt mange saker til politisk behandling i 2018, og noen av de politiske vedtakene er:

- Medlemskap i Klimapartnere Agder
- Ny overvannsveileder for Lillesand kommune
- Oppstart av store utbyggingsprosjekter deriblant utbygging av LUS og Borkedalen skole
- Medlemskap i KIMO (Kommunenes Internasjonale Miljøorganisasjon)

- Partnerskapsavtale Blå Vekst Agder
- Inngått selskapsavtale for Grimevann interkommunale vannverk IKS
- Vedtak om utarbeidelse av detaljreguleringsplan for helårs gågate
- Salg av Møglestu gård
- Kartlegging og verdisetting av friluftsområder i Lillesand
- Prinsipper for parkering i Lillesand sentrum
- Avgitt høringsuttalelse til bompengepakke for Kristiansandsregionen
- Mandat – handlingsplan for sentrum

Tabell 81 Saker behandlet etter plan- og bygningsloven

Regulering politisk behandlet i 2018	Status 31.12.2018
Detaljregulering Næpetrøveien	Vedtak stadfestet av Fylkesmannen i Agder
Detaljregulering Dovreveien 1-3	Vedtak stadfestet av Fylkesmannen i Agder
Detaljregulering Randvig	Ingen klager - ferdig
Kommuneplan for Lillesand 2018-2030	Ingen klager - ferdig
Detaljregulering Dovre	Ingen klager - ferdig
Detaljregulering Kvanneslandet	Klage på vedtak er ikke behandlet politisk
Detaljregulering Dyvik hytteområde	Klage på vedtak er ikke behandlet politisk
Detaljregulering Sandsmyra 38-40	Klage på vedtak er ikke behandlet politisk
Detaljregulering Fossbekk brygge 2	Klage på vedtak er ikke behandlet politisk
Detaljregulering Kvanneidfjorden småbåtanlegg	Innsigelse fra Fylkesmannen i Agder
Detaljregulering Høvågtunet	Innsigelse fra Fylkesmannen i Agder
Detaljregulering Vardeheia	Planen sendt tilbake til administrasjonen
Detaljregulering Fasterdammen	Planen sendt tilbake til administrasjonen
Detaljregulering Skuggevik gård	Offentlig ettersyn gjennomført
Detaljregulering Hæstadveden	Planen ute til offentlig ettersyn
Detaljregulering Tingsakeråsen	Planen ute til offentlig ettersyn
Kommunedelplan for sykkel	Planprogram stadfestet
Detaljregulering Batteriheia	Prinsippene for området er politisk behandlet
Fortettingsplan i Øvregate	Saken stoppet i planutvalg
Detaljregulering for masseuttak Langemyr	Stoppet i planutvalget
Områderegulering Kosvig hyttefelt	Saken ble ikke behandlet politisk
Detaljregulering Ålebekk	Tiltakshaver har skrinlagt planarbeidet

Økonomi

Tabell 82 Sektor for tekniske tjenester

	Regnskap	Budsjett inkl. endring	Avvik i NOK	Budsjett 2018	Regnskap
70 - Kommunalsjef for teknisk	3 849 243	4 870 294	-1 021 051	2 827 302	5 201 57
Utgifter	4 852 372	4 909 700	-57 328	5 666 708	5 963 77
Inntekter	-1 003 130	-39 406	-963 724	-2 839 406	-762 19
71 - Tilrettelegging for næring	1 415 065	1 502 561	-87 496	802 996	777 56
Utgifter	1 777 565	1 654 081	123 484	954 516	902 56
Inntekter	-362 500	-151 520	-210 980	-151 520	-125 00
72 - Enhet for Teknisk forvaltning ETF	12 293 930	11 532 832	761 098	7 113 519	8 674 58
Utgifter	21 317 720	20 640 650	677 070	16 160 107	17 495 09
Inntekter	-9 023 790	-9 107 818	84 028	-9 046 588	-8 820 51
74 - Enhet for Teknisk prosjekt ETP	0	-3 228 801	3 228 801	47 952	-
Utgifter	41 804	4 069 384	-4 027 580	4 546 137	-
Inntekter	-41 804	-7 298 185	7 256 381	-4 498 185	-
76 - Enhet for Teknisk prosjekt ETD	67 633 141	62 494 678	5 138 463	61 605 094	53 593 77
Utgifter	142 500 716	132 593 596	9 907 120	132 192 179	128 213 99
Inntekter	-74 867 575	-70 098 918	-4 768 657	-70 587 085	-74 620 21
Sum rammeområdene7 - 9	85 191 378	77 171 564	8 019 814	72 396 863	68 247 49
Utgifter	170 490 177	163 867 411	6 622 766	159 519 647	152 575 42
Inntekter	-85 298 799	-86 695 847	1 397 048	-87 122 784	-84 327 93

Sektoren har et merforbruk på 8 mill. kr, inkludert et mindreforbruk hos kommunalsjefen på 1,02 mill. kroner. Hovedårsaken til det store avviket ligger i at en regning på 6,5 mill. for rundkjøringen på Storemyr måtte konteres på drift og ikke i investering som var budsjettet.

Bryter vi disse tallene ned og sorterer på funksjon finner vi at selvkostområdet VA har et mindre forbruk på 2,64 mill. kr, det vil si at den resterende driften på sektoren går med 10,66 mill. kr i overforbruk. Trekker vi ut den ekstraregningen på 6,5 mill. kr til rundkjøring på Storemyr, er vi nede i merforbruk på sektoren på 4,16 mill. kr. Gebyrinntekter hos ETF er lavere enn budsjettet og inntektene i 2017. Kostnadsveksten fra 2017 til 2018 utenom VA og ekstra faktura er på ca. 5,5 mill. kr. Det aller meste av kostnadsveksten er på arts-serie 11 og 12.

Det var en snørik vinter/vår i 2018, som gav store merkostnader i forhold til brøyting, noe som også er blitt rapportert tidligere. Det har gjennom året vært høyere vedlikeholdskostnader enn budsjettet, spesielt på gatelys og tilrettelagte utleieboliger. Videre har prisene på energi økt på slutten av året, også her er et merforbruk. Disse postene er det ikke særlige muligheter for å styre, og vil derfor være til dels vanskelige å budsjettere (variable kostnader).

Hovedutfordring

Hovedutfordringen fremover er på en god måte å innfri forventet tjenestenivå innenfor knappere ressurser. Sektoren har også kompetanseheving i fokus, og har behov for å få på plass nødvendige rutiner for å sikre internkontroll.

Tabell 83 Netto driftsutgifter pr funksjon Teknisk

Beløp i 1000 kr.	2017	2018	Endring
301 Plansaksbehandling	1 414	2 562	81,2 %
302 Byggesaksbehandling og eierseksjonering	-869	-739	-15,0 %
303 Kart og oppmåling	2 496	1 969	-21,1 %
304 Bygge- og delesaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser	0	.	
305 Eierseksjonering	0	.	
315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	-3	-3	0,0 %
320 Kommunal næringsvirksomhet	420	425	1,2 %
321 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	0	0	
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	3 783	3 219	-14,9 %
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	667	876	31,3 %
330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	122	36	-70,5 %
332 Kommunale veier	11 814	20 277	71,6 %
335 Rekreasjon i tettsted	3 089	3 886	25,8 %
338 Forebygging av branner og andre ulykker	346	989	185,8 %
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	6 091	6 677	9,6 %
340 Produksjon av vann	6 705	7 593	13,2 %
345 Distribusjon av vann	-11 767	-11 781	0,1 %
350 Avløpsrensing	9 461	10 217	8,0 %
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	-17 533	-14 156	-19,3 %
354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l	-421	0	-100,0 %
355 Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	-2 797	0	-100,0 %
360 Naturforvaltning og friluftsliv	468	0	-100,0 %

Tabell 84 KOSTRA-analyse plan og bygg

Nøkkeltall	Lillesand				% 2017-2018	Landet	Andel landet
	2015	2016	2017	2018		2018	2018
Reguleringsplaner vedtatt i alt (antall)	11	9	8	5	-37,5 %	3126	0,2 %
Andel av reguleringsplanene som ble møtt med innsigelser (prosent)	63	18	..	33		46	71,7 %
Byggesøknader i alt behandlet (antall)	648	389	..	583		149 322	0,4 %
Behandlede byggesøknader med 3 ukers frist (antall)	..	29	..	741		99 680	0,7 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist (dager)	59		34	173,5 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist (dager)	16		20	80,0 %
Andel av innvilgete byggesøknader som skjer gjennom vedtak om dispensasjon fra plan (prosent)	38	63	..	31		20	155,0 %
Tilsyn i ikke omsøkte byggesaker for byggevirksomhet som skulle vært omsøkt (antall)	..	1	..	2		4 588	0,0 %
Søknader om nye bygninger i strandsonen som ble innvilget (antall)	9	6	..	48		6 074	0,8 %
Andel av søknader om nye bygninger i LNF-/LNFR-områder som ble innvilget (prosent)	..	100	..	87		96	90,6 %
Andel av søknader om tiltak i freda eller verneverdige områder / bygninger som ble innvilget (prosent)	..	48	..	49		49	100,0 %
Selvkostgrad i byggesaker (prosent)	95	97	89	94	5,6 %	81	116,0 %
Netto endring i antall boliger (antall)	105	98		0	

Eiendom

Sektoren har ansvar for forvaltning, ivaretagelse og utnyttelse av kommunens eiendomsrelaterte aktiva. Utbyggingsavtaler etter plan- og bygningsloven er tillagt denne funksjon, og i 2018 var det flere aktive avtaler/avtaler under mulig oppstart eller avvikling: Sangereid, Tjuholla, Høvåg sentrum, Dovreveien 1-3, Kjerlingland, Luntevika, Fossbekk, Storemyr, Kroksteinåsen, Engelshei, Reise, Kjøpmannsvik, Søndre Vardåsen, Mæbø, «Ole Olsen kvartalet», Flørenes, Dyvika, Fasterdammen, Hæstad 1 og 2 og Heldal III.

Utbyggingsavtaler har betydelige økonomiske konsekvenser for partene og er viktige for samfunnsutviklingen. Sektoren etablerte i 2018 et internt team for å opparbeide bredde i kompetansen rundt oppfølging av avtalene. Teamet ledes av teknisk sektor med økonomi, regnskap og planfaglig kompetanse som bidragsyttere. Kjøp, salg og erverv av rettigheter knyttet til fast eiendom er en sentral oppgave, og for 2018 nevnes blant annet: utvikling av Kollers jorde, utvikling av Kjetil Moes plass (iht. områderegulering for sentrum), Møglestu, næringsområdet Gaupemyr, Skallodden og Stykkene.

Byutvikling

Sektoren ansatte i 2018 en rådgiver med særlig ansvar for utviklingsarbeid. I 2018 har arbeidet i stor grad vært knyttet til realisering av intensjonen i vedtatt områdeplan for Lillesand sentrum. Planlegging av arbeidet med deloppgaver har vært svært viktig i 2018, og det har blitt vedtatt at det skal settes i gang et reguleringsarbeid for å etablere en helårs gågate. Prosesser rundt medvirkning og innspill har hatt stort fokus, og en prinsippsak rundt parkering ble behandlet som egen sak.

Mandat for handlingsplan sentrum ble vedtatt i bystyre i desember. Mandatet er helt sentralt for videre arbeid med utvikling av Lillesand sentrum, se tiltak i sammenheng og prioritere. Arbeidet med sentrumsutvikling er organisert med egen intern faggruppe og et eksternt sentrumsforum. Sektoren har knyttet til sek regional forvaltningskompetanse.

3.7.1 ENHET FOR TEKNISK FORVALTNING (ETF)

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Måltall innenfor enheten er vist under og er sammenlignet med tidligere år.

Enheten ble omorganisert fra 2018. I forbindelse med ny organisering er enheten inndelt i tre avdelinger; Avdeling for byggesak, Avdeling for plan og Avdeling for forvaltning infrastruktur. Den avdelingen som har gjennomført størst endringer er Avdeling for forvaltning infrastruktur der «gamle» Enhet for VAR ble splittet i tre enheter; ETF, ETD samt ETP. Samtidig har alle forvaltningsoppgaver tilknyttet tidligere Enhet for miljø drift og samferdsel blitt tillagt denne avdelingen. Dette har medført at enhetene har gjennomført grenseoppgang av arbeidsoppgaver som ikke er sluttført helt ennå.

Teknisk samarbeid med Birkenes kommune følges opp av enheten. Kap 3.7.4 gjengir årsrapporten fra Birkenes kommune for dette samarbeidet, økonomisk viser samarbeidet seg å gå med et merforbruk på ca. 600 000 kr.

Enheten har fokus på hoved satsningsområdene til vedtatt kommuneplan; identitet og bærekraftig utvikling, folkehelse, livsmestring og tilhørighet, samt en organisasjon for fremtiden. Enheten har i tillegg til nevnte satsningsområder hatt fokus på daglig saksbehandling og arbeidet mye med å forbedre enhetens kvalitetssystem i kommunens digitale kvalitetsløsning (EQS).

Tabell 85 Sakstyper vedtak byggesaksavdelingen

	Antall 2015	Antall 2016	Antall 2017	Antall 2018
Ett-trinns søknad etter § 20-1 (*2017: §20-3 jf. 20-1)	227	226	234	346
Rammesøknader etter § 20-1 (*2017: §20-3 jf. 20-1)	31	35	32	96
Ett-trinns søknad 3-ukers frist (*2017: §20-3 jf. 20-1)	36	29	*	52
Ett-trinns søknad etter § 20-2 (*2017: § 20-4)	106	197	175	141
Igangsettingstillatelser	42	66	62	33
Midlertidige brukstillatelser	26	18	38	34
Ferdigattester	138	112	223	153
Dispensasjon fra byggesaksbestemmelsene	*	6	3	72
Dispensasjon fra plansaksbestemmelsene	*	268	257	180
Klager	43	52	64	64
Herav: Klager formidlet til Fylkesmannen	16	17	18	33

* Mangler tall

Tabell 86 Antall vedtatte planer

Plantyper	Antall 2014	Antall 2015	Antall 2016	Antall 2017	Antall 2018
Private planer	4	7	7	8	
Offentlige planer	1	3	2	0	

Personal

Samlet sett er det ikke endringer i stillingshjemler i 2018 på grunn av omorganiseringen. Enheten har slitt med langtidssykefravær i første halvdel av året - dette har tydeliggjort sårbarheten i enheten. Uavhengig av dette jobbes det aktivt med hovedmålene til sektoren – kundetilfredshet, medarbeidertilfredshet og tilstedeværelse. Det skal i den sammenhengen påpekes at enheten ikke har utført målinger hverken på kundetilfredshet eller medarbeidertilfredshet på flere år.

Tabell 87 Selvkostgrad

	2015	2016	2017	2018
Planavdelingen	115	98	83	61
Byggesaksavdelingen	95	97	89	94

3.7.2 ENHET FOR TEKNISK DRIFT (ETD)**Måloppnåelse og utførte oppgaver**

Enheten har etter omorganiseringen i 2017 hatt sitt første hele driftsår i 2018. Enheten utfører driftsoppgaver innenfor blant annet følgende tjenesteområder: vann og avløp, renhold, byggdrift, kommunale utleieboliger, park/friområder, kommunale veier, brøyting, skjærgårdspark/-tjeneste, svømmehallaktiviteter, småbåtanlegg, gjestehavn, trafikkhavn, idrettsanlegg og lekeplasser.

Enheten ivaretar myndighetsoppfølging og noe saksbehandling på disse områdene, og i tillegg til drift av tjenestene er enheten også ansvarlig for utvikling av den kommunale bygningsmassen, og for flere investeringsoppgaver. Enheten gjennomførte i 2018 en rekke investeringsprosjekter, og stod i stor grad for gjennomføring selv. Det er til nå lite bruk av konsulenter i enheten.

Det har gjennom året vært mindre tilpasninger internt for å få til en best mulig effektiv drift etter omorganisering.

Personal

Det har vært flere endringer i personal gjennom året. Det er en forholdsvis høy gjennomsnittsalder på ansatte i enheten som igjen fører til naturlige avganger. Det ble i 2018 bl.a. ansatt to avdelingsledere og en fagleder, i tillegg har en enhetsleder gått av med pensjon, men vil bli erstattet første halvdel i 2019.

Det er høyt sykefravær i enkelte avdelinger, og selv om mye av sykefraværet kan forklares, så er allikevel tallene høye. Det har vært jobbet aktivt med dette gjennom hele året, og kommer fortsatt til å bli jobbet med i 2019.

Det er arbeidet mye med arbeidsmiljøet i den nye enheten etter omorganiseringen og vi vil fortsette med dette, slik at man skal ha et bedre samhold og samspill på tvers over ansvarsområdene.

Tabell 88 KOSTRA-analyse eiendomsforvaltning

Nøkkeltall	Lillesand					Landet	Andel landet
	2015	2016	2017	2018	% 2017-2018	2018	2018
Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i prosent av samlede driftsutgifter (prosent)	8,8	8,7	9,4	8,3	-11,7 %	9	92,2 %
Netto driftsutgifter til forvaltning av eiendom per innbygger (kr)	304	303	289	260	-10,0 %	303	85,8 %
Areal på formålsbygg per innbygger (m ²)	5,57	5,52	5,47	5,32	-2,7 %	4,95	107,5 %
Utgifter til vedlikehold per kvadratmeter (kr)	42	42	42	41	-2,4 %	110	37,3 %
Utgifter til driftsaktiviteter per kvadratmeter (kr)	461	475	496	508	2,4 %	580	87,6 %
Herav utgifter til renhold (kr)	145	171	186	182	-2,2 %	159	114,5 %
Herav energikostnader per kvadratmeter (kr)	80	69	85	93	9,4 %	127	73,2 %

Netto driftsutgifter til forvaltning av eiendom pr innbygger er på 260 kr i 2018. Det er en nedgang på 10 % fra 2017 og ligger 16 % under landsgjennomsnittet. Areal på formålsbygg pr innbygger (m²) utgjør 5,32 m² mot 4,95 m² på landsbasis. Utgifter til vedlikehold pr kvadratmeter utgjør 41 kr pr m² mot 110 kr på landsbasis. Utgifter til driftsaktiviteter per kvadratmeter er på 508 kr og er ca. 12 % lavere enn landsgjennomsnittet. Utgifter til renhold på 182 kr pr. m². Det er 15 % høyere enn landsgjennomsnittet. Energifkostnader utgjør 93 kr pr. m² mot 127 kr på landsbasis.

3.7.3 ENHET FOR TEKNISK PROSJEKT (ETP)

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Enheten har hatt ansvar for å etablere en prosjektmetodikk – rutiner og system for prosjektstyring. Arbeidet skal sikres at prosjekter gjennomføres med samme metode og at beslutninger tas hvor de skal. Utgangspunktet er utarbeidelse av mandat som godkjennes av rådmannen eller rådmannens lederteam. Det skal være et stort fokus på tidlige avklaringer av mulige konsept i investeringsprosjekter. Opplæring av metodikken er tillagt enheten.

Enheten har gjennomført følgende prosjekter i løpet av 2018:

Tabell 89 Prosjekter i 2018 ETP

Prosjektnr.	Prosjektnavn	Oppstart	Ferdigstilling
210216	Brakker Borkedalen skole	2018	2018
432007	Omsorgsboliger Dovre	2018	2020
460079	Miljøprosjekt Sandsbekken	2017	2020
480027	Infrastruktur Dovre	2019	2020
610002	Utvidelse LUS	2018	2020
610003	Utvidelse Borkedalen skole	2018	2021
610012	Tingsaker skole – ny gymsal	2018	2020
634010	Ny turnhall 2018	2018	2019
650231	Brannforebyggende VA	2018	2018
751069	Opprusting Grimenes bru	2018	2018
751080	Myk pakke Lofthus	2014	2019
751092	Sanering vei og veilys Solgård, Solkollen og Solheimsv.	2016	2018
751093	Rundkjøring Dovre/Myra	2018	2020
751097	Grunnerverv rundkjøring Storemyr	2018	2018
751100	Gatebelysn. Jernbanegt./samordn. VA	2017	2020
721103	Ny brygge Verven	2018	2018
751111	Utbedring Sandsbekken	2017	2018
751112	Bruksrett Sageveien Heldal stem - vei	2018	2018
653032	Brekkestø – Brekkhaug vannledning	2014	2018
653034	Rehab av vannledning COOP Tingsaker	2018	2018
653035	Ombygging vannverket	2005	2025
653046	Fossbekk vannledning	2017	2018
653063	Rehab vannledning Lofthus - Snøringsmoen	2013	2018

653074	Høydebasseng Storemyr	2012	2021
653076	PS Bliksund	2012	2018
653095	Hovedplan vann 2006 - 2010	2006	2030
653114	Solkollen – Solheimsveien rehab. vannledning	2016	2018
653115	Grunnerverv Lillesand vannverk	2018	2019
653118	Rehabilitering vannledninger Solgård	2016	2018
653123	Vannledning viadukten - Jernbanegata	2016	2019
653125	Grimevann vannkildeundersøkelse	2016	2025
653129	Vannledning Fyresmoen - Sandvad	2017	2019
653130	OV kulvert Sandsbekken Jernbanegata	2017	2021
653132	Bruksrett Sageveien Heldal stem - vann	2018	2018
653133	Vannledning Hesleviga	2018	2019
653134	Vannledning Kjerlingland - Fjeldal	2018	2021
653135	Reservevannledning Lillesand - Kristiansand	2017	2023
653136	Vannkiosk	2018	2018
653137	Nye avfuktere Grimevann	2018	2023
653138	Vannledning Lofthus-Viadukten-Havnegata-Rosenbergt.	2018	2021
654500	Sanering Sandsbekken	2017	2021
655032	Brekkestø-Brekkehaug avløpsledning	2014	2018
655046	Fossbekk avløpsledning	2017	2018
655058	Sanering av spillvannsledning COOP Tingsaker	2018	2018
655063	Avløpssanering Lofthus-Snøringsmoen	2013	2018
655075	Rehab. Svåbekk pumpestasjon	2018	2018
655080	Sentrifuge Fossbekk renseanlegg	2017	2018
655107	Sanering avløpsledning COOP Tingsaker	2018	2018
655108	PS COOP Tingsaker	2018	2018
655118	Avløpsledning Storemyr	2017	2018
655120	Solkollen – Solheimsveien avløpssanering	2016	2018
655122	Sanering avløpsledninger Solgård	2016	2018
655123	Avløpssanering Viadukten - Lofthus	2018	2020
655125	Avløpsledning Viadukten - Jernbanegata	2017	2019
655130	Avløpsledning Fyresmoen - Sandvad	2018	2019
655132	PS Kirkekilen	2016	2021
655134	Avløpsledning Hesleviga	2018	2019
655138	Avløpsledning Lofthus-Viadukten-Havnegata-Rosenbergt.	2018	2021

Personal

Enheten har 3 ansatte som utgjør 3 årsverk. Enheten består av enhetsleder og 2 prosjektledere for henholdsvis veg, vann, avløp og bygg og annen infrastruktur. Enheten har vært fullt bemannet siden 01.05.2018.

3.7.4 FELLES TEKNISKE TJENESTER- LILLESAND OG BIRKENES KOMMUNER

Måloppnåelse og utførte oppgaver

Vertskommunesamarbeidet mellom Lillesand og Birkenes innen felles tekniske tjenester består av områdene oppmåling, adressering, geodata, eiendomsskatt, jordbruk, skogbruk, viltforvaltning, miljø- og naturforvaltning. Felles tekniske tjenester er lokalisert på kommunehuset i Birkenes, og de inngår i Enhet for teknisk forvaltning i Birkenes kommune.

Aktivitetsnivået i enheten har vært gjennomgående høyt i 2018. Det er noen fagområder som spesielt bør kommenteres når det gjelder utfordringer i forhold til oppgaver og ressurser. Innen miljø- og naturforvaltning er det et stort arbeidspress, og årsaken er tung saksbehandling innen bl.a. sulfidproblematikk, luftkvalitet, utbygging, planer og enkeltsaker som krever naturfaglig vurdering. Det arbeides med å øke ressursene innen dette området som er komplekst, og som er viktig i forhold til flere andre saksområder i både Lillesand og Birkenes kommuner.

Oppmåling har hatt en stor pågang med saker. Det har imidlertid ikke vært nok disponibel bemanning i 2018, og eksterne firma er blitt brukt til å gjennomføre oppmålingsforretninger. Vi har i siste halvdel av året jobbet godt med å omdisponere ressursene, og vi har hatt et stort fokus på å oppnå en større selvkost grad. Det har ikke vært restanser siden starten av 2018.

Eiendomsskatt har hatt en ekstra oppgave knyttet til omtaksering av verker og bruk grunnet lovendring. Omtakseringen har blitt ivaretatt av takseringsfirmaet gjennom rammeavtalen Birkenes og Lillesand kommuner har inngått. Begge kommuner har også mottatt skjønnsmidler i forbindelse med omtakseringen.

Enheten jobber etter handlingsplanen som er beskrevet i budsjett og økonomiplanen 2018-2021 i Birkenes kommune. Enheten har kontinuerlig fokus på digitalisering, og vi har gode rutiner for å sette digitalisering i en kontekst med resten av kommunene. Enheten har etablert en god møterutine i enheten, både for de ulike fagområdene og for å tilrettelegge for godt samarbeid med andre enheter både i Birkenes og Lillesand kommuner.

Personal

Enhetens sin tjenesteleveransen har vært kunstig høy over lang tid som følge av høyt aktivitetsnivå. De ansatte har vært svært fleksible, og det kan bli en belastning over tid. Vi ser nå en indikasjon på dette i form av høyt sykefravær.

Sykefraværet økte fra 1. til 2. tertial i 2018, og det er vesentlig høyere enn i 2017. Denne utviklingen må enheten ta på alvor. Enheten jobber nå med rammeavtaler slik at alle fag har mulighet til å etterspørre ekstern bistand på relativ kort tid. Det viser seg å være avgjørende når ressursene enheten har til rådighet akkurat er tilstrekkelig til daglig drift. I tillegg er det viktig å arbeide med de områdene enheten mener har for knappe ressurser, som for eksempel miljøområdet, før arbeidsbelastningen på enkeltpersoner blir for stor.

De ansatte i enheten har høy faglig kompetanse og et ønske om å forvalte faget og publikum på en best mulig måte. Dette gjør at enheten holder et godt nivå på tjenestetilbudet. Men det er viktig å legge til rette og sette inn tiltak dersom det oppstår perioder med større arbeidsbelastning.

Økonomi

I forhold til budsjettet refusjon fra Lillesand til Birkenes kommune er det totalt et merforbruk på 0,6 mill. kr i 2018. Merforbruket knyttes til bruk av konsulent tjenester innen oppmåling. På grunn av manglende ressurser innen eget personal har man måtte bruke eksterne firma til å gjennomføre oppmålingsforretninger. Gebyrinntekten innen oppmåling var på 2,5 mill. kr mot budsjettet 2,8 mill. kr.

Miljø har et mindreforbruk på 0,2 mill. kr som følge av ubrukte lønnsmidler. Det ble budsjettet med økt hjemmel som ikke ble vedtatt i Lillesand. Den er derfor holdt tilbake.

De øvrige ansvarene var innenfor budsjettet ramme.

4. INVESTERINGSREGNSKAPET

4.1 HOVEDTREKK

Investeringstakten i Lillesand kommune har i 2018 vært høyere enn foregående år. Investeringsregnskapet viser at de tyngste investeringene blir foretatt innen vann og avløp, renovering av kommunal bygningsmasse, kommunal teknikk, IKT.

I budsjettet for 2018 var det budsjettet med salg av eiendommer for 10 mill. kr mens total inntekt på salg ble på ca. 5 mill. kr. I løpet av året er det solgt flere eiendommer. To eiendommer er solgt på Gaupemyr, men overdras ikke til nye eiere før i 2019 og inntekten blir først synlig det året. Andre tomter, som for eksempel Tjuholla, er solgt med en innbetalingsplan som strekker seg over flere år.

Justeringsreglene knyttet til momskompensasjon vises i investeringsregnskapet. I regnskapsskjema 2-B vises utgift på prosjekt 180997. Dette er en utgift kommunen får refundert i sin helhet slik at det blir et nullsumspill for kommunen.

Prosjekt 180998 er i hovedsak relatert til formidlingslån fra Husbanken, i tillegg ligger egenkapitaltilskuddet til KLP regnskapsført på dette prosjektet.

4.2 ØKONOMISKE OVERSIKTER

Investeringsregnskapet vises under i sin helhet, med både årets finansieringsbehov, og ekstern og intern finansiering. Det fremkommer at det er investert ca. 116,7 mill. kr i anleggsmidler (bruttobeløp), beløpet inkluderer utgiften som er ført opp relatert til justeringsreglene som nevnt over. Et fullstendig investeringsregnskap pr. prosjekt finnes i årsregnskapet. Det vises også til kommentarer pr. prosjekt presentert i regnskapsskjema 2B i årsberetningens kap. 4.4 Investeringer – prosjektene.

Tabell 90 Økonomisk oversikt investering

Økonomisk oversikt - investering	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Oppr. budsjett 2018	Regnskap 2017
Inntekter				
Salg av driftsmidler og fast eiendom	5 003 000	10 000 000	10 000 000	11 696 060
Andre salgsinntekter	1 180 929			-5 300
Overføringer med krav til motytelse	12 079 219	2 960 000		5 699 969
Kompensasjon for merverdiavgift	9 718 558	10 376 000	18 842 000	8 672 021
Statlige overføringer				3 592 000
Andre overføringer				
Renteinntekter og utbytte				17 045
Sum inntekter	27 981 706	23 336 000	28 842 000	29 671 795
Utgifter				
Lønnsutgifter	2 386 845			2 421 751
Sosiale utgifter	703 898			731 946
Kjøp av varer og tj som inngår i tj. produksjon	101 620 219	112 124 000	128 968 000	76 173 060
Kjøp av tjenester som erstatter tj. produksjon	837 698			
Overføringer	9 901 293	10 256 000	18 842 000	8 672 021
Renteutgifter og omkostninger	1 253 070			809 570
Fordelte utgifter				
Sum utgifter	116 703 023	122 380 000	147 810 000	88 808 348
Finanstransaksjoner				
Avdrag på lån	5 515 500			4 462 805
Utlån	8 926 000			11 631 950
Kjøp av aksjer og andeler	2 058 101	1 900 000	1 900 000	1 914 390
Dekning av tidligere års udekket	47 074 342			
Avsatt til ubundne investeringsfond	8 085 106			5 682 006
Avsatt til bundne investeringsfond		10 000 000	10 000 000	
Sum finansieringstransaksjoner	71 659 049	11 900 000	11 900 000	23 691 151
Finansieringsbehov	160 380 365	110 944 000	130 868 000	82 827 704
Dekket slik:				
Bruk av lån	98 926 000	108 044 000	127 468 000	23 694 162
Salg av aksjer og andeler				
Mottatte avdrag på utlån	5 852 676			7 950 280
Overført fra driftsregnskapet	1 145 707	1 000 000	1 500 000	
Bruk av tidligere års udisponert				
Bruk av disposisjonsfond				
Bruk av bundne driftsfond				
Bruk av ubundne investeringsfond	5 302 478	1 900 000	1 900 000	4 108 921
Bruk av bundne investeringsfond	2 000 000			
Sum finansiering	113 226 861	110 944 000	130 868 000	35 753 363
Udekket/udisponert	-47 153 504			-47 074 342

Som det fremkommer av tabellen over er investeringene for 2018 ikke fullfinansierte. Forsinket låneopptak på 47,15 mill. kr har vært mulig da likviditeten har vært gjennomsnittlig god i løpet av året. På grunn av forsinkelsen har kommunen spart både litt renter og avdrag. Bystyret vil måtte bevilge lånemidler til å fullfinansiere investeringene fra 2018 i løpet av våren 2019.

Regnskapsskjema 2A viser hvordan investeringene fordeler seg mellom ulike kostnadsområder. Regnskapsskjema 2B knytter de faktiske investeringskostnadene til de enkelte prosjektene. I skjema 2A vises det til «Avsetninger» på 8,085 mill. kr. Dette er inntekter som kommunene har mottatt i løpet av 2018 som skal gå til finansiering av fremtidige investeringer, og som er satt av på bundne investeringsfond.

Tabell 91 Regnskapsskjema 2A – investering

Regnskapsskjema 2A - investering	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Oppr. budsjett 2018	Regnskap 2017
Investeringer i anleggsmidler	116 703 023	122 380 000	147 810 000	88 808 348
Utlån og forskutteringer	8 926 000			11 631 950
Kjøp av aksjer og andeler	2 058 101	1 900 000	1 900 000	1 914 390
Avdrag på lån	5 515 500			4 462 805
Dekning av tidligere års udekket	47 074 342			
Avsetninger	8 085 106	10 000 000	10 000 000	5 682 006
Årets finansieringsbehov	188 362 071	134 280 000	159 710 000	112 499 499
Finansiert slik:				
Bruk av lånemidler	98 926 000	108 044 000	127 468 000	23 694 162
Inntekter fra salg av anleggsmidler	5 003 000	10 000 000	10 000 000	11 696 060
Tilskudd til investeringer				3 592 000
Kompensasjon for merverdiavgift	9 718 558	10 376 000	18 842 000	8 672 021
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	17 931 895	2 960 000		13 650 249
Andre inntekter	1 180 929			11 745
Sum ekstern finansiering	132 760 382	131 380 000	156 310 000	61 316 237
Overført fra driftsregnskapet	1 145 707	1 000 000	1 500 000	
Bruk av tidligere års udisponert				
Bruk av avsetninger	7 302 478	1 900 000	1 900 000	4 108 921
Sum finansiering	141 208 567	134 280 000	159 710 000	65 425 158
Udekket/udisponert	-47 153 504			-47 074 342

Investeringer i anleggsmidler blir omtalt i avsnittet som viser regnskapsskjema 2-B fordeling av investeringer i anleggsmidler.

«Utlån og forskutteringer» er i all hovedsak knyttet opp til formidlingslån fra Husbanken, det gjelder også «Avdrag på lån» i denne oversikten. Motposten til avdragene vises på inntektssiden under posten «Mottatte avdrag på utlån og refusjoner». «Kjøp av aksjer og andeler» viser egenkapitaltilskuddet Lillesand kommune årlig betaler til KLP.

Tabell 92 Regnskapsskjema 2B - fordeling av investeringer i anleggsmidler

Prosjekt	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Avvik	Årsbud. 2018	Kostnad tidligere år
100000 - Adm prosjekter	773 313	1 500 000	-726 687	1 500 000	
103600 - Utvidelse småbåthavn	1 736 932	1 400 000	336 932	200 000	
103620 - Etablering av marina	24 279	500 000	-475 721	500 000	
160502 - Reguleringsplan/realisering av sentr.plan	41 330	100 000	-58 670	500 000	
160540 - Styrking av sentrum	0	0	0	3 000 000	
170041 - IKT hovedprosjekt	9 056 783	7 730 000	1 326 783	7 730 000	
170084 - IKT hovedprosjekt bredbåndsutbygging	0	0	0	2 000 000	
180997 - Justeringsrett mva	7 634 100	0	7 634 100	0	
210216 - Brakker Borkedalen skole (2018)	1 671 995	0	1 671 995	0	
250001 - Nytt varslingssystem	655 858	700 000	-44 142	2 000 000	
252001 – Microfilm skanner	3 289		3 289		
330011 - Tekniske hjelpemidler PLO	1 899 779	700 000	1 199 779	1 700 000	
432007 - Omsorgsboliger Dovre	3 701 691	5 000 000	-1 298 309	11 500 000	7 002 606
434004 - Nærmiljøanlegg Justøya	0	0	0	200 000	
440001 - Kjøp av fiskebrygga	166 327	0	166 327	0	1 428 931
440130 - Kjøp sosial/flyktn. bolig	4 354 223	8 000 000	-3 645 777	5 000 000	
460222 - Møglestu Gård -utvikling	82 567	0	82 567	0	
480027 - Infrastruktur - Dovre	278 593	140 000	138 593	6 000 000	92 296
600000 - Hovedprosjekt bygg	13 062 706	11 000 000	2 062 706	11 000 000	
610002 - Utvidelse LUS	1 897 807	3 000 000	-1 102 193	8 000 000	920 352
610003 - Utvidelse Borkedalen skole	1 697 083	3 000 000	-1 302 917	12 000 000	854 432
610012 - Tingsaker skole - ny gymsal	176 514	100 000	76 514	0	
610013 - Kjøp av Skippergt. 4 (Brentemoen skole)	3 206 192	3 000 000	206 192	0	
616017 - Ny barnehage Høvåg	549 329	600 000	-50 671	0	
634010 - Ny turnhall 2018	146 994	300 000	-153 006	17 000 000	
640154 - Salg kommunale eiendommer	496 447	500 000	-3 553	0	
650002 - Brannvarsling vernede områder	64 875	0	64 875	0	1 175 895
652009 - Ny båt skjærgårdstjenesten 2016	8 564 625	8 100 000	464 625	0	826
653095 - Hovedplan VA	40 768 983	47 600 000	-6 831 017	47 600 000	
659002 - Adresseringsprosjekt	919 216	500 000	419 216	590 000	
751000 - Hovedprosjekt kommunalteknikk	9 094 552	8 550 000	600 204	9 790 000	
751097 - Grunnerverv rundkjøring Storemyr	0	5 900 000	-5 900 000	0	
751111 - Utbedring Sandsbekken	1 857 994	1 500 000	357 994	0	
751113 - Fortau Bellevue	2 118 643	2 960 000	-841 357	0	
ALLE	116 703 019	122 380 000	5 624 618	147 986 410	11 475 338

4.3 FINANSIERING AV INVESTERINGSPROSJEKTENE

Investeringsprosjektene blir i all hovedsak finansiert med låneopptak. I tillegg får kommunen refusjoner og tilskudd i tilknytning til prosjektene. I tillegg til lånemidler så er momskompensasjon, refusjoner fra staten, refusjoner fra andre (private), bruk av fond og mottatte avdrag på lån de største finansieringskildene. Tabellen under viser hvordan investeringsregnskapet er finansiert i tillegg til lånefinansieringen.

Tabell 93 Finansiering av prosjektene

Art/Balanse	Regnskap 2018	Justert budsjet 2018	Avvik	Årsbudsjet 2018	Regnskap 2017
062020 - Gebyrer	0	0	0	0	5 300
065000 - Avg.pl.salg	-1 180 929	0	-1 180 929	0	0
066000 - Salg av driftsmidler	-3 000	0	-3 000	0	-38 000
067000 - Salg av fast eiendom	-5 000 000	-10 000 000	5 000 000	-10 000 000	-11 658 060
070000 - Refusjoner fra Staten	-2 114 000	0	-2 114 000	0	-2 304 369
071000 - Sykerefusjon inv.	-60 794	0	-60 794	0	-282 600
072900 - Kompensasjon for mva	-9 718 558	-10 376 000	657 442	-18 842 000	-8 672 021
073000 - Ref. fra Fylkeskomm.	-694 000	0	-694 000	0	-2 908 000
077000 - Refusjoner fra andre	-9 210 425	-2 960 000	-6 250 425	0	-205 000
081000 - Andre statlige overføringer	0	0	0	0	-3 592 000
090000 - Renteinntekter	0	0	0	0	-17 045
091000 - Bruk av lån	-98 926 000	-108 044 000	9 118 000	-127 468 000	-23 694 162
092000 - Mottatte avdrag på utlån	-5 852 676	0	-5 852 676	0	-7 950 280
094800 - Bruk av ubundne inv.fond	-5 302 478	-1 900 000	-3 402 478	-1 900 000	-4 108 921
095800 - Bruk av bundne invest.fond	-2 000 000	0	-2 000 000	0	0
097000 - Overf. fra driftsregnskapet	-1 145 707	-1 000 000	-145 707	-1 500 000	0
098000 - Regnskapsmessig merforbruk invest.	-47 153 504	0	-47 153 504	0	47 074 342
ALLE	-188 362 071	-134 280 000	-54 082 071	-159 710 000	-112 499 500

Finansieringen av investeringene viser at ca. 40,4 % av investeringene er betalt ved bruk av overskuddslikviditet som forklart tidligere. Momskompensasjonen bidrar til å finansiere ca. 9,72 mill. kr av bruttoinvesteringen. Det er i 2018 solgt eiendommer for rundt 5 mill. kr, hvor salg av arealer utgjør ca. 1 mill. kr mens resten er inntekten ved salg av Gamle Møglestu gård.

Lillesand kommune har de siste årene kjøpt ulike tilrettelagte boliger; via Husbanken finnes det gunstige tilskuddsordninger for denne typen boliger. Tilskuddene kommer ofte noe senere enn investeringsåret, i 2018 har Lillesand mottatt tilskudd på til sammen nesten 2,11 mill. kr.

Mottatte avdrag på utlån er relatert til formidlingslån fra Husbanken som kommunen administrerer.

Kommunen sitter på store arealer regulert til næringsformål, som ligger ute for salg. Dette markedet har vært noe tregt de siste årene. I siste kvartal i 2018 ble to tomter solgt på Gaupemyr, men oppgjøret for disse tomtene kommer ikke før i 2019.

4.4 INVESTERINGER I ANLEGGSMIDLER

Bystyret vedtok i behandlingen av 2. tertialrapport 2018 å redusere rammene til enkelte prosjekter. Bakgrunnen for nedtrekket var for å unngå store «etterslep» av investeringsmidler. Samlet var nedtrekket på rammene til investeringsprosjektene på 66,087 mill. kroner, det ble i samme vedtak bevilget 7,16 mill. kr til andre investeringer som kjøp av Skippergata, fortau Bellevue og tre andre mindre prosjekter. Ved avslutning av regnskapsåret 2018 registrerer rådmannen at enkelte av nedtrekkene var for store, her vises det spesielt til prosjekt Tekniske hjelpemidler PLO, Adresseringsprosjektet og Hovedprosjekt Kommunalteknikk.

Tabellen 92 regnskapsskjema 2B som inneholder fordeling av «investeringer i anleggsmidler» på spesifikke investeringsprosjekter. Nærmere omtale av de enkelte prosjektene er presentert i kap. 6.5.

Enkelte prosjekter i tabellen over viser til et til dels stort merforbruk i 2018 i forhold til vedtatt budsjett. IKT-hovedprosjekt, Brakker Borkedalen skole, Tekniske hjelpemidler PLO og Hovedprosjekt Bygg har alle et merforbruk på over 1 mill. kroner.

IKT-hovedprosjekt har i realiteten holdt sine rammer, men på grunn av fellesinvesteringer som er ført på prosjektet vises det til en høyere investeringskostnad. Dette er investeringer som er felles for Lillesand og Birkenes, og Birkenes har finansiert sin andel. Inntekten kommer ikke frem i tabellen over, trekkes inntekten fra Birkenes fra brutto investeringen ligger kostnaden for Lillesand kommune på budsjetttrammen for prosjektet.

Videre er det enkelte prosjekter som har merforbruk i større eller mindre grad. Disse overforbrukene foreslås dekket inn ved å omdisponere ubrukte bevilgninger på andre prosjekter inneværende år.

Tabellen under viser hvilke prosjekter som har et merforbruk i 2018, totalt har prosjektene har merforbruk på 8,904 mill. kr.

Tabell 94 Finansiering av prosjekter med merforbruk

Prosjekt	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Avvik	Årsbud. 18
103600 - Utvidelse småbåthavn	1 736 932	1 400 000	336 932	200 000
170041 - IKT hovedprosjekt	9 056 783	7 730 000	1 326 783	7 730 000
210216 - Brakker Borkedalen skole (2018)	1 671 995		1 671 995	
330011 - Tekniske hjelpemidler PLO	1 899 779	700 000	1 199 779	1 700 000
440001 - Kjøp av fiskebrygga	166 327		166 327	
460222 - Møglestu Gård -utvikling	82 567		82 567	
610013 - Kjøp av Skippergt. 4 (Brentemoen skole)	3 206 192	3 000 000	206 192	
600000 - Hovedprosjekt bygg	13 062 706	11 000 000	2 062 706	11 000 000
650002 - Brannvarsling vernede områder	64 875		64 875	
652009 - Ny båt skjærgårdstjenesten 2016	8 564 625	8 100 000	464 625	
659002 - Adresseringsprosjekt	919 216	500 000	419 216	590 000
751000 - Hovedprosjekt kommunalteknikk	9 094 552	8 550 000	544 552	9 790 000
751111 – Utbedring Sandsbekken	1 857 994	1 500 000	357 994	
Totalt			8 904 543	

I 2018 er det enkelte prosjekter som har hatt en lavere kostnad enn budsjett, eller at budsjettet kostnad måtte føres i drift. Totalt er det ca. 22,32 mill. kr i mindreforbruk i forhold til bevilget ramme på disse prosjektene. Årsaken til mindreforbruket er blant annet at oppstarten og leveringstiden på prosjektene har vist seg å være lengre enn antatt. Administrasjonen foreslår at rammer på til sammen ca. 5,7 mill. kr videreføres til 2019; dette er midler til prosjekter som pågår, og med forventet endelig levering i 2019 eller 2020. I tabellen under er det presentert et forslag for videreføring av gjestående ramme for disse prosjektene.

Tabell 95 Forslag til overføring av bevilgning fra 2018 til 2019

Prosjekter	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Avvik	Foreslått videreført ramme
100000 - Adm prosjekter	773 313	1 500 000	-726 687	500 000
103620 - Etablering av marina	24 279	500 000	-475 721	475 000
250001 - Nytt varslingsystem	655 858	700 000	-44 142	44 000
432007 - Omsorgsboliger Dovre	3 701 691	5 000 000	-1 298 309	1 298 000
440130 - Kjøp sosal/flyktn. Bolig	4 354 223	8 000 000	-3 645 777	0
610002 - Utvidelse LUS	1 897 807	3 000 000	-1 102 193	1 100 000
610003 - Utvidelse Borkedalen skole	1 697 083	3 000 000	-1 302 917	1 300 000
634010 - Ny turnhall 2018	146 994	300 000	-153 006	150 000
751113 - Fortau Bellevue	2 118 643	2 960 000	-841 357	840 000
751097 - Grunnerverv rundkjøring Storemyr	-	5 900 000	-5 900 000	0
Sum videreføring			-22 321 126	5 707 000

Opprinnelig er det et avvik på ca. 22,3 mill. kr, av dette mindreforbruket foreslås det å videreføre bare 5,7 mill. kr.

På prosjekt 751097 – Grunnerverv rundkjøring Storemyr er fullført. Lillesand kommune har betalt et bidrag til Statens Vegvesen på ca. 6,5 mill. kr. Ved gjennomgang med revisor ble det klart at dette var en kostnad som ikke kunne belastes investeringsregnskapet siden kommunen ikke står som eier av rundkjøringen. Kostnaden er derfor belastet driftsregnskapet til kommunen i 2018.

Gjennom hovedplan VA får prosjektet en årlig investeringsramme, planen rulleres hvert år med ny bevilgning for neste års investerings program.

Videreføringen av de overnevnte prosjektene medfører et reelt nedtrekk i rammene på 16,6 mill. kr.

Summen av de prosjektene som foreslås dekket inn i [Tabell 94](#) Finansiering av prosjekter med merforbruk, og Forslag til videreføring av bevilgning fra 2017 til 2018 innebærer et faktisk nedtrekk i tidligere bevilget ramme er da på ca. 7,71 mill. kr.

Enkelte prosjekter som foreløpig er i konsept- eller gjennomføringsfasen har på dratt seg kostnader som overstiger bevilgningen for 2018, og samtidig har bevilgning i 2019 for den videre gjennomføringen foreslår rådmannen å videreføre overforbruket i 2018 som et nedtrekk i bevilget ramme for 2019. Tabellen presenterer de aktuelle prosjektene.

Tabell 96 Prosjekter med nedtrekk i 2019

Prosjekter	Regnskap 2018	Justert budsjett 2018	Avvik	Foreslått videreført ramme
610012 - Tingsaker skole - ny gymsal	176 514	100 000	76 514	-76 000
480027 - Infrastruktur - Dovre	278 593	140 000	138 593	-140 000
Sum videreføring			634 323	-636 000

4.5. OM PROSJEKTENE

I Tabell 92 er regnskapsskjema 2B presentert; tabellen viser hvor mye som er investert på de ulike prosjektene. I dette avsnittet vil enkelte av de største og viktigste prosjektene bli presentert.

100000 – Administrative prosjekter

Administrative prosjekter er et samleprosjekt der innkjøp av biler og inventar/utstyr til alle enheter og formålsbygg blir ført.

Arbeidsmarkeds tiltaket «Tjenesten» har i 2018 utvidet aktiviteten flyttet sin virksomhet til Storemyr industriområde, og for å kunne ivareta den økte aktiviteten har avdelingen fått tilført en ny bil.

I forbindelse med etablering av en IT-tjeneste for Lillesand og Birkenes kommuner ble det kjøpt inn møbler til lokalene de disponerer på Tingsaker. Borkedalen skole har hatt en markant elevtallsvekst de siste årene, og har fått skiftet ut og supplert møbler og inventar på møterom og arbeidsrom for lærerne.

Hovedprosjektet hadde et mindreforbruk i 2018, hovedårsaken til mindreforbruket er at en planlagt renovering og investering i inventar til Høvåg skole ikke er gjennomført. Midler til disse tiltakene er foreslått videreført til 2019

103600 - Utvidelse småbåthavn

Prosjektet samler opp rehabilitering og bygging av kommunens småbåthavner, i 2018 er det investert i:

- **Beredskapshavn Kokkenes**

Nye beredskapshavn er nå i hovedsak på plass, og det var offisiell åpning 22. juni 2018. Etableringen av havnen ble noe høyere enn opprinnelig budsjettet.

Prosjektet hadde en høyere investeringskostnad enn budsjettet. Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

103620 - Etablering av marina

Det er medgått kostnader til konsulentbistand i 2018 for å planlegge etablering av marina i indre havn i Lillesand sentrum.

Ubrukte investeringsmidler er foreslått videreført til 2019.

160502 - Reguleringsplan/realisering av sentrumsplan

Det er medgått kostnader til konsulentbistand i 2018.

160540 - Styrking av sentrum

Prosjektet er blitt forsinket og budsjettmidlene til prosjektet ble inndratt i forbindelse med 2. tertialrapport 2018. I 2018 er det satt i gang et arbeid med å utarbeide en handlingsplan for Lillesand sentrum Prosjektet har fått ny bevilgning for 2019 på 3 mill. kr.

170041 – IKT hovedprosjekt

Tabell 97 IKT hovedprosjekt

Prosjekt	Prosjektnavn	R-2018/12	B-2018/12	Avvik R-B	ÅB-2018	Bud.endr.18/12
170041	IKT hovedprosjekt	0	7 730 000	-7 730 000	7 730 000	0
170051	Nettverksinfrastruktur	2 353 509	0	2 353 509	0	0
170054	PC-oppgradering	1 998 517	0	1 998 517	0	0
170055	Fagsystemer	414 486	0	414 486	0	0
170058	IT-investering skole	1 022 844	0	1 022 844	0	0
170059	IT-investering barnehage	69 089	0	69 089	0	0
170069	Telefoniutstyr	152 062	0	152 062	0	0
170070	Innkjøp kopimaskiner/skrivere	352 434	0	352 434	0	0
170071	Nettbrett	95 353	0	95 353	0	0
170074	Serveroppgraderinger	1 086 390	0	1 086 390	0	0
170076	IT-utstyr Lillesand voksenopplæring	190 907	0	190 907	0	0

IKT Hovedprosjekt (IT-investeringsbudsjett) har 15 underprosjekter som omfatter alt fra kjøp av datamaskiner til innføring av nye fagsystemer, lisenskjøp og infrastrukturkostnader.

Etter etablering av ny IT-tjeneste for Lillesand og Birkenes kommuner i 2018 har det blitt fortatt store oppgraderinger av både utstyr og systemer, og mesteparten av investeringene i 2018 handler om investering i nettverksutstyr og servere. Høsten 2018 ble det lansert ny plattform for trådløst nett, og dette blir suksessivt bygd ut i hele kommunen frem til 2020.

Kommunens omfattende arbeid med digitalisering innebærer nyanskaffelser av systemer for å håndtere eksempelvis digital post og arkiv, eller nettbrett i skole og omsorgssektoren for å utfase vaktlister og elevlister på papir.

Skolene har i 2018 fortsatt sin satsing på Chromebook til elevene, med mål i henhold til skolens digitale strategi om at alle elever skal ha en egen maskin. Alle IT-investeringer til skolene dekkes av IKT Hovedprosjekt. IKT Hovedprosjekt dekker også kostnader for anskaffelse av nye datamaskiner og tilhørende utstyr til alle ansatte. Generelt har PC-maskinparken i kommunen blitt kraftig oppgradert i 2018, slik at kommunens ansatte har godt nivå på utstyret.

Merforbruket på prosjektet skyldes fellesinvesteringer med Birkenes, merkostanden er dekket inn med overføringer fra Birkenes som ikke er synliggjort på prosjektet.

170084 – IKT hovedprosjekt Bredbånd

Lillesand kommune inngikk i 2018 avtale med Telenor om fiberutbygging i Høvåg. Betalingsplanen innebærer at første delbetaling skjer i 2019, og det er derfor ikke belastet noe i regnskapet for 2018.

180997 - Justeringsrett mva

Lillesand kommune har inngått avtaler om justeringsrett på moms og momskompensasjon med tre utbyggere. Det er infrastrukturen som vei, lekeplasser, vann og avløp samt grøntareal som utbyggere ikke får fradrag for, men det gjør kommunen og fylkeskommunen.

Infrastrukturen skal avhendes til kommunen vederlagsfritt og føres i kommunens balanse og avskrives. Kommunen overtar ansvar for fremtidig vedlikehold. Anleggsmomsen må kommunen kreve tilbake hvert år i 10 år. Fordeling mellom utbygger og kommune blir da 75 / 25 i disse 10 årene. For 2018 fikk kommunen en inntekt på 7 634 100 kr.

210216 – Brakker Borkedalen skole (2018)

Ny kontorbrakke ved Borkedalen skole er anskaffet og tatt i bruk i 2018. Det var bevilget midler til etableringen på driftsbudsjettet i 2018, men siden forventet levetid på brakkene er over 3 år er kostnadene ført på investering. Kostnadene blir avskrevet over antatt levetid på 3 år.

250001 – Nytt varslingssystem

Varlingsanlegg er montert på Brentemoen skole og Tingsaker skole. Prosjektet har et lite mindreforbruk i 2018, gjenstående ramme foreslås videreført til 2019.

330011 – Tekniske hjelpemidler PLO

Investeringene i dette prosjektet er i hovedsak finansiert via avsatte midler på SIO-prosjektet. I 2018 er har hovedsatsningen vært utskiftning av trygghetsalarmer og etablere responscenteret i samarbeid med andre kommuner. Responscenteret er på plass og nye trygghetsalarmer er knyttet opp mot senteret.

I forbindelse med etablering av dagtilbud for demente oppsto det et behov for transport av brukergruppen til den Levende gård i Høvåg. I den forbindelsen ble det anskaffet en ny brukt 9 seters bil, denne blir også disponert av frivilligsentralen når den ikke er på oppdrag for demente. Innenfor dagsenteret habilitering er det skiftet ut en tilsvarende bil.

Ut over de store investeringene er det kjøpt inn hjelpemidler innenfor pleie og omsorg som blant annet pasientløftere og senger.

Merforbruket på prosjektet er finansiert med bruk av SIO-fond.

432007 - Omsorgsboliger Dovre

Omsorgsboliger Dovre har vært utredet i forprosjekt i 2018, og forprosjektet fortsetter i 2019. Planlagt oppstart er høsten 2019 og ferdigstillelse i 2020. Riving av den gamle ungdomsskolen på Dovre ferdigstilles i april 2019.

Mindreforbruket på prosjektet foreslås videreført til 2019.

434004 – Nærmiljøanlegg Justøya

Det har ikke vært økonomisk aktivitet på dette prosjektet i 2018 og budsjettmidlene ble inndratt i forbindelse med behandlingen av 2. tertialrapport 2018. Bystyret vedtok en ny bevilgning til prosjektet i forbindelse med årsbudsjett og økonomiplan 2019 – 2022.

440001 – Kjøp av fiskebrygga

Det er medgått midler i 2018 til etablering av fiskemottak ved Fiskebrygga.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

440130 – Kjøp av boliger for flyktninger mv

Boliger kjøpes inn i forhold til innmeldte behov. Hittil i år er det kjøpt en bolig, samt at det er skrevet kontrakt for en bolig til for snarlig overtakelse.

Ubrukte investeringsmidler på prosjektet forslås ikke videreført til 2019.

460222 – Møglestu Gård -utvikling

Dette er midler knyttet til salg av Møglestu Gård og må ses mot salgsinntekten fra Gamle Møglestu gård. Det er gjort avtale om at kommunen leier låven tilbake i 5 år.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

480027 – Infrastruktur - Dovre

Prosjektet omhandler infrastruktur i forbindelse med utvikling av området på Dovre.

Merforbruket på prosjektet foreslås videreført som et nedtrekk i rammen som er bevilget i 2019.

600000 - Hovedprosjekt Bygg

Investering kirker

Utvendig rehabilitering av Vestre Moland kirke er prioritert i år og planlagte arbeider er stort sett gjennomført. Oppgradering av kirkegården i Høvåg fortsetter også i år.

Rehabilitering Lillesand by- og sjøfartsmuseum

Renovering av uthuset også i år prioritert. Rehabilitering bakvegger uthus er nå ferdig gjennomført.

Rehabilitering Høvåg skole

Skolekjøkkenet er renoverert og oppgradert. Ombygging av helsestasjonen er gjennomført. Oppgradering utearealer er i hovedsak gjennomført.

Blåbæraasen barnehage

Arbeidet med oppgradering av lekeplass er startet opp. Nye lekeapparater er mottatt og montering starter uke 39-40.

Rehabilitering Lillesand bo- og aktivitetssenter

En av de to store vaskemaskinene på Lba er skiftet ut i år. Den andre maskinen ble skiftet ut i 2017. Tre avdelingskjøkkenet er renoverert. I år er rehabilitering av 1957-bygget prioritert; bl.a. er taket skiftet og det er satt inn nytt ventilasjonsanlegg. Oppstart skifte av røropplegg og ventilasjon i 1976-bygget er startet opp. I den forbindelse er det avdekket store mengder asbest som må fjernes. Dette har resultert i store kostnader som ikke var budsjettert. Det vil derfor bli overskridelser på dette prosjektet.

Rehabilitering Høvåg bo- og aktivitetssenter

Brannalarmanlegg er skiftet ut og oppgradert.

Lillesand rådhus

Det er nå montert utvendig sprinkling på rådhusbygningen fra 1734, samt deler av hjørnebygget.

eTeateret (den gamle Turnhallen)

Avløpsanlegg er renoverert og alt er skiftet. Det er grovstøpt nye golv i garderobene og resten av arbeidene er snart slutført.

Rehabilitering boliger

Kommunalt eide boliger renoveres etter behov ved skifte av leietager. I tillegg er utvendig rehabilitering av boliger blitt prioritert i år.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

610002 – Utvidelse LUS byggetrinn 2

Bystyret vedtok i sak 119/16 om skolestruktur at Lillesand ungdomsskole skal utvides fra 4 til en 6 parallelle ungdomsskole med kapasitet til 540 elever. Planarbeidet startet i 2017 med mål om ferdigstillelse i 2020. Utvidelse LUS byggetrinn 2 er gjennomført som skisse-/forprosjekt i 2018. Byggeprosjektet starter opp sommeren 2019, og er forventet ferdigstilt ved skolestart høsten 2020.

Ubrukte investeringsmidler i 2018 foreslås videre ført til 2019.

610003 – Utvidelse Borkedalen skole

Utvidelse Borkedalen skole er gjennomført som skisseprosjekt i 2018. Prosjektet er endret til konseptutredning for 2 parallell barneskole sentrum. Konseptutredningen ferdigstilles sommeren 2019.

Mandat for ny gymsal Borkedalen skole er godkjent. Forprosjekt gjennomføres i 2019, og prosjektet forventes ferdigstilt i 2020.

Ubrukte investeringsmidler i 2018 foreslås videre ført til 2019.

610012 – Tingsaker skole – ny gymsal

Tingsaker skole – ny gymsal har vært konseptutredet i 2018. Forprosjekt gjennomføres i 2019, og prosjektet forventes ferdigstilt i 2020.

Merforbruket på prosjektet foreslås videreført som et nedtrekk i rammen som er bevilget i 2019.

610013 – Kjøp av Skippergt. 4 (Brentemoen skole)

I forbindelse med behandlingen av 2. tertialrapport 2018 vedtok bystyret å bevilge midler til kjøp av Skippergt. 4 som mulig utvidelse for Brentemoen skole/lokaler for SFO.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

616017 – Ny barnehage Høvåg

Prosjektet var i utgangspunktet avsluttet, men det gjenstod noen punkter i utbyggingsavtalen som ikke har vært avklart. Utbygger og kommunen inngikk en avtale for å avslutte saken ved at kommunen skal betale et bidrag til utbygger for å lukke saken. Bystyret bevilget midler i forbindelse med behandlingen av 2. tertialrapport 2018.

634010 Ny turnhall Møglestu med skytebane

Ny turnhall Møglestu med skytebane er konseptutredet i 2018. Forprosjekt gjennomføres i 2019. Ferdigstilles høsten/vinteren 2019.

Ubrukte investeringsmidler i 2018 foreslås videre ført til 2019.

640154 – Salg kommunale eiendommer

Det er i 2018 solgt eiendommer for rundt 5 mill. kr, hvor salg av arealer utgjør ca. 1 mill. kr mens resten er inntekten ved salg av Gamle Møglestu gård.

650002 – Brannvarsling vernede områder

Det er iverksatt et større arbeid med brannsikring av vernede områder, foreløpig er det installert varslingsanlegg på Åkerøya og Brekkestø. Gjenstående er brannsikring av sentrumsområdet i Lillesand. Prosjektet er delvis finansiert med midler fra Riksantikvaren, bidrag fra huseiere og kommunen.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

652009 – Ny båt skjærgårdstjenesten 2016

Den nye båten ble levert i oktober 2018 og er døpt MS Saltholmen.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

653095 – Hovedprosjekt VA

Alle investeringsprosjektene er gjennomført innenfor bevilget ramme.

- Saneringsprosjektet i områdene Solkollen, Solheimsveien, Bergstø, Solgård og Sandsmyra er ferdigstilt i 2018.
- VA-utbygging i Jernbanegata mellom rundkjøringen ved NAV og Viadukten er ferdigstilt i 2018.
- VA-sanering på strekningen Fyresmoen – Sandvad inkl. målebygg er ferdigstilt i 2018. Det er nå lagt nye vannledninger mellom Lillesand vannverk og Saint Gobain Chemicals AS på Sandvad.
- Kommunen har ervervet eiendom på Bjørkestøl for etablering av fremtidig vannverk i samarbeid med Kristiansand kommune.
- Ny bekkekulvert i betong over Ole Olsen kvartalet i forbindelse med Kiwi-bygget.
- Etablert ny avløpspumpestasjon ved Tingsaker senter, og kommunale vann- og avløpsledninger er lagt om og fornyet for å møte fremtidig utbygging av regulert område Fasterdammen.

Nytt slambehandlingsanlegg Fossbekk renseanlegg

Nytt anlegg ble prosjektert i 2017 og lagt ut på anbud i år. Anbudsrunde er gjennomført og leverandør er valgt. Arbeidet med demontering av gammelt anlegg og montering av nytt anlegg vil starte opp i uke 42.

Rehabilitering bygg for vann og avløp

Nye alarmanlegg, integrert anlegg for brannslukking og adgangskontroll på Grimevann vannverk, Fossbekk renseanlegg og VA lager er monter i år.

Ny VA-båt

Tilbudsinnyelse er gjennomført og kontrakt for ny båt er skrevet. Båten blir klar for levering i desember.

Vannkiosk

Anlegg av ny vannkiosk på Gaupemyr for fylling av vann på tankbiler etableres i år og vil være klar for drift i løpet av kort tid. Dette er nødvendig for å sikre at det ikke kommer forurenset vann inn på drikkevannsnettet og for å lage et grunnlag for fakturering av vannsalg.

Ubrukte investeringsmidler på prosjektet forslås ikke videreført til 2019.

751000 – Hovedprosjekt kommunalteknikk

Prosjektregnskap for prosjektene braker Borkedalen skole, opprusting Grimenes bru, myk pakke Lofthus, sanering vei og veils Solgård, Solkollen og Solheimsveien, gatebelysning Jernbanegata/samordning VA og bruksrett Sageveien Heldal stem – vei rapporteres av Enhet for teknisk drift under hovedprosjekt kommunalteknikk. Prosjektene er gjennomført i regi av prosjektenheten og er ferdigstilte i 2018. Prosjektene er gjennomført innenfor bevilget investeringsramme.

Ny lastebil

Det er gjennomført tilbudskonkurranse og skrevet kontrakt for kjøp av ny lastebil. Det er lang leveringstid, og vi regner med levering januar 2019.

Veilys – gatebelysning

Overgang til LED-lys er påbegynt, men dette vil være et prosjekt som vil strekke seg over flere år.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

659002 – Adresseringsprosjekt

Prosjektet er hjemlet i matrikkelloven og utføres av oppmålingsavdelingen i Birkenes kommune hvor 100 – 140 adressenavn skal vedtas for adresser i Lillesand kommune.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

751093 - Rundkjøring Dovre/Myra

Rundkjøring Dovre/Myra er gjennomført som forprosjekt i 2018. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Aust-Agder fylkeskommune. Ferdigstilles i 2020.

751097 – Grunnerverv rundkjøring Storemyr

Det foreligger en avtale fra 2016 med vegvesenet om utbygging av rundkjøring på Storemyr. Statens vegvesen skulle være utførende aktør og Lillesand kommune skulle betale et bidrag til utbyggingen. Etter at revisor påpekte at dette var et tilskudd til noe Lillesand kommune står som eier kunne den ikke belastes investeringsregnskapet. Denne kostnaden er belastet ordinær drift i 2018.

751111 - Utbedring Sandsbekken

Miljøprosjekt Sandsbekken er en del av VA-utbyggingen på strekningen Lofthus – Viadukten – Jernbanegata – Havnegata. Prosjektet videreføres i 2019, og er forventet ferdigstilt i 2020.

Miljøprosjekt Sandsbekken som viser et merforbruk på 358 000 kr. Merforbruket har sin årsak i uforutsette grunnforhold og reparasjon av murkonstruksjon som ikke var kjent ved kontraktsinngåelsen. Miljøprosjekt Sandsbekken videreføres i 2019 og er forventet ferdigstilt i 2020.

Merkostnaden er foreslått dekket inn med omprioritering av ubrukte investeringsrammer i 2018.

751113 - Fortau Bellevue

Dette er et ATP-prosjekt hvor kommunen har forskuttert midler. Prosjektet finansieres med tilskuddsmidler på inntil kr 2 960 000 fra ATP, fylkeskommunen og Bellevuebakken 2 as. Prosjektet ble vedtatt av bystyret i i sak 96/18.

Ubrukte investeringsmidler i 2018 foreslås videre ført til 2019.